

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
LÉKAŘSKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ**

ÚSTAV SOCIÁLNÍHO LÉKAŘSTVÍ

ODDĚLENÍ OŠETŘOVATELSTVÍ

**ŽIVOT A SOCIÁLNÍ OPORA U VOJÁKŮ
V ZAHRANIČNÍ MISI ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY V
AFGHÁNISTÁNU**

Bakalářská práce

Autor práce: Lenka Dvořáková, DiS.

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.

2011

**CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE
FACULTY OF MEDICINE IN HRADEC KRÁLOVÉ**

INSTITUTE OF SOCIAL MEDICINE

DEPARTMENT OF NURSING

**LIFE AND SOCIAL SUPPORT OF THE CZECH SOLDIERS OF
THE ARMY OF THE CZECH REPUBLIC IN OPERATION IN
AFGHANISTAN**

Bachelor's thesis

Author: Lenka Dvořáková, DiS.

Supervisor: Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.

2011

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala především vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Jiřímu Marešovi, CSc., který mi vytvořil podmínky a poskytl důležité informace pro moji bakalářskou práci.

Zvláštní poděkování patří paní pplk. PhDr. Kateřině Bernardové, která má velký podíl na vzniku mé bakalářské práce, děkuji za ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi při psaní bakalářské práce poskytla.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. OZBROJENÉ SÍLY ČESKÉ REPUBLIKY	9
1.1 Ozbrojené síly České republiky.....	9
1.2 Úloha ozbrojených sil	10
1.3 Organizační struktura ozbrojených sil ČR	10
1.3.1 Struktura osobnosti vojáka.....	12
1.3.2 Výcvik a požadavky na vojenského profesionála.....	16
2. ZAHRANIČNÍ MISE ARMÁDY	22
2.1 Historie zahraničních misí	22
2.1.1 Mezinárodní mandát pro činnost ISAF.....	23
2.1.2 Jednotky a organizace podílející se na rozvoji Islámského státu Afghánistán	24
2.2 Zahraniční mise 6. úkolové uskupení AČR ISAF	24
2.2.1 Složení úkolového uskupení AČR ISAF	25
2.3 Provincie Lógar.....	26
2.4 Provinční rekonstrukční tým	28
2.4.1 Hlavní úkoly vojenské části PRT.....	29
2.4.2 Složení 6. jednotky AČR PRT ISAF	29
3. KVALITA ŽIVOTA	31
3.1 Kvalita života.....	31
3.2 Definování kvality života.....	32
3.2.1 Definice vypracovaná WHO.....	33
4. PSYCHOSOCIÁLNÍ OPORA.....	34
4.1 Sociální opora.....	34
4.2 Definování sociální opory	35
4.2.1 Hlavní směry ve výzkumu sociální opory	35
4.2.2 Definování zvládnání zátěže.....	37
4.2.3 Vztah mezi sociální oporou a zvládnáním zátěže.....	38
4.3 Psychologická služba v AČR.....	38
4.3.1 Činnosti zahrnující pomoc vojenských psychologů	40
4.3.2 Psychologická příprava.....	40
4.3.3 Psychologická činnost v zahraničních misích	41
4.3.4 Psychologická péče v oblasti podpory kvality života.....	42
4.4 Současné poznatky o psychosociální opoře v zahraničních misích	42
4.4.1 Návrat z mise není snadný.....	45
4.4.2 Psychosociální opora u vojáků USA	46
5. EMPIRICKÁ ČÁST	49
5.1 Cíl výzkumu, vymezení problému	49
6. METODIKA VÝZKUMU.....	50
6.1 Výběr a základní charakteristiky souboru	50
6.2 Použitá metoda	54

7. ZPŮSOB VYHODNOCENÍ A VÝSLEDKY ŠETŘENÍ.....	55
7.1 Interpretace výsledků získaných dotazníkem ŽSO/01/2011 – „Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“	55
ZÁVĚR	84
ANOTACE	86
ANOTATION.....	87
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	88
SEZNAM ZKRATEK	91
SEZNAM GRAFŮ	93
SEZNAM PŘÍLOH.....	95

ÚVOD

Obecným cílem této bakalářské práce je popsat a analyzovat sociálně psychologické aspekty působení českých vojáků v zahraniční misi na území Afghánistánu. Mezi konkrétní cíle pro teoretickou část práce patří podat přehled o struktuře a fungování ozbrojených sil ČR (Česká republika)¹. Dalším cílem práce je shrnout historii zahraničních misí, kterých se čeští vojáci zúčastnili. Třetím cílem je podrobněji popsat aktuální misi, momentální situaci na území Afghánistánu a konkrétně činnost českého PRT (Provinční rekonstrukční tým) a jeho úkoly. V neposlední řadě k cílům této práce patří charakterizovat kategorie „kvalita života“ a „psychosociální opora“. Posledním cílem je celkové shrnutí současných poznatků o psychosociální opoře vojáků v této zahraniční misi AČR (Armáda České republiky) a Armády USA (United States of America Army).

Tato bakalářská práce je především zaměřena na prozkoumání psychosociální opory u českých vojáků na zahraniční misi. Jedná se o misi ISAF (International Security Assistance Forces), která je plněna na území Afghánistánu, v provincii Lógar. Mise ISAF byla vybrána z důvodu mé sedmiměsíční přítomnosti na FOB SHANK (Forward Operational Base SHANK), kde přímo čeští vojáci působí. Z tohoto důvodu bylo také možno provést výzkumné šetření právě tam.

Práce se v úvodu zabývá úlohou a strukturou ozbrojených sil AČR. Dále poukazují na to, jaké jsou kladeny požadavky na vojenského profesionála, jaká by měla být struktura jeho osobnosti a jaké by měl mít schopnosti a dovednosti. V teoretické části se také zmiňují o historii zahraničních misí, ve kterých čeští vojáci od roku 1990 působili. V této kapitole popisují mimo jiné mandát pro činnost ISAF, který je dán rezolucí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. Následující subkapitoly se týkají konkrétní zahraniční mise, především 6.ÚÚ (Úkolové uskupení) AČR - ISAF, jeho složení a jednotek podílejících se na rozvoji Afghánistánu. Dále následuje část věnovaná provincii, ve které čeští vojáci přímo působí – Lógaru.

¹ Zkratky, které jsou v textu použity, jsou vysvětleny v příloze této práce.

Mise AČR v Afghánistánu je prováděna za účelem stabilizace jednotlivých oblastí, proto byl na základě rozhodnutí vlády České republiky nasazen český PRT v provincii Lógar. PRT je schopný stabilizovat situaci s použitím zejména diplomatických, vojenských a rozvojových nástrojů. Český PRT, s významnou podporou USA, zahájil činnost počátkem roku 2008. V práci uvádím rovněž hlavní úkoly PRT a složení 6. jednotky PRT, jejíž jsem součástí.

Kapitola „Kvalita života“ poukazuje na důležitost této oblasti našeho života. Zdůrazňuje její význam, vysvětluje rozdíly mezi subjektivní a objektivní kvalitou života a zároveň se snaží tuto oblast definovat.

V kapitole „Psychosociální opora“ popisují, jak je tento pojem definován domácí a zahraniční literaturou, poukazují na hlavní směry ve výzkumu psychosociální opory. Zmiňují se také o zvládání zátěže a vztahem mezi sociální oporou a zvládáním zátěže.

V poslední kapitole teoretické části usilují o zdůraznění významu psychologické služby AČR. Popisují, jaké plní úkoly a zároveň jaké jsou činnosti, které zahrnují pomoc vojenských psychologů. Dále seznamují s oblastí psychologické činnosti v zahraničních misích, se kterou je spojena i psychologická péče v oblasti podpory kvality života. Na závěr shrnují současné poznatky o psychosociální opoře v zahraničních misích a přibližují možné okolnosti složitého návratu z mise domů pro zde působící vojáky.

Po shrnutí výše uvedeného můžeme říci, že teoreticko - přehledová část bakalářské práce si klade tyto cíle:

- podat přehled o struktuře a fungování ozbrojených sil ČR
- shrnout historii zahraničních misí, kterých se zúčastnili čeští vojáci
- podrobněji popsat aktuální misi v Afghánistánu
- charakterizovat kategorii „kvalita života“
- charakterizovat kategorii „psychosociální opora“
- shrnout současné poznatky o psychosociální opoře vojáků v zahraničních misích (v ČR i v zahraničí)

1. OZBROJENÉ SÍLY ČESKÉ REPUBLIKY

1.1 Ozbrojené síly České republiky

*„Nejlepší není ten
kdo ve stu bitev stokrát zvítězil
ale je nejlepší
kdo cizí vojska pokořil bez bitvy“*

Mistr Sun, O válečném umění²

Působnost Ministerstva obrany České republiky definuje § 16 zákona číslo 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČSR (Československá republika), ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona je Ministerstvo obrany ČR ústředním orgánem státní správy pro zabezpečování obrany České republiky, řídí Armádu České republiky a spravuje vojenské újezdy. Jako orgán pro zabezpečování obrany se MO (Ministerstvo obrany) ČR podílí na zpracování návrhu vojenské obranné politiky státu, připravuje koncepci operační přípravy státního území, navrhuje potřebná opatření k zajištění obrany státu vládě, Radě obrany a prezidentovi České republiky a koordinuje činnost ústředních orgánů i orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně. Řídí vojenskou zpravodajskou službu a vojenské obranné zpravodajství. Zabezpečuje nedotknutelnost vzdušného prostoru České republiky a koordinaci vojenského letového provozu s civilním letovým provozem. Organizuje a provádí opatření k mobilizaci Armády České republiky. Kromě výše uvedených povinností také povolává občany České republiky k plnění branné povinnosti, v rámci evropských bezpečnostních struktur organizuje součinnost s armádami jiných států a vykonává státní dozor nad radiační obranou ve vojenských objektech.³

² KRÁL, O., KOLÁŘ, J. *Mistr Sun, O válečném umění – Mistr Sun, O básnickém umění*, společné vydání. Praha: Dokořán, 2008.

³ MO ČR – Agentura vojenských informací a služeb, *Stručně o České republice, armádě a výcvikových zařízeních vojenského újezdu*, 2005, s. 41-42.

1.2 Úloha ozbrojených sil

Ozbrojené síly mají za úkol připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení – tj. co nejefektivněji a nejlépe zabezpečit obranu jejího území s využitím zásad kolektivní obrany podle článku 5 Washingtonské úmluvy.⁴

Obrana České republiky je souhrn opatření k zajištění státní svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Zahrnuje výstavbu systému obrany státu, přípravu a použití odpovídajících sil a prostředků a účast v kolektivním obranném systému.

Obrana republiky je záležitostí celé společnosti, každého jejího člověka. Na jejím zajištění se společně, v součinnosti se státními orgány, orgány územních samosprávných celků a dalšími právníckými a fyzickými osobami, podílejí **ozbrojené síly** i ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Za plánování a řízení obrany České republiky je odpovědná vláda a podílejí se na něm i ostatní ústavní orgány, činitelé a instituce, které k tomu mají příslušnými zákony vymezeny své úkoly.

Vojenská obrana České republiky je založena na použití vlastních sil a prostředků a na bezpečnostních zárukách vyplývajících z členství v Severoatlantické alianci a Evropské unii.⁵

1.3 Organizační struktura ozbrojených sil ČR

Hlavní složkou ozbrojených sil je Armáda České republiky. Od 12. 3. 1999, kdy Česká republika vstoupila do Severoatlantické aliance, je její armáda zapojena do integrované vojenské struktury NATO, do systému obranného, operačního a civilního nouzového plánování, do procedurálních a organizačních aspektů jaderných konzultací i do společných cvičení a operací.

Jednotlivé druhy vojsk české armády jsou budovány v souladu s jejími závazky vyplývajících z členství v NATO a ze zapojení do obranné a bezpečnostní politiky Evropské unie.

⁴ MO ČR – Agentura vojenských informací a služeb, Stručně o České republice, armádě a výcvikových zařízeních vojenského újezdu, 2005, s. 42.

⁵ MO ČR – Agentura vojenských informací a služeb, Stručně o České republice, armádě a výcvikových zařízeních vojenského újezdu, 2005, s. 41.

V posledních letech bylo pak kromě mnoha změn vyplývajících z rozsáhlé reorganizace a modernizace ozbrojených sil významným mezníkem v životě AČR zejména ukončení základní vojenské služby (k 22. 12. 2004) a den, kdy se stala plně profesionální armádou (1. 1. 2005).

Ozbrojené síly ČR realizují svou činnost dle následující organizační struktury:

Ministerstvo obrany České republiky:

Generální štáb AČR

1. Společné síly

(a) Velitelství společných sil

- Pozemní síly
- Vzdušné síly
- Podpůrný komplet

(b) Přímě podřízené vojenské útvary a zařízení

2. Síly podpory a výcviky

(a) Velitelství sil podpory a výcviku

- Ředitelství logistické a zdravotnické podpory
- Ředitelství výcviku a doktrín
- Ředitelství personální podpory

(b) Přímě podřízené vojenské útvary a zařízení

Jednotlivé prvky struktury AČR jsou řazeny z hlediska připravenosti k operačnímu použití do tří stupňů pohotovosti ve vazbě na jejich předurčení pro operace v rámci České republiky, NATO, EU (Evropská unie), případně jiných koaličních nebo účelových uskupení. Jejich členění dále respektuje princip stupňové pohotovosti a bere do úvahy jejich dislokaci a schopnost mobility.⁶

⁶ MO ČR – Agentura vojenských informací a služeb, *Stručně o České republice, armádě a výcvikových zařízeních vojenského újezdu*, 2005, s. 42–43.

1.3.1 Struktura osobnosti vojáka

Vojáci, kteří nastupují do ozbrojených sil České republiky, disponují souhrnem osobnostních kvalit, které jsou individuální. Při jejich příchodu si nadřízení velitelé kladou otázky:

1. *„Co je to za vojáka, který přichází do naší jednotky?“*
2. *„Jaké má pravomoci? Co může a nemůže činit?“*
3. *„Co chce? Co se mu líbí? Co odmítá? K čemu je lhostejný?“*

Odpovědi na první otázku jsou vojákovy **temperamentové** a **charakterové** vlastnosti. Voják má již z předcházejícího osobnostního vývoje utvořené mnohé osobnostní vlastnosti, které se ovšem dají dále rozvíjet. Vyznačuje se určitými schopnostmi, má své osobní cíle, které vyjadřují jeho vztah ke společnosti, k druhým lidem a k práci. V dosavadním civilním životě se již střetl se situacemi, když se snažil dosahovat cílů při uspokojování vlastních potřeb; musel vynaložit **volní úsilí** při překonávání překážek, které mu stály v cestě k uskutečňování cílů.

Uvedené skupiny psychických vlastností souhrnně označujeme jako **charakter**. Charakterové vlastnosti každého člověka se utvářejí pod vlivem jeho individuálních životních zkušeností. Tyto životní zkušenosti získává kontaktem s jinými lidmi, je přitom činný. Pro utváření charakterových vlastností je důležité, aby se posilňovala tvorba takových charakterových vlastností, které jsou u vojáka žádoucí. Při jejich utváření jsou důležité situace, do kterých se voják dostává. Jde o vystavení vojáka takovým situacím, které mají výchovný aspekt – tedy situacím, které cílevědomě ovlivňují formování charakterových vlastností. Znamená to stavět vojáka do takových situací, jejichž úspěšné řešení je spjaté s projevy takových vlastností, které chceme rozvíjet.⁷

Voják má také skupinu vlastností, které jsou relativně stálé, jsou více spjaté s biologickými činiteli jeho vývoje a předávají se v relativně ustáleném způsobu jeho jednání, ale také v převažujícím způsobu vnitřního prožívání situací, do kterých se dostává. Tyto vlastnosti označujeme jako **temperament**. Temperamentové vlastnosti dynamizují osobnost vojáka, dávají rozhodování vojáka formální stránku.

⁷ GOTTVALDOVÁ, M., ZNOJLOVÁ, M. *Obrana vojenského profesionála proti stresu*. Vyškov, 2006, s. 16–18.

Vystupuje tu aktivita vojáka, jeho emocionalita, impulzivita a sociabilita. Jejich vzájemná kombinace se projevuje navenek – ve vnějších projevech jednání a konání, ale také ve vnitřních – v dynamice citových stavů vojáka.⁸

I když je základ temperamentu v biologických předpokladech osobnosti vojáka, vyvíjí se v sociálních podmínkách. Sociální prostředí, ve kterém člověk žije, očekává jistý způsob chování člověka. Podle toho, zda chování člověka splní či nesplní kritéria, která jsou preferovaná v rámci sociálního prostředí, potom sociální systém používá vůči člověku množství odměn nebo naopak sankcí. Tím se posilňují, případně oslabují vnější formy jednání, které souvisí s temperamentem.

Voják může úspěšně vykonávat jen ty druhy činnosti, pro které má rozvinuté **schopnosti**. To znamená, že schopnosti vyjadřují výkonovou stránku osobnosti. Schopnosti nevznikají samy od sebe. Po narození je člověk odkázaný na pomoc druhých lidí, nedokáže vykonat ani jednoduché činnosti, kromě těch, které mají svůj základ v reflexním chování – v oblasti nepodmíněných reflexů.

Biologické předpoklady pro možný vznik schopností nazýváme **vlohy**. Projevují se především v individuálních zvláštностech stavby jednotlivých anatomických partií těla, případně individuální vyšší výkonnosti jednotlivých prvků nervové soustavy, především určitých částí mozku, ale také periferního nervstva – např. receptorů; ty se mohou projevit v průběhu života, ale také vůbec nemusí. O tom, zda se projeví a transformují do polohy schopností – člověk je začne využívat „pro svoji potřebu“, opět rozhodují vlivy sociální.⁹

Zkoumání vzájemného vztahu vloh a schopností prokázalo, že mohou vzniknout tři případy:

1. Člověk má ve své biologické výbavě vlohu pro jistou činnost a sociální vlivy mu dodají dostatek podnětů pro jeho rozvoj do schopnosti. Výsledkem je vznik schopnosti, která odpovídá jediné konkrétní vloze;
2. Pod vlivem sociálních činitelů se několik vloh podílí na vytvoření jediné konkrétní schopnosti;
3. Jedna jediná vloha se může projevit i v rozvoji několika schopností.

⁸ GOTTVÁLDOVÁ, M., ZNOJLOVÁ, M. *Obrana vojenského profesionála proti stresu*. Vyškov, 2006, s. 19.

⁹ TARDY, V. *Obecná psychologie*. Praha: SPN, 1964.

Do armády přicházejí mladí lidé s řadou už rozvinutých schopností. Přitom jsou rozdíly mezi jednotlivci, jak v dosaženém stupni vývoje jejich schopností, tak i ve struktuře schopností. Armáda požaduje některé schopnosti, které se neutvořily v předcházejícím životě mladého muže/mladé ženy. K tomu, aby se rozvinuly na požadovanou úroveň, slouží proces výchovy ozbrojených sil České republiky.

Vojáci si přinášejí také vlohy. Vlohy vlastně ještě „spí“, mohou se však vlivem podmínek výchovy a výcviku v armádních podmínkách „probudit“. Tento proces rozvoje vloh, jako předpokladů pro činnost, v poloze schopností ve vykonávané činnosti, uskutečňuje velitel vytvářením příležitostí na chování, ve kterém očekává projev příslušné schopnosti.¹⁰

Na to, aby člověk mohl vykonávat nějakou činnost, musí ji umět vykonávat = mít soustavu schopností, které se projevují ve vědomostech, schopnostech, návycích, v používání správných modelů chování, ale musí ji také chtít vykonávat. Další skupinu psychických vlastností osobnosti tvoří vlastnosti, které způsobují, že lidská činnost je podporovaná, případně tlumená, usměrňována a udržovaná motivy, které jí dávají směr a energii. Rozlišujeme dva pojmy – **motivace a motiv**. Motivace je proces. Počátek procesu motivace je vyvolán stavem napětí. Stav napětí je u člověka vyvolán uvědoměním si neuspokojení potřeby, která je pro osobnost vojáka významná. Vznik potřeby může spustit podnět působící na vojáka **z vnějšku**, např. v podobě odměn nebo sankcí, kterými se armádní systém snaží podporovat žádoucí formy chování vojáků nebo působí **z „nitra“** osobnosti vojáka, např. vojákův postoj, aspirace, cíle, zájmy, hodnoty a jiné. Na základě uvědomění si neuspokojení určité potřeby začne voják regulovat svoji činnost, v tomto případě představovaným uspokojením uvedené potřeby.

Problematika motivace z obecného pohledu i motivace k výkonu služby vojáka z povolání je dále podrobně rozvedena.

V případě, že jsou některé potřeby vojáka trvale neuspokojované, anebo jsou dlouhou dobu uspokojované jen částečně, mohou být příčinou zvláštních stavů vojáka, které označujeme jako frustrace nebo deprivace.

Frustrace představuje zvláštní stav, kdy si voják nemůže vůbec uspokojit některou svoji potřebu (sociální, výkonovou nebo biologickou). Tomu, aby ji mohl uspokojit, brání nějaká překážka. Tato překážka může mít **vnější** charakter = předpisy, chování osob, závazná

¹⁰ OBERUČ, J. *Psychológia osobnosti. Psychológia a pedagogika II.*, 2. vyd, Liptovský Mikuláš: Vojenská akadémia, 1998.

pravidla jednání a chování aj., nebo vnitřní charakter. Vnitřní překážky jsou spjaté s osobou vojáka = např. předsudky vojáka, zábrany a další. Přitom frustrace může mít **stenickou** formu, kdy se projevy koncentrují do vnější činnosti vojáka, avšak ta nemusí být žádoucí – vzrušení, prahnutí po boji, vytrvalost aj., ale i nežádoucí – agresivita, hněv aj. Druhá forma je **astenická** a projevuje se v útlumu činnosti, ztrátě sebejistoty, úzkostí, skleslostí a apatii.

Deprivace je dlouhodobé, jen *částečné* uspokojování některé potřeby vojáka. Deprivace může být **senzorická** nebo **sociální**. Senzorickou deprivaci může způsobovat např. nedostatečné osvětlení pracoviště, nadměrná hlučnost, tepelná zátěž aj.; sociální deprivace může mít základ v omezení sociálních kontaktů člověka, tzv. „ponorková nemoc“, anebo odmítnutí člověka sociální skupinou; je stálým tzv. „outsiderem“, chybí mu porozumění, ocenění, projevy přátelství nebo lásky. Jde o stav, který je označován jako **psychické strádání**.¹¹

Při realizaci jakékoliv činnosti člověk potřebuje mít vytvořené i další podmínky, které jsou představované časovým prostorem pro danou činnost, **vztahy uvnitř vojenské jednotky**, které mohou podporovat, ale i odmítat danou činnost, **pochopení anebo nepochopení nadřízených, materiální, prostorové podmínky jednotky, ale i regionu**, ve kterém se voják nachází, a celá řada dalších faktorů, které v konečném důsledku mají svůj podíl na tom, zda se bude osobnost vojáka rozvíjet jistým směrem v souladu s požadavky ozbrojených sil České republiky anebo k tomuto souladu nedojde.¹²

¹¹ TARDY, V. *Obecná psychologie*. Praha: SPN, 1964.

¹² OBERUČ, J. *Psychológia osobnosti. Psychológia a pedagogika II.*, 2. vyd., Liptovský Mikuláš: Vojenská akadémia, 1998.

1.3.2 Výcvik a požadavky na vojenského profesionála

Cílem výchovy a výcviku je, aby se voják naučil a postupně si prohloubil schopnosti manipulace s přidělenou výzbrojí, s technikou a dalším přiděleným materiálem a zvýšil svoji odbornou, fyzickou a psychickou připravenost na výkon předurčené funkce. Cílem společného výcviku v rámci jednotky je dosáhnout sladěné činnosti vojáků během plnění společných úkolů v rámci jednotky (družstvo, četa, rota). Vojáci se musí naučit různé způsoby boje v sestavě jednotky, mistrovsky využívat zbraně a techniku v podmínkách přibližujících se skutečným bojovým podmínkám ve dne i v noci. Výcvik velitelů a štábů je zaměřený na svojení si operačních plánovacích postupů v souladu s doktrínami OS ČR (ozbrojené složky České republiky) a NATO.¹³

Každá cílevědomá lidská činnost má minimálně dva rozměry. Je to rozměr **formální**, daný zpravidla výpočtem povinností, nařízení, technologických postupů, které je člověk povinen udělat – splnit, pokud chce být za odvedenou práci odměněný. Tato rovina je pro člověka důležitá, protože na jejím základě může obnovovat svoje vlastní schopnosti, získávat prostředky na zabezpečení vlastního života a života svojí rodiny. I když tento rozměr tvoří hlavní náplň lidské činnosti a člověk je na něm do značné míry závislý, někdy vyvolává nežádoucí důsledky. Jejich nebezpečnost spočívá především v tom, že takováto práce se může pro člověka stát mechanickou záležitostí, člověk ztrácí motivaci a může se částečně nebo úplně odcizit; a tak, i když tvoří významnou součást jeho života, on a jeho rodina jsou na ní závislí, neuspokojuje ho.

Druhý rozměr tvoří **profesionální** zájem člověka o tuto činnost, pocit hrdosti nad možností realizovat svoje schopnosti a dosáhnout všeobecného uznání. V takovém případě umí potlačit i některé negativní faktory prvního rozměru, který nahrazuje pocit profesionální hrdosti a pocit dobře vykonané práce.

Právě tento moment byl zdrojem vzniku a působení zásad profesní morálky, které byly postupně rozpracované do formy profesní etiky. Skutečností je, že profesní kodexy jsou významným podnětem pro člověka, který musí mít přirozeně zájem na tom, aby byl v daném oboru uznávanou autoritou. Na druhé straně jsme však svědky toho, že mnohým lidem vůbec nevádí nezaměstnanost, lze dokonce říci, že ztráta práce je to poslední, co jim vadí.

¹³ BERNARDOVÁ, K. a kolektiv autorů. *Závěrečná zpráva z výzkumu, Úroveň životní spokojenosti vojenských velitelů Čestné stráže PV Praha*. Praha, 2005.

Existuje mnoho kodexů, které byly vytvořeny v rozličných společenských a historických podmínkách. Mnohé z nich byly nadčasové a není důvod jejich zásady měnit ani za současných podmínek, jiné, které inklinovaly k určitým formám politické moci, neměly dlouhou platnost. Všeobecně však můžeme říci, že pokusy o vypracování takových dokumentů byly především v exponovaných zaměstnáních, které byly úzce spjaté se společenskými pohyby. Mezi takové druhy povolání vojenství vždy patřilo. Svědčí o tom jeho přední místo v historickém žebříčku nejvýznamnějších lidských činností, které získalo díky významu a také požadavkům na míru morální zodpovědnosti.¹⁴

Význam vojenství přirozeně vzrostl v období, kdy se mohlo stát prostředkem pro přerušování vzestupné linie lidstva. Nejen, že se zvýšil význam celého vojenství, ale každého vojenského profesionála. Vojenství má totiž kolektivní charakter a i osobní kompetence každého jednotlivce jsou mimořádně vysoké; proto se zvyšuje osobní zodpovědnost jednotlivců a hovoříme o „dvojité“ roli vojenského profesionála – vojáka a mírotvůrce. Právě pro jeho výjimečnost, tak jako pro jeho význam, bylo potřebné, aby byl vypracovaný takovýto kodex, protože v povolání vojenského profesionála by měly být spojeny obě roviny – vysoký stupeň profesionality a hrdost na výkon tohoto povolání. Vojenství má dnes skutečně globální charakter, proto byla reálná myšlenka vypracování všeobecného kodexu chování vojáka, ze kterého by měly vycházet jednotlivé národní verze ostatních profesí. Lokálních konfliktů je stále velmi mnoho a jednání příslušníků ozbrojených sil některých zemí není důstojné a nerespektuje ani základní lidská práva.¹⁵

Při vypracování „Kodexu etiky vojáka z povolání a vojáka v aktivní záloze dobrovolné“, bylo potřeba respektovat některé zásady, jako jsou třeba:

- globální charakter vojenství a jeho úkoly a možnosti v současné době
- povolání vojenského profesionála jako vojáka a mírotvůrce
- bezprostřední spojení povolání vojenského profesionála s národními a státními zájmy
- vysoké požadavky na fyzické a duchovní kvality vojenského profesionála

Samotný kodex by z technického hlediska neměl být příliš obsáhlý. Měl by především ve stručné podobě obsahovat zásady činnosti profesionálních vojáků, musí vycházet z celé

¹⁴ BERNARDOVÁ, K. a kolektiv autorů. *Závěrečná zpráva z výzkumu, Úroveň životní spokojenosti vojenských velitelů Čestné stráže PV Praha*. Praha, 2005.

¹⁵ BERNARDOVÁ, K. a kolektiv autorů. *Závěrečná zpráva z výzkumu, Úroveň životní spokojenosti vojenských velitelů Čestné stráže PV Praha*. Praha, 2005.

složitosti, ale také rozpornosti tohoto povolání. Rámcový obsah „**Kodexu etiky vojáka z povolání a vojáka v aktivní záloze dobrovolné**“ tvoří:

1. **Všeobecné lidské kvality.** Tento bod by měl obsahovat kvality charakterizující současné humanistické zásady. Z obsahového hlediska by měl zahrnovat kvality jako je humanismus, právo člověka na svobodu a její formy, solidarita s jinými lidmi, láska k vlasti, vztah k přírodě a k životnímu prostředí, mírové řešení sporných problémů kdekoliv na Zemi, právo na informace aj.
2. **Osobní kvality vojenského profesionála.** Ty bychom měli rozlišit na kvality **PRACOVNÍ**, mezi které patří vztah k práci a zaměstnání, rozvoj vztahů k dalším vojenským profesionálům, schopnost udržovat tvořivé pracovní prostředí, vztah k disciplíně, zodpovědnost, kreativita, asertivita, vztah ke vzdělávání aj., a dále **OSOBNOSTNÍ**, kam patří kvality volní (mezi které patří cílevědomost, trpělivost, rozvážnost v jednání, psychická odolnost, skromnost, zdrženlivost) aj.
3. **Kvality sociální a morální**, mezi které lze zařadit zodpovědnost, čestnost, statečnost, smysl pro spravedlnost, smysl pro povinnost aj.

Je třeba vědět, že celý řád kategorií má z pohledu profesionální etiky všeobecný lidský význam, ale i specifický obsah. Je důležité, aby nedocházelo k záměně a zkreslování tohoto významu, protože právě specifický obsah těchto kategorií zdůrazňuje jejich vojensko - profesionální determinaci.

Morální kodex je velmi důležitým dokumentem, který může významně přispět k pozitivní motivaci příslušníků ozbrojených sil na kvalitní plnění obrany. Nejde o to, aby narůstalo jejich sebevědomí na základě pocitu výjimečného postavení ve společnosti, ale především na základě srovnatelnosti jejich výsledků s ostatními armádami a ozbrojenými složkami. Této srovnatelnosti je možno dosáhnout tehdy, pokud si budou klást za cíl přinejmenším porovnatelné cíle.¹⁶

Kodex etiky příslušníka AČR proto s ohledem na výše uvedené vyjadřuje tradiční vojenské hodnoty, které má každý voják ctít a vytvářet tak základ pro vybudování a udržení důvěry veřejnosti v Armádu České republiky. Těmito hodnotami jsou:

¹⁶ Věstník MO ročník 2002, částka 25, z 31. prosince 2002.

ODPOVĚDNOST A SMYSL PRO POVINNOST

„uvědomuj si své povinnosti, projevuj iniciativu a tvořivý přístup ke službě“

Tato hodnota představuje respektování a dodržování zákonů, nařízení a rozkazů. Základem je odpovědný vztah jedince k plnění povinností dle jeho nejlepších schopností. Neznamená však uposlechnutí rozkazů nadřízených, jejichž splněním by došlo ke spáchání trestného činu. Významným projevem odpovědnosti je samostatnost, iniciativa a tvořivý přístup jedince.

OBĚTAVOST

„dej všechno, dej víc, než dostáváš, uvědom si, že úspěch celku stojí výš než úspěch tvůj“

Tato hodnota představuje především správné řazení priorit. Pro vojáka musí být zájmy celku nadřazeny jeho individuálním zájmům.

ODVAHA

„neboj se rozhodnutí a přijímat nové výzvy, měj sílu překonat složité, nebezpečné a riskantní situace“

Tato hodnota představuje odhodlání, morálně - volní a duševní sílu dělat to, co je správné, i v případě možných nepříznivých následků a okolností. Velitelé a řídicí pracovníci v ozbrojených silách musí umět převzít odpovědnost a rozhodovat i ve složitých, nebezpečných a riskantních situacích.

VĚRNOST

„bud' oddaný své zemi a její armádě a loajální ke svým nadřízeným, respektuj své spolupracovníky a podřízené“

Tato hodnota znamená být oddán zemi a armádě, která ji brání. Znamená ztotožnění, sepětí vojáka se zájmy a osudy národa, armády, útvaru, jednotky, osoby velitele a ostatních příslušníků celku. Blízko k této kvalitě má pojem hrdost, který vyjadřuje vztah jedince k útvaru, jednotce, ale též k vojsku, odbornosti, hodnostnímu sboru nebo hodnosti. Věrnost je významná pro vytváření a posilování sebedůvěry, pocitů jistoty, pozitivních pracovních vztahů a výkonností, je důležitá pro navození pocitu sounáležitosti a vytvoření vztahů soudržnosti.

ČEST

*„bud' přímý a zásadový, jednej vždy v souladu se svým svědomím,
tvé poslání tě zavazuje“*

Tato hodnota je završením etických hodnot v armádě. Je motivačním činitelem a opravňuje morální rozhodnutí založená na příkladných osobních kvalitách a čistém svědomí. Čest propojuje všechny hodnoty, které jsou obsaženy v Kodexu etiky vojáka. Má blízko k mravnosti, protože čestný jedinec se ztotožňuje se skupinovými, tedy vyššími hodnotami a pracuje ve prospěch vyšších celků. Vnímání a respektování otázek cti poskytují jedincům významné intelektuální zázemí a motivaci k jednání.

Účelem Kodexu etiky vojáka je podporovat žádoucí chování vojáků tak, aby svědomitě a řádně konali službu podle svých sil, znalostí a schopností.

Závěrem této dílčí kapitoly je výše popsané možné shrnout citací „Slibu vojáka z povolání a vojáka v aktivní dobrovolné záloze Armády České republiky“, jehož obsah je dosti výmluvný:

*„Jako příslušník ozbrojených sil České republiky slibuji, že budu hájit zájmy České republiky a jejich občanů ve shodě se svým svědomím a přesvědčením a podle svých nejlepších schopností.
Ve svém jednání se budu řídit právním řádem České republiky a předpisy ozbrojených sil.
Budu sdílet, dodržovat a prosazovat hodnoty ozbrojených sil – odpovědnost, obětavost, odvahu, věrnost a čest.
Budu plnit rozkazy velitelů a nadřízených a budu dbát na profesionální přístup k plnění svých povinností.
Budu bránit svobodu a demokracii, v případě ohrožení vlastní nebo spojenecké země jsem připraven pro jejich obranu nasadit i svůj život.“¹⁷*

Každý člověk, který vstoupí do AČR, si možná mnohdy ani neuvědomuje, jaké břímě si na sebe bere. Je to jedna z největších zodpovědností, kterou může člověk na sebe vzít - stát se vojákem a být připraven bránit svou vlast a v případě nutnosti obětovat i svůj život. To vše začíná vojenskou přísahou.

¹⁷ Věstník MO ročník 2002, částka 25, z 31. prosince 2002.

Většina lidí si tuto důležitost své přísahy snad ani neuvědomuje. Pro někoho je vojenská přísaha jen akt, při kterém „odříká pár naučených vět,“ a po jejich odříkání je vše, co vyslovil, zapomenuto. Pro většinu z nás tato slova znamenají VŠE - obrovskou hrdost, kterou každý voják oddaný své vlasti musí v různé míře pociťovat.

ODPOVĚDNOST, OBĚTAVOST, ODVAHA, VĚRNOST a ČEST jsou slova, která je nutné mít na paměti, ale hlavně se s nimi ztotožnit, zvnitřnit je a uvědomit si jejich sílu. Pokud se toto vojákovi podaří, je připraven naplnit smysl svého poslání.

2. ZAHRANIČNÍ MISE ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

*„Válka je největší věcí státu -
je místem života a smrti
je cestou k přežití či zkáze
A tak je třeba ji zkoumat“*

Mistr Sun, O válečném umění¹⁸

2.1 Historie zahraničních misí

Irácká vojska překročila v noci z 1. na 2. srpna roku 1990 hranice státu Kuvajt a obsadila jeho celé území. Americký prezident George Bush spolu s Radou bezpečnosti OSN (Organizace spojených národů) tuto agresi okamžitě odsoudili a proto vyslali do oblasti Perského zálivu vojáky své armády.

Československá protichemická jednotka byla do zálivu vyslána se souhlasem Federálního shromáždění Parlamentu, tehdy ještě České a Slovenské federativní republiky. Souhlas byl vysloven dne 23. září 1990. Na základě tohoto rozhodnutí vyslala armáda do Saudské Arábie ve dnech 11. - 14. prosince 1990 celkem 200 vojáků – dobrovolníků.

Tímto začala nová etapa účasti českých vojáků v řešení krizových situací v novodobých dějinách českého státu. Chronologicky řazená historie zahraničních misí je přehledem naší účasti v krizových oblastech a jejich počty ukazují souhrnné číslo příslušníků české armády, kteří se dané mise zúčastnili. Jsou zde uvedeny i mise dosud probíhající, v nichž se počty účastníků v důsledku jednotlivých rotací mění.¹⁹

Historie zahraničních misí je uvedena v Příloze č. 1, s. 96

¹⁸ KRÁL, O., KOLÁŘ, J. *Mistr Sun, O válečném umění – Mistr Sun, O básnickém umění*, společné vydání. Praha: Dokořán, 2008

¹⁹ *Historie zahraničních misí*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-10-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>>

2.1.1 Mezinárodní mandát pro činnost ISAF

Mezinárodní mandát pro činnost ISAF je dán rezolucí RB (Rada bezpečnosti) Organizace spojených národů č. 1386 ze dne 20. prosince 2001, přičemž byl postupně doplňován a prodlužován následujícími rezolucemi RB OSN.²⁰

Tento mandát opravňuje ISAF k provedení mírové operace dle kapitoly VII Charty OSN, tzn., že ISAF je oprávněna přijmout „všechna nezbytná opatření k naplnění mandátu“.²¹

Vnitrostátní mandát pro AČR k působení v operaci ISAF vyplývá z čl. 43 Ústavy ČR č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších změn. Vzhledem k dlouhodobému charakteru zahraniční operace v Afghánistánu vyslovuje souhlas s vysláním ozbrojených sil ČR do této mise Parlament ČR²², a to jak usnesením Poslanecké sněmovny,²³ tak usnesením Senátu²⁴. Uvedená usnesení obecně vyslovují souhlas s působením příslušníků AČR v operaci ISAF, přičemž **v usnesení obou komor Parlamentu ČR nejsou pro činnost v rámci ISAF stanovena žádná omezení.** V Předkládací zprávě²⁵, v části C. Afghánistán, bod 1. Politicko-bezpečnostní situace jsou jednoznačně vymezeny hlavní úkoly ISAF, přičemž na prvním místě je uvedena podpora afghánské vlády při zajišťování bezpečného prostředí. Vzhledem k faktu, že na území Afghánistánu ve smyslu práva ozbrojeného konfliktu v současné době probíhá tzv. vnitřní ozbrojený konflikt, je součástí zajištění bezpečného prostředí celé spektrum vojenských i nevojenských nástrojů.

²⁰ rezoluce RB OSN č. 1368 (2001), 1373 (2001), 1378 (2001), 1383 (2001), 1386 (2001), 1388 (2002), 1390 (2002), 1401 (2002), 1413 (2002), 1419 (2002), 1444 (2002), 1453 (2002), 1471 (2003), 1502 (2003), 1510, (2003), 1536 (2004), 1563 (2004), 1623 (2005), 1659 (2006), 1662 (2006), 1707 (2006), 1746 (2007), 1776 (2007) 1806 (2008), 1833/2008 atd.

²¹ Article 3 Security Council Resolution 1386 (2001) Adopted by the Security Council at its 4443rd meeting, on 20 December 2001.

²² pro rok 2010 je souhlas Parlamentu ČR dle čl. 43 odst. 3 písm. a) Ústavy ČR dán usnesením Poslanecké sněmovny č. 1285 ze dne 16. června 2010 a usnesením Senátu č. 208. ze dne 17. června 2009.

²³ dle čl. 3 usnesení Poslanecké sněmovny č. 1285 ze dne 16. června 2009 byl vysloven souhlas s: „*prodloužením působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v silách ISAF (International Security Assistance Force) pod vedením Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) v Afghánistánu, a to v celkovém počtu do 535 osob na dobu od 1. ledna do 31. prosince 2010*, (materiál projednáván jako sněmovní tisk č. 869)

²⁴ Usnesením Senátu č. 208. ze dne 17. června 2009 k vládnímu návrhu působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2010²⁴ byl obecně „vysloven souhlas s působením sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2010“ (materiál projednáván jako senátní tisk č. 107)

²⁵ Předkládací zpráva, část C. Afghánistán, bod 1. Politicko-bezpečnostní situace; Návrh působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2010 vláda ČR projednala a schválila svým usnesením č. 714 ze dne 8. června 2009.

2.1.2 Jednotky a organizace podílející se na rozvoji Islámského státu Afghánistán

PN: Partnerské národy (Contributing Nations) se podílejí na reformě bezpečnostního systému (SSR – Security System Reform) a svými aktivitami podporují misi jednotek ISAF. **USA** v oblasti výcviku, vybavení a mentorování jednotek ANA (Afghan National Army), **Japonsko** v oblasti odzbrojení, demobilizace a reintegrace (DIAG – Disbandment of Illegal Armed Groups) ilegálních ozbrojených skupin, **Německo** podporované USA v oblasti vytvoření, rozvoje a mentorování policejních složek, **Itálie** v oblasti rozvoje soudnictví, **Velká Británie** v oblasti podpory Afghánské vlády v boji proti obchodu s narkotiky.

UNAMA: mise OSN v Afghánistánu (United Nation Assistance Mission in Afghanistan), zastřešuje aktivity OSN na podporu afghánské vlády. V provincii Lógar nemá stálé zastoupení.

IDLG: Afghánská vládní agentura (Independent Directorate for Local Governance) je zodpovědná za koordinaci činností PRT v Afghánistánu. Podílí se na řízení činností PRT svým předsedáním výboru ESC (Executive Steering Committee – výbor mající mandát k udělování souhlasu s politikou řízení činností PRT).

IO: Mezinárodní organizace (International Organisation) a nevládní organizace NGO (Non Governmental Organisation) působí po celém Afghánistánu a svým úsilím podporují misi jednotek ISAF. V provincii Lógar působí: US AID (United States Agency for International Development – Americká agentura pro mezinárodní rozvoj), MRCA (Medical Refreshment Course for Afghanistan - Nádstavbový zdravotnický kurz pro afghánský lid), Intenational Red Cross (Mezinárodní Červený kříž).

2.2 Zahraniční mise 6. úkolové uskupení AČR ISAF

Úkolové uskupení AČR ISAF bylo vytvořeno v rámci mezinárodních závazků a především vzhledem k maximálnímu nárůstu schopností komplexního zabezpečení nasazených českých jednotek v misi ISAF v Afghánistánu.

Úkolové uskupení AČR ISAF organizačně zastřešuje všechny jednotky a prvky Armády České republiky, které na území Afghánistánu působí. Cílem je racionalizace a centralizace systému komplexní podpory českých jednotek nasazených ve prospěch operace ISAF.

Byla vytvořena zcela nová struktura velení a řízení všech českých jednotek nasazených v mírové misi v Afghánistánu, kterým jednotně velí velitel ÚU AČR ISAF.

Nový systém řízení neznamena převzetí velitelských kompetencí od jednotlivých velitelů samostatných jednotek Úkolového uskupení, mezi něž patří PRT Lógar, vrtulníková jednotka HELI UNIT na základně Sharana a také jednotka OMLT (Operation Mentoring Liaison Team – Výcvikový a poradní tým pro jednotky ANA), která plní úkoly v provincii Wardak, ale snaha o zabezpečení komplexní administrativní a logistické podpory nasazených jednotek AČR. Hlavní součástí ÚU AČR ISAF je nová struktura NSE (National Support Element – Národní podpůrný prvek), jejíž cílem je centralizace a racionalizace vybraných podpůrných funkcí.

Veliteli ÚU AČR ISAF připadají větší pravomoci při pořizování materiálu a služeb v místě nasazení, což v konečné fázi představuje výrazně větší flexibilitu a úsporu finančních prostředků.²⁶

2.2.1 Složení úkolového uskupení AČR ISAF

Mezi jednotky přímo podřízené veliteli ÚU AČR ISAF patří:

1. Velitelství a štáb. Velitelství Úkolového uskupení Armády České republiky ISAF je umístěno na základně ISAF KAIA (Kabul International Airport - Kábulské mezinárodní letiště). Je zde vybudováno vlastní zázemí, které zabezpečuje kvalitní plnění úkolů ve prospěch nasazených jednotek na celém území Afghánistánu.
2. NSE. K zabezpečení systému logistické podpory (2. úrovně) a koordinace zdravotnického zabezpečení byla vytvořena nová struktura národního podpůrného prvku, která je svými schopnostmi koncipována k plnohodnotné podpoře všech jednotek AČR na území Afghánistánu. Uvedená podpora zahrnuje především akviziční činnost v prostoru nasazení, organizace a zajištění dopravy materiálu a osob, zajišťování oprav a revizí materiálu v místě nasazení, skladování materiálu. Součástí této podpory jsou i finanční služba a právní servis. Rovněž i komplexní zajištění utajovaného i neutajovaného spojení s republikou včetně zajištění spojení nasazených vojáků s jejich blízkými.

²⁶ *Úkolové uskupení AČR ISAF*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni-acr-isaf-42409/>>

3. Ochranná skupina Vojenské policie. Nedílnou součástí podpůrného prvku je i jednotka vojenské policie. Vykonává nejen klasické činnosti, jako je dozorování kázně a pořádku, ale především plní úkoly spojené s doprovodem všech občanů České republiky, kteří musejí vyjízdet mimo bezpečné základny v Kábulu.
4. Jednotka chemické a biologické ochrany. Primárním úkolem již deváté rotace jednotky CBRN (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear – Jednotka chemické, biologické, radiační, jaderné ochrany) je provádění komplexního chemického průzkumu na celém území Afghánistánu. Chemickým průzkumem rozumíme provádění vlastního průzkumu, odběry vzorků, jejich transportu a vyhodnocení v mobilní chemické a biologické laboratoři. Denně pak jednotka vyhodnocuje chemickou, biologickou a radiační situaci v místě nasazení. Samozřejmě je připravena k plnění úkolů při případném varování vojsk a orgánů místní samosprávy v případech, kdy například dojde k úniku toxických průmyslových látek apod. Jednotka je také připravena plnit úkoly spojené s dekontaminací osob a techniky, a to na kábulském mezinárodním letišti, kde je dislokována.
5. Jednotka AMT (Air Movement Team – Tým pro výcvik pilotáže) v Kábulu. AMT působí na mezinárodním letišti v Kábulu. Primárním úkolem této jednotky je výcvik, poradenství a výuka pilotů a pozemního personálu příslušníků vzdušných sil afghánské národní armády.
6. Zastoupení na velitelství v Kábulu a Bagramu ²⁷

2.3 Provincie Lógar

Lógar je jedna z nejmenších provincií v Afghánistánu, jejíž rozloha je 4712,82 km². Žije v ní přibližně 350 tisíc obyvatel (tento údaj je pouze neoficiální).

Provincie leží jihovýchodně od Kábulu a stejně jako celý Afghánistán je výrazně geograficky členěna. Východní a jižní část je hornatá s převažující nadmořskou výškou mezi 1800 – 4000 m (nejvyšší vrchol je vysoký 4754 m). Západní část provincie tvoří velká pánev (zhruba 1900 m/n m.), která je obklopena horským terénem s převažující nadmořskou výškou 2000 – 3500 m.

Hlavní město a správní středisko této provincie je město Pol-e 'Alam s přibližně 23000 obyvateli. Provincie je rozdělena do sedmi distriktů: Muhammad Agha, Charkh,

²⁷ Úkolové uskupení AČR ISAF. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni-acr-isaf-42409/>>

Pol-e 'Alam, Baraki Barak, Khoshi, Kherwar a Azra. Od roku 2008 stojí v čele provincie guvernér jmenovaný prezidentem – Attikula Ludin. Každý distrikt vede guvernér (DG – District Governor). Důležitou pozici v životě provincie souběžně s provinční vládou zastávají také distriktní a vesnické shury, rady starších, svolávané podle potřeby místní komunitou.

V etnickém složení obyvatelstva provincie převažují Paštúni, také zde žije podstatná menšina Tádžiků a Hazarové.

Hlavním zdrojem obživy a prosperity je zde zemědělství. Místní obyvatelstvo pěstuje zeleninu, ovoce, obilí a dobytek. Primárním odbytištěm těchto produktů je hlavní město Kábul. Agrární charakter provincie je zdůrazněn praktickou neexistencí průmyslu. Tato provincie patří i přes poměrnou ekonomickou zaostalost mezi relativně bohaté části Afghánistánu. Města a velké vesnice jsou elektrifikovány a jsou pokryty mobilním telefonním signálem.

V Lógaru není žádné letiště, jen v blízkosti hlavního města Pol-e 'Alam je zpevněná přistávací plocha pro vrtulníky. Napříč provincií prochází hlavní silnice, která vede z Kábulu do provincií Paktiya a Khóst. Hlavní silnice dosahuje západních standardů a byla postavena z amerických prostředků. Vzdálenost z Pol-e 'Alam do Kábulu je asi 60 km a cesta trvá přibližně 90 minut.²⁸

Vůdce teroristické jednotky Al - Káida Usáma bin Ládín – viz Příloha č. 2, s. 98

Vlajka Islámského státu Afghánistán – viz Příloha č. 3, s. 98

Znak ISAF – viz Příloha č. 4, s. 99

Orientační mapka Afghánistánu – viz Příloha č. 5, s. 99

Mapa afghánských provincií – viz Příloha č. 6, s. 100

FOB SHANK – viz Příloha č. 7, s. 101

Krajina v Afghánistánu – viz Příloha č. 8, s. 101

Filozofie COIN – viz Příloha č. 11, s. 107

Všeobecné informace o Afghánistánu – viz Příloha č. 16, s. 140

²⁸ *Provincie Lógar*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=10519>>

2.4 Provinční rekonstrukční tým

Provinční rekonstrukční týmy (dále jen PRT) byly jako civilně – vojenské instituty navrženy již v roce 2002. V roce 2003 byly poprvé nasazeny za účelem stabilizace jednotlivých oblastí a měly by být schopny stabilizovat situaci s použitím zejména diplomatických, vojenských a rozvojových nástrojů. Nasazení českého PRT v provincii Lógar bylo stanoveno na základě rozhodnutí Vlády České republiky. Český PRT zahájil činnost počátkem roku 2008 s významnou podporou USA.

Velitel ISAF je určený jako operační velitel na území Afghánistánu, je také odpovědný za koordinaci všech jednotek ISAF a vládních i nevládních organizací, které zde působí.

Na základě mandátu plynoucího z rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1386/2001, podporuje ISAF afghánskou vládu při vytváření a udržování bezpečného a stabilního prostředí na území celé Islámské republiky Afghánistán.

Síly a prostředky Ministerstva obrany působí v Afghánistánu v misi ISAF na základě usnesení Poslanecké sněmovny č. 905 ze dne 4. února 2009 a č. 1285 ze dne 16. dubna 2009 a dále usnesení Senátu č. 48 ze dne 11. prosince 2008 a č. 208 ze dne 17. dubna 2009.

6. jednotka PRT je vojenskou částí PRT Lógar. Jako integrální součást mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil ISAF v Afghánistánu zde společně s civilní částí PRT reprezentuje zejména úsilí ČR a NATO rozšířit svoje působení v tomto státě o civilně - rekonstrukční rozměr.

V pořadí 6. jednotka PRT vojenské části PRT byla nasazena v srpnu roku 2010. Jednotka PRT je dislokována na americké předsunuté základně FOB SHANK 7 km jižně od hlavního města provincie Lógar Pol-e'Alam a 60 km jižně od hlavního města Afghánistánu Kábul.²⁹

²⁹ *Provinční rekonstrukční tým ČR v Lógaru*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-04]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html>

2.4.1 Hlavní úkoly vojenské části PRT

1. podpora rozšíření autority afghánské vlády (GIROA – Government of Islamic Republic of Afghanistan) v provincii Lógar
2. podíl na stabilizaci provincie Lógar
3. monitoring, hodnocení a podpora aktivit vedoucí k reformě bezpečnostního sektoru
4. podíl na výcviku ANSF v provincii Lógar
5. prostřednictvím dialogu s provinčními vůdci zmírnit potenciální oblasti konfliktu a konfrontace
6. zabezpečení ochrany civilních expertů PRT

³⁰Cílem aktivit civilní části PRT je podpora centrální a provinční vlády při zajišťování potřeb obyvatelstva a bezpečného prostředí skrze rekonstrukci provincie a spolupráci s afghánskými bezpečnostními složkami.

V rámci rozvoje se soustředí na snižování chudoby, vládu a bezpečnost, na podporu vzdělanosti a zlepšování zdravotní péče.

Tyto priority naplňují v projektech v oblastech obnovy školského systému, vodních zdrojů, podpory bezpečnosti, zdravotnictví, zemědělství, ženských práv a nezávislých médií. PRT pracuje v šesti z celkem sedmi lógarských distriktů.

2.4.2 Složení 6. jednotky AČR PRT ISAF

Převážnou část 6. jednotky vojenské části PRT tvoří vojáci ze 71. mechanizovaného praporu z Hranic. Doplnují je specialisté z dalších 25 útvarů a zařízení AČR, především ze 4. brigády rychlého nasazení. Civilní část PRT tvoří 12 odborníků z Ministerstva zahraničních věcí České republiky, kteří zajišťují konkrétní rozvojové a rekonstrukční programy. Vedoucí civilní části je Matyáš Zrno, velitelem 6. jednotky AČR PRT ISAF je podplukovník Ctírad Gazda.

³⁰ *Provinční rekonstrukční tým ČR v Lógaru*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-04]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html>

Celá jednotka čítá celkem 261 osob, z toho je sedm žen. Skládá se z velitelství a štábu, do něž patří také jednotka CIMIC (Civil Military Cooperation – Civilně vojenská spolupráce) a příslušníci vojenské policie. Rozhodující část jednotky tvoří příslušníci roty ochrany, také průzkumný odřad a rota podpory, včetně týmu EOD (Explosive Ordnance Disposal – Likvidace nevybuchlého výbušného materiálu) a zdravotnického zabezpečení.³¹

Až doposud jsme se zabývali podobami zahraniční mise. Misi samotnou však uskutečňují vojenští profesionálové. Tedy speciálně vycvičení lidé, kteří byli vysláni do zahraničí plnit složité úkoly. Pobyt na misi mění jejich dosavadní život, tedy i jeho kvalitu. Proto se v dalším výkladu budeme věnovat právě této složité problematice. Nejprve přiblížíme pojem kvalita života, potom pojem psychosociální opora člověka.

³¹ *Složení 6. jednotky AČR PRT ISAF*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-08]. Dostupný z WWW: http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/kontingent_armady_cr/slozeni_provincniho_rekonstrukcniho_tymu.html

3. KVALITA ŽIVOTA

*„Všem lidem prospívá dopřát čas od času duši uvolnění.
Odpočinek obnovuje totiž životní sílu a veselá nálada rozežene každý smutek.“*

Seneca

3.1 Kvalita života

„Pojem **kvalita života** (quality of life) má dlouhou a zajímavou historii. Jeho první výskyt se dnes datuje do 20. let 20. století. Např. H. Hnilicová připomíná, že se objevil už v diskuzích o vztahu ekonomických a sociálních hledisek při státní podpoře chudších vrstev obyvatelstva. Američtí autoři se domnívají, že pojem *kvalita života* byl odborně použit až v pracích dvou amerických ekonomů S. Ordwaye a F. Osborna, kteří v letech 1953 a 1954 varovali před nebezpečnými ekologickými dopady ideje neomezeného ekonomického růstu.“³²

Tento pojem však do obecného povědomí vstoupil až v šedesátých letech 20. století jako výraz metaforický. Shrnoval sociálně - politické cíle americké administrativy za vlády presidenta Johnsona. „L. B. Johnson v r. 1964 totiž prohlásil: *Cíle nemůžeme poměřovat výší našich bankovních kont. Mohou být měřeny pouze kvalitou života, který naši občané prožívají.* Pojem kvalita života se svou stručností a intuitivní srozumitelností pro veřejnost rychle ujal a stal se v politice i v mediálním světě módním slovem. Také v Evropě brzy zdomácněl, neboť ho v sedmdesátých letech použil německý kancléř W. Brandt v politickém programu své vlády.“³³

Postupem času se z něj stával pojem vědecký. Jako první v sociologii a potom i ve vědách o člověku. „Rozvíjel se třemi směry: a) objektivním – byl chápán jako souhrn objektivních indikátorů, např. o kvalitě životních podmínek v dané zemi, b) subjektivním – byl chápán jako souhrn subjektivních indikátorů, např. o kvalitě jedincovy „cesty životem“, c) kombinací objektivních a subjektivních indikátorů.“³⁴

³² MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I.* Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9, s. 11.

³³ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I.* Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9, s. 11.

³⁴ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I.* Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9, s. 11.

Tento pojem se zabydlel v mnoha vědeckých oborech. Kromě ekonomie, politikologie a sociologie, ho nalezneme ve filozofii, teologii, sociální práci a psychologii. Setkáme se s ním také ve většině medicínských oborů a v ošetrovatelství. Pojem kvalita života se však objevuje nejen v biologických oborech a v ekologii, ale také v technických oborech, např. v architektuře, stavebnictví, dopravě atd.³⁵

3.2 Definování kvality života

„Vzhledem k tomu, kolik různých, *věcně* odlišných oborů pracuje s tímto pojmem, liší se pochopitelně i jeho definování. Prvním problémem je proto **oborová různost**, neboť se těžko hledá zastřešující pojetí, které by současně dovolovalo nejrůznější praktické aplikace.

Druhým problémem je, že pojem sám (i v rámci každého jednotlivého vědního oboru) navozuje dojem souhrnného, integrujícího, komplexního ukazatele. Jak výstižně upozorňuje Veenhoven, je to jen iluze, neboť vždy jde jen o **výběr, o selektivní, tedy nekompletní zachycení** složité skutečnosti.³⁶

„Třetím problémem je, že pojem kvality života je nutné z teoretických i praktických důvodů jemněji rozčlenit, odlišit jeho jednotlivé aspekty. Obvykle se mluví o jednotlivých oblastech (*domains*) kvality života. Díky různosti oborů, různosti teoretických přístupů i různosti diagnostických metod **nepanuje shoda v tom, co považovat za konstitutivní oblast, kolik těchto oblastí existuje, ani jak je označovat.**“³⁷

Cummins při analýze 32 odborných článků o kvalitě života našel 351 názvů oblastí a pokusil se je utřídit do obecnějších skupin. Dospěl k sedmi kategoriím a jsou to: 1. materiální zabezpečení (*material well-being*), 2. zdraví, 3. produktivita, výkonnost (*productivity*), 4. velmi dobré, přátelské mezilidské vztahy (*intimacy*), 5. pocit bezpečí, 6. komunita, 7. emoční pohoda (*emotional well-being*).³⁸

³⁵ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9

³⁶ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9, s. 12.

³⁷ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9, s. 12.

³⁸ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9

3.2.1 Definice vypracovaná WHO

Světová zdravotnická organizace (WHO – World Health Organisation) vytvořila pracovní skupinu, která posléze dospěla k šířeji použitelné definici. Protože je vypracována pro zdravotnictví, klade důraz především na kvalitu života jednotlivce. Definuje kvalitu života jako:

„individuální percipování své pozice v životě, v kontextu té kultury a toho systému hodnot, v nichž jedinec žije; vyjadřuje jedincův vztah k vlastním cílům, očekávaným hodnotám a zájmům... Zahrnuje komplexním způsobem jedincovo somatické zdraví, psychický stav, úroveň nezávislosti na okolí, sociální vztahy, jedincovo přesvědčení, víru – a to vše ve vztahu k hlavním charakteristikám prostředí... Kvalita života vyjadřuje subjektivní ohodnocení, které se odehrává v určitém kulturním, sociálním a environmentálním kontextu... Kvalita života není totožná s termíny „stav zdraví“, „životní spokojenost“, „psychický stav“ nebo „pohoda“. Jde spíše o multidimenzionální pojem.“³⁹

Jiný pohled říká, že kvalitou života je míněna kombinace objektivního a subjektivního posouzení pocitu pohody (*well-being*) v různých oblastech života, která je považována za příznačnou pro danou kulturu i epochu. Z této další definice jsou zřejmé dvě základní dimenze, a to objektivní a subjektivní. **Subjektivní kvalitou života** je míněna všeobecná spokojenost s vlastním životem, která vychází z kognitivního hodnocení a emočního prožívání. **Objektivní kvalitou života** se rozumí splnění základních sociálních a materiálních podmínek pro život. Dále také sociální status a fyzické zdraví.

Koncept kvality života lze chápat také jako **organizující princip**, s jehož pomocí nahlížíme na různé aspekty lidského bytí. Automatické a někdy nedostatečně reflektované předpoklady, které považujeme za samozřejmé, jako např. námi upřednostňované hodnoty, systémy přesvědčení, očekávání a různá předporozumění, zasahují do procesu pozorování a poznávání.⁴⁰

„Kvalita života velice úzce souvisí s **kvalitou mezilidských vztahů**. Ve starších i v novějších teoretických modelech kvality života představují mezilidské vztahy a příslušnost k užšímu či širšímu společenství základní doménu tohoto konceptu.“⁴¹

³⁹ WHO Quality of Life Group: WHO QOL Study Protocol. Geneva: WHO. 1993, s. 1.

⁴⁰ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9

⁴¹ MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9, s. 44.

4. PSYCHOSOCIÁLNÍ OPORA

„Nemocné tělo potřebuje lékaře, nemocná duše přítele.“

Menandros

4.1 Sociální opora

Sociální opora (social support) má v životě člověka svůj význam. Je důležitá zejména tehdy, když člověk musí zvládat určité životní těžkosti (nemoc, úraz, zklamání, závažné rozhodnutí aj.).⁴²

Opora, které se jedinci dostává od druhých osob, skupin a širší společnosti, může ovlivnit způsob, jakým se vyrovnává s náročnými situacemi, a tím i jeho duševní pohodu a zdraví. Sociální opora byla jedním z prvních faktorů, jež byly identifikovány jako faktory, moderující vliv nepříznivých životních událostí na psychickou pohodu a zdraví člověka. Působí jako nárazník, tlumič nárazů. Sociální opora zmírňuje a eliminuje negativní vlivy stresu a poskytuje ochranu při nemoci a úmrtí.

„Proto se stal vliv percipované sociální integrace a opory při zkoumání vztahu mezi stresem a zdravím jedince jednou ze základních otázek.

Sociální integrace, sociální začlenění člověka do sociální struktury je významnou determinantou jeho psychické pohody a zdraví. Prostřednictvím sociálních vazeb k druhým osobám, skupinám a širší společnosti je jedinci přístupná sociální opora, tj. jakýsi sociální fond, ze kterého lze čerpat v případě potřeby, systém sociálních vztahů, jejichž prostřednictvím se člověku dostává pomoci při snaze dostat nárokům a dosáhnout cílu.“⁴³

Lidé, kteří mají rozvinuté sociální vazby, žijí podle některých zjištění déle a celkově disponují lepším fyzickým i duševním zdravím, než lidé bez těchto vazeb. Ti, jež disponují takovýmto silným systémem sociální opory, se proto jeví jako lépe vybaveni ke zvládnutí závažných životních změn i každodenních starostí.⁴⁴

⁴² KŘIVOHLAVÝ, Jaro. : Sociální opora. In: Křivohlavý, J. *Psychologie zdraví*. 1. vydání. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-551-2

⁴³ KEBZA, Vladimír; ŠOLCOVÁ, Iva. *Československá psychologie. Sociální opora jako významný protektivní faktor*. In Státní zdravotní ústav. XLIII. Praha: Psychologický ústav AV ČR. 1999, s. 1.

⁴⁴ KEBZA, Vladimír; ŠOLCOVÁ, Iva. *Československá psychologie. Sociální opora jako významný protektivní faktor*. In Státní zdravotní ústav. XLIII. Praha: Psychologický ústav AV ČR. 1999.

4.2 Definování sociální opory

Přístupy ke zkoumání a diagnostice sociální opory⁴⁵ viz Příloha č. 9, s. 102

Co se týče definování sociální opory, existuje několik teoretických přístupů. Sociální opora je pojem relativně nový, v odborné literatuře figuruje teprve 25 let. O jeho zavedení se postarali tři badatelé: Caplan, lékař - epidemiolog Cassel a psychiatr Cobb. Pochopitelně takový jev existoval i předtím, ale měl jiné názvy, např. vstřícný přístup personálu, soudržnost rodiny, bezvýhradné pozitivní akceptování, pomoc v nouzi, navštěvování nemocných, sdílení radostí a strastí atd. Poté, co se nový pojem etabloval v odborné literatuře, začal plnit *klíčovou a integrující funkci* v přehledových studiích, které se věnují sociálnímu kontextu zdraví, nemoci a individuálnímu zvládnání zátěže.⁴⁶

Analýza běžných definic sociální opory⁴⁷ viz Příloha č. 10, s. 103

4.2.1 Hlavní směry ve výzkumu sociální opory

V domácí literatuře se objevuje třídění do **dvou směrů** podle toho, zda se akcentují aspekty sociologické nebo psychologicko - medicínské. Podle toho, zda se zvýrazňují aspekty sociologické, sociálně interakční, subjektivně viděné pomoci od druhých lidí, se třídí do **tří směrů**.

Také v zahraniční literatuře jsou uváděny **tři hlavní směry** zkoumání sociální opory. První z nich je sociologický, který staví na diagnostice sociálních vztahů mezi lidmi a sítích sociálních vztahů, jimiž je jedinec opředen. Druhý přístup je psychologický. Diagnostikuje, jak člověk subjektivně vnímá a hodnotí poskytovanou sociální oporu. Třetí přístup je komunikačně – interakční, diagnostikuje jednak průběh poskytování, přijímání a využívání sociální opory, zároveň také zvláštnosti poskytovatele a příjemce, jež ovlivňují procesy sociální opory.⁴⁸

⁴⁵ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství

⁴⁶ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství

⁴⁷ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství

⁴⁸ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství

Uvedené třídění je sice užitečné, ale příliš globální. V nejnovějších pracích se setkáváme s mnohem jemnějším a výstižnějším tříděním, které rozpoznává **tři přístupy**.

Studie Lakeye a Cohena na to přináší hlubší pohled, a to:

První přístup vycházející z psychologických a medicínských bádání o distresu a zvládání zátěže se výzkumně zajímá především o **dva okruhy**. Suportivní chování lidí, které je pozorovatelné, popsitelné a objektivněji registrovatelné. Dále o subjektivní vnímání, interpretování a hodnocení prožívaného distresu příjemcem sociální opory. Ten hodnotí závažnost distresu ze svého pohledu, míru svého ohrožení stresorem a svoji schopnost vypořádat se se zátěží. V obou případech tento přístup staví na předpokladu, že sociální opora tlumí negativní účinky distresu.

Druhý přístup tvrdí, že je obtížné dosáhnout konsensu mezi jednotlivci i mezi skupinami o tom, co je to vlastně suportivní chování. Předpokládá také, že jedinec (jeho „já“) a sociální svět, který jej obklopuje (včetně sociální opory) jsou tak složitě propojeny, že je téměř nemožné je formálně oddělovat. Tento přístup se zajímá především o **dva okruhy**. První je sociální kognice, globální posouzení toho, jak příjemce vnímá a hodnotí poskytovanou sociální oporu, tedy hodnocení mentální reprezentace sociální opory. Druhý je symbolický interakcionismus, tedy jak sociální prostředí a sociální interakce ovlivňuje poskytovatele a hlavně příjemce sociální opory. Zajímá se o sociální role, které jedinci zastávají. V obou těchto případech se staví na předpokladu, že sociální opora pomáhá všem lidem, nejen těm, kteří se ocitli ve svízelné situaci, kteří prožívají distres.

Třetí přístup navazuje na myšlenku, která říká, že sociální opora je specifickou součástí obecných procesů, které se odehrávají v rámci sociálních vztahů a sociálních sítí. Taktéž se zabývá několika okruhy, a to pozitivními vztahy mezi lidmi. Negativními vztahy mezi lidmi včetně konfliktů a dispozičními charakteristikami lidí, jež ovlivňují jejich interpersonální chování. V poslední řadě také potřebami lidí.⁴⁹

⁴⁹ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství

4.2.2 Definování zvládání zátěže

Nejnovější definice P. M. Kohna říká, že zvládání zátěže můžeme definovat jako vědomé adaptování se na stresor. Tímto se tedy liší od obranné reakce, která bývá neuvědomovaná. Zvládání zátěže zahrnuje buď reakci na bezprostřední stresor, nebo konzistentní způsob, jímž se jedinec vyrovnává se stresory, které na něj působí v různé době a v různých situacích. Stresory zahrnují každodenní problémy, ale i traumata a závažné negativní události.

Ve standardních modelech zvládání zátěže figurují dva typy proměnných. Tyto proměnné průběh zvládání zátěže ovlivňují a způsobují, že výsledek celého snažení člověka v tísní je buď úspěšný, nebo neúspěšný. Jeden typ proměnných označujeme jako **moderátory** zvládání zátěže a druhý typ jako **mediátory** zvládání zátěže. Moderátory existují nezávisle na průběhu zvládání, nejsou však ovlivněny ani samotným stresem, ani zvládacími postupy, jako je např. stáří jedince, jeho dosavadní životní zkušenosti, pohlaví, temperament a také stupeň socializace. Je zřejmé, že tento typ proměnných, které souvisí se zvláštnostmi osobnosti daného jedince, jsou relativně *konzistentnější* a v čase se příliš nemění. Oproti tomu mnohem *variabilnější* jsou proměnné související se sociální situací, v níž se jedinec snaží zvládnout zátěž. K nim patří např. sociální opora vyžadovaná člověkem v tísní, nabízená nebo reálně poskytovaná člověku v tísní a samozřejmě i sociální opora vnímaná člověkem v tísní.

Jak už bylo řečeno, druhý typ proměnných označujeme jako **mediátory** zvládání zátěže. Je zde ovšem důležité, jaké hlavní typy mediátorů vstupují do hry. Mezi dva hlavní typy mediátorů, které vstupují do hry, patří *kognitivní posouzení zátěže* (konkrétně posouzení míry závažnosti hrozby a posouzení vlastních možností se s touto zátěží vypořádat) a z toho vyplývající *míra pozornosti*, kterou jedinec hodlá stresoru věnovat.⁵⁰

⁵⁰ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství

4.2.3 Vztah mezi sociální oporou a zvládáním zátěže

Na základě získaných poznatků můžeme konstatovat, že vztah mezi zvládáním zátěže a sociální oporou může mít čtyři podoby:

1. „sociální opora ovlivňuje zvládání zátěže: člověk v tísní zažívá oporu a tím snadněji zvládá zátěž; sociální opora má podobu „pomoci při zvládání“ (*coping assistance*);
2. zvládání ovlivňuje sociální oporu: způsob, jakým člověk zvládá či nezvládá zátěž, signalizuje jeho sociálnímu okolí, zda vůbec potřebuje pomoc, příp. který typ pomoci potřebuje;
3. sociální opora a zvládání zátěže neovlivňují jeden druhého nějakým konzistentním způsobem
4. sociální opora i zvládání zátěže se ovlivňují navzájem a navíc jsou obě ovlivňovány dalším faktorem stojícím v pozadí.⁵¹

„Výsledky konkrétních empirických studií o tom, která z těchto variant platí, jsou rozporné. Mimo jiné proto, že neberou příliš v úvahu rozdílný pohled poskytovatelů a příjemců na sociální oporu, proměny sociální opory v čase, proměny zvládání v čase i vztahu sociální opora - zvládání v delším časovém intervalu.“⁵²

Sociální oporu mohou jedinci, který prožívá zátěžovou situaci, poskytovat jednak laici (rodina, přátelé, spolupracovníci), jednak i profesionálové (zdravotníci, psychologové). V AČR je vojákům k dispozici psychologická služba.

4.3 Psychologická služba v AČR

Psychologická služba je vzhledem k charakteru odborných činností a služeb, které poskytuje nezaměnitelná s jinými službami. Spolupracuje na odborném profesním základě s jinými službami zabývajícími se lidskými zdroji.⁵³

⁵¹ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství, s. 2.

⁵² MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství, s. 2.

⁵³ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR*. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.

Psychologická služba byla zřízena a její působnost byla vymezena „...pro podporu ochrany duševního zdraví, ke zvýšení psychické připravenosti a pro zlepšení života vojáků v činné službě a občanských zaměstnanců MO a AČR, k prohloubení prevence sociálně patologických jevů, k celkovému zkvalitnění práce vojenských psychologů a k zabezpečení potřebné kompatibility s psychologickými službami armád států Organizace Severoatlantické smlouvy.“⁵⁴

Psychologická činnost v AČR je proces zahrnující zkoumání, interpretaci, predikci a ovlivňování chování a prožívání osob psychologickými metodami, které může vykonávat pouze vojenský psycholog.⁵⁵

Psychologická služba plní tyto úkoly:

- podílí se na plánování a zabezpečení psychologické přípravy (*článek 14*) jednotlivců a jednotek AČR, zejména při vojenském výcviku a při nasazení v operacích na území České republiky i mimo něj;
- poskytuje odborné psychologické služby;
- zabezpečuje psychologickou podporu a péči vojenským profesionálům, občanským zaměstnancům a válečným veteránům⁵⁶, podle potřeby také rodinným příslušníkům uvedených skupin;
- ve školicích a výcvikových zařízeních AČR realizuje výuku psychologie, psychologickou přípravu a výkon dalších psychologických činností;
- podílí se na výběru uchazečů o službu vojáka z povolání;
- zabezpečuje komplexní psychologickou diagnostiku;
- zabezpečuje psychologické poradenství, psychoterapii;
- spolupodílí se na aktivitách prevence sociálně nežádoucích jevů v rámci AČR;
- spolupracuje také s dalšími službami v péči o lidské zdroje, s mimorezortními a zahraničními psychologickými pracovišti;⁵⁷

⁵⁴ Rozkaz MO č. 2 ze dne 10. prosince 1999, zveřejněný ve Věstníku MO č.1/2000.

⁵⁵ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR.* Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.

⁵⁶ Ve smyslu zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech

⁵⁷ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR.* Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.

4.3.1 Činnosti zahrnující pomoc vojenských psychologů

Vojenský psycholog plní úkoly psychologické služby podle svého zařazení. Také působí jako poradce velitele ve své odbornosti. Provádí odborné psychologické přípravy a výcvik jednotlivce a skupin. Vede výcvikové, vzdělávací a další programy osobnostního rozvoje v oblasti psychologie. Dále zabezpečuje psychologické poradenství a psychoterapie. Provádí psychodiagnostická vyšetření standardizovanými metodami. Zabezpečuje včasnou psychologickou pomoc zaměřenou na kompenzaci aktuálního psychického stavu jedince či skupiny. Realizuje výzkumné úkoly a odborná šetření (*Hlava 7*) na základě požadavků velitele. Samozřejmě musí dodržovat etickou ochranu psychologických dat a zachování jejich důvěrnosti.⁵⁸

Úspěšné zvládnání zátěže usnadňuje vojákům z povolání důkladná příprava na tyto činnosti, které mají v terénu provádět. Její součástí je rovněž psychologická příprava.

4.3.2 Psychologická příprava

„Psychologická příprava, jako nedílná součást vojenského výcviku, je proces zabezpečující zvyšování psychické připravenosti⁵⁹ vojenských profesionálů. Základem je teoretická příprava a opakované navozování náročných situací ve vojenském výcviku.

Psychologická příprava ve výcviku a vzdělávání je zaměřena na následující tematické okruhy:

- zátěž a její zvládnání (bojový stres a jeho zvládnání);
- malé sociální skupiny, vojenské týmy (jejich dynamika, tvorba a vedení);
- sociální kompetence vojenského manažera, řízení vojenských organizací;
- aplikace poznatků psychologie do podmínek vojenské praxe;
- zásady vedení psychologické přípravy pro velitele.⁶⁰

⁵⁸ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.*

⁵⁹ § 29, odst. 1 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších Předpisů

⁶⁰ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006, s. 8.*

V **základní přípravě** psychologické přípravy v etapách výcviku vojenského profesionála je hlavním cílem formovat psychickou odolnost jedince vůči zátěžovým situacím. Dále vytvářet, rozvíjet a upevňovat psychickou připravenost k plnění úkolů. Mimo jiné také formovat takové mechanismy, které ve svém celku vedou k dosažení optimální úrovně regulace chování a zvyšování psychické připravenosti k úspěšnému zvládnutí bojové činnosti.

V **odborné a speciální přípravě** se vojenský psycholog zaměřuje hlavně na zvyšování psychické odolnosti jednotlivce k samostatnému plnění úkolů v rámci jednotky. V neposlední řadě je zde také snaha připravit jedince k týmové spolupráci a rozvíjet jeho sociální návyky, které jsou nutné k úspěšnému uplatnění v rámci vojenské kariéry (základní principy komunikace, zvládání konfliktů, vzájemná podpora).

V rámci **výcviku jednotek** se snaží připravovat vojáky podle specifík dané jednotky. Cvičit je ve zvládání psychické zátěže, vést k pochopení principů fungování malé sociální skupiny a její dynamiky, rozvíjet celkové sociální dovednosti. Seznamovat vojáky se základy managementu a týmové spolupráce.⁶¹

4.3.3 Psychologická činnost v zahraničních misích

„Psychologickou činností rozumíme:

- psychologický výběr a psychologická příprava před nasazením do zahraniční operace;
- psychologická příprava a podpora v průběhu nasazení;
- psychologická podpora po návratu z nasazení.

Cílem psychologické činnosti před vysláním do zahraniční operace je minimalizace rizika selhání jedince.⁶²

Cíle se dosahuje důkladným psychologickým výběrem personálu vyjíždějícího do zahraniční mise. Dále odbornou psychologickou přípravou navazující na systematickou přípravu v mírových podmínkách (*Hlava 2, 3*). V neposlední řadě zabezpečením psychologické podpory a včasné odborné psychologické pomoci jako prevence posttraumatické stresové poruchy.

Cílem psychologické činnosti v době nasazení je udržet a rozvíjet optimální psychickou připravenost k plnění úkolů.

⁶¹ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.*

⁶² *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006, s. 14.*

Odborná psychologická příprava před vysláním na zahraniční misi navazuje na systematickou přípravu jednotek. Zaměřuje se zejména na psychologické aspekty služby v zahraniční operaci, na rozvoj vědomostí a dovedností zaměřených na zvládání stresových událostí, také na problematiku sociální frustrace a vliv nasazení v zahraniční misi na nejbližší sociální prostředí daného jedince.⁶³

4.3.4 Psychologická péče v oblasti podpory kvality života

Hlavním cílem v psychologické oblasti podpory kvality života je definovat objektivní potřeby zaměstnanců resortu MO a podílet se na jejich řešení. V této oblasti se zabezpečují odborné činnosti, jako je poskytování psychologické pomoci daným jedincům i jejich rodinným příslušníkům nejen na území ČR, ale také pokud jsou nasazeni do zahraničních misí. Také se podílí v rámci své odbornosti při řešení nehod s tragickými následky nebo při řešení náročných životních situací. Dále poskytuje psychologickou pomoc při záchranných akcích v rámci integrovaného záchranného systému a provádí aplikovaný výzkum v oblasti podpory kvality života, jehož výsledky poté dokladuje velitelům a vojenským psychologům.⁶⁴

4.4 Současné poznatky o psychosociální opoře v zahraničních misích

⁶⁵Po mnoha diskuzích a dramatických prohlášeních nakonec schválila Poslanecká sněmovna plán zahraničních vojenských misí na rok 2010 – a tak se nadále budou v pravidelných intervalech jedni vojáci ze zahraničí vracet a jiní tam odlétat. Ti druzí mají před sebou šesti až sedmiměsíční měsíční pobyt v mezinárodní misi ISAF v Afghánistánu. Ti první si naopak musejí znovu zvyknout na mírový život doma. Na každodenní docházku do zaměstnání, na rodinu a povinnosti, které jsou součástí běžného života. Obě tyto situace představují zvýšené nároky na psychiku.

Vzhledem k tomu, že v zahraniční misi může dojít k ohrožení života, měl by se do těchto podmínek vydat ten jedinec, který je dostatečně **odolný**. Jenže u jiných armád, než u české, tomu tak zdaleka vždy není. Např. v zemích, kde existuje povinná vojenská služba, se může stát, že si vojnu neodslouží doma, ale bohužel v některém z afghánských vojenských táborů.

⁶³ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.*

⁶⁴ *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.*

⁶⁵ *Časopis – Zaostřeno na zahraniční mise.* [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

Přestože mise nemá bojový charakter, za dobu působení se vojáci dostávají do situací, v nichž je jejich život reálně ohrožen. Britská studie publikovaná v roce 2005 uvádí, že duševní zdraví vojáků se zlepšilo poté, co krátce bojovali (lépe spali a měli lepší náladu).

Ovšem žádnou přípravou na smrt či k odhodlání položit vlastní život vojáci zahraničních misí rozhodně neprocházejí. Vojáci jsou připravováni na přežití, ne na smrt. Jsou cvičeni tak, aby dokázali předejít situacím, ve kterých by mohlo dojít ke zranění či úmrtí, případně je musí zvládnout.

Cena lidského života v průběhu několika desítek let v západních zemích neobyčejně vzrostla, protože během dlouholetého konfliktu v Afghánistánu zahynulo kolem čtyř tisíc vojáků koaličních vojsk, především Američanů. Tyto ztráty jsou považovány za relativně vysoké. Vojákům je v těchto válečných konfliktech věnována maximální péče, zejména v oblasti léčby zranění. Největší ztráty jsou v současných typech válek z důvodů psychiatrických a psychologických.

Ve vojenských misích je zvýšené riziko ponorkové nemoci. Vede k tomu zejména velký počet lidí na malém prostoru, nedostatek soukromí, a v neposlední řadě také zhoršené možnosti kontaktu s rodinou a přáteli. V této misi k rizikovým faktorům patří ještě absence prostoru pro společné setkávání a nutnost dodržování světelné kázně po setmění. Ubytovací ani pracovní prostory proto nemají okna, dveře musí být zavřené a na celé základně není žádné osvětlení.⁶⁶

V pracovní náplni psychologa/kaplana jsou jak individuální konzultace, tak odpolední skupinová setkání s nácvikem relaxačních technik. Pokud je potřeba, přichází na řadu krizová intervence a pohovory s vojáky. V případě, že tato situace nastane, se všechny ostatní běžné pracovní povinnosti odkládají. Nejčastěji se na psychologa/kaplana obracují vojáci v souvislosti se svou rodinnou situací, protože mnohdy část z nich odjíždí v době, kdy jejich vztah není zcela v pořádku. Jsou přesvědčeni o tom, že odloučení jejich problémy vyřeší.

Pravidelný kontakt vojáků se svými rodinami má pozitiva, ale i úskalí. Někdy je obtížné hledat odpovědi na běžné otázky např. – „Jak ses měl?, Co jsi dnes dělal?“, jelikož vzhledem k bezpečnostním důvodům není dovoleno vždy odpovědět.

Pak nastává dilema, zdali několikrát týdně znepokojovat rodinu tím, že jsme zase noc strávili v bunkru, protože kolem dopadaly rakety, které nás mohly zabít. V našich blízkých to může vzbudit úzkost a obavy, které kvůli neznalosti prostředí těžko zpracují. Další možností je mlčet o tom, co se tady děje, a snažit se přesvědčit, že je tu klid a vše v pořádku.

⁶⁶ *Časopis – Zaostřeno na zahraniční mise.* [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

Pro některé rodinné příslušníky může být občas obtížné pochopit, že pro vojáka nasazeného v zahraniční misi je rodina až na druhém místě. Bohužel je to tak, protože voják nemůže vyjet na patrolu mimo základnu do ohroženého prostoru a přemýšlet např. nad tím, co mu včera manželka řekla do telefonu. Měl by si uvědomovat, že je součástí týmu a jakékoli jeho zaváhání může stát život nejen jeho vlastní, ale kolegy nebo civilisty, se kterým přijde do kontaktu. Pokud se některý voják začne věnovat své práci ne na sto procent, je na to svými kolegy upozorněn a hledají se řešení k nápravě.

Další (ne častou) skupinou problémů, se kterými se vojáci obrací na psychologa/kaplanu, jsou adaptační potíže na danou misi. Mohou se objevit deprese, poruchy přizpůsobení se a k nejzávažnějším patří posttraumatické stresové poruchy.⁶⁷

Život v misi je často jednotvárný a nudný – buď se spěchá, aby se čekalo, nebo se čeká, aby se pak zase spěchalo. Na všechno je dostatek času. Nejdůležitější je psychicky zvládnout nečinnost, čekání a izolaci. Vojáci jsou trochu jako ve vězení, izolovaní od vnějšího světa, a musí si zvyknout, že na ně občas někdo i vystřelí. K nečinnosti přispívá i přísná organizace na základně, kdy je každý den vojákům přidělena nějaká práce a povinnosti.

V Česku je systematická psychologická péče o rodiny nasazených vojáků zatím v plenkách. Rodiny vojáků žijí většinou roztroušeny po celé republice a je velmi složité, když ne nemožné, organizovat jejich společná setkání. Blízcí vojáků nasazených v misi mají možnost se v případě potřeby obrátit na speciální tým, který je jim v republice připraven pomoci. Jeho členy jsou vojenský psycholog, kaplan a právník.

V myšlení vojáků ještě stále převládá názor, že pomoc psychologa je určena nervově labilním jedincům nebo psychicky narušeným osobám. Bohužel je také široce rozšířena obava, že v případě vyhledání odborné pomoci by se to mohlo proti danému jedinci negativně obrátit. Důvěra ve vojenské psychology se jen pomalu obnovuje. Naopak duchovní služba tento otřes nezaznamenala. Těší se velké oblibě a popularitě, bohužel častokrát na úkor vojenských psychologů. Při pomoci vojákům v zahraničních misích, ale i mimo ně, však mají obě dvě složky, jak duchovní, tak psychologická, svou nezastupitelnou roli.⁶⁸

⁶⁷ *Časopis – Zaostřeno na zahraniční mise*. [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

⁶⁸ *Časopis – Zaostřeno na zahraniční mise*. [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

4.4.1 Návrat z mise není snadný

Po návratu z mise mají vojáci i jejich rodiny velkou potřebu mluvit o svých zkušenostech, které prožili. Rozpoznání procesu zpětné adaptace u jejich protějšků a u nich samotných je základem prevence dlouhodobých rodinných traumat, které se při zanedbání velmi obtížně řeší.

Klíčovým bodem pro příslušníky zahraničních misí i pro jejich nejbližší je pragmatická komunikace. Mnoho času bývá promrháno vzájemným kritizováním, hněvem a snahou skrýt hluboký emoční dopad dlouhodobého nasazení.⁶⁹

Po měsících strávených v blízkosti každodenního nebezpečí může být pro někoho velice obtížné adaptovat se na poklidný, bezpečný, možná až trochu nudný život doma. To je ale omyl! Adaptační problémy jsou úplně opačné. Na misi voják nezažívá ranní shon, péči o děti, dopravní kolony, apod. Pro vojáka, který se vrátí z mise, může být stresující, když má zaplatit složenku nebo zařídit pár dalších věcí. Hektický život ho paradoxně může čekat doma. Při překonávání takovýchto nesnází by měli mít vojáci možnost hovořit o tom, co během nasazení prožívali, jak se cítili, a to i s ohledem na rozdílné sociální role, které plní. Jaké je to být nejen vojákem, ale také partnerem, otcem, manželem, atd. Jejich manželky či partnerky by pak měly mít možnost hovořit naopak o tom, co se dělo na „domácí frontě“. V některých případech partner, který zůstal doma s rodinou, mohl mít obtížnější „misi“ než voják, který působil v oblasti nasazení. Vojáci jsou cvičeni na svou misi, rodiny však nikoli.

Po půlročním odloučení se tedy mnohdy objevují problémy v partnerských vztazích. Rodina se také po tak dlouhém odloučení musela adaptovat na situaci, kdy muž - otec půl roku chyběl. Většinou během této doby došlo k přerozdělení rolí. Mnohé z předchozích mužových úkolů zvládla žena. Naučila se rozhodovat samostatně, bez konzultace s partnerem. Mnoho vojáků toto zjištění nese velmi bolestně. Zjišťují, že ten, koho si vybrali a milovali, je pryč a místo něj je tam někdo cizí, kterého odmítají. Někteří tuto náhlou změnu vztahů nejsou schopni zvládnout. I děti se mohou stát, po dobu nepřítomnosti otce, samostatnějšími. Zvlášť pokud býval otec (voják) autoritativnější a matka nastolila jiný styl výchovy, může návrat „pevné ruky“ narazit na odpor. Vojáci mají sklon sami sebe vnímat jako dominantní samce, a

⁶⁹ *Časopis – Zaostřeno na zahraniční mise*. [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

proto častokrát při výběru partnerky tíhnou spíše k submisivním osobnostem. Proto mnoho vojáků po návratu své rodiny v těchto situacích opouští.⁷⁰

Zde může tedy nastat největší problém. Voják si neuvědomí, že jeho rodina i děti prošly určitým vývojem, že automaticky nenaskakuje do stejného vlaku na témže nástupišti, z něhož před půl rokem vystoupil. Bohužel v současné době neexistuje žádný relevantní výzkum, který by poodhalil, kolik rodin se v důsledku působení člena rodiny v zahraniční misi rozpadlo. Výsledky by možná mohly napomoci k tomu, aby byla věnována větší pozornost těmto rodinám.

Závěrem je důležité říci, že psychické zdraví Čechů, stejně jako dalších vojáků, například z Belgie, Itálie či Velké Británie, kteří slouží v misi 4 - 6 měsíců, je výrazně lepší než Američanů, jejichž odloučení od rodiny trvá celý rok (poté, co byla délka pobytu amerických vojáků zkrácena z 18 měsíců).⁷¹

4.4.2 Psychosociální opora u vojáků USA⁷²

Nezbytnou součástí života amerických vojáků je vysoká morálka a kvalitní osobní život. Vojáci, kteří nemusí mít obavy z toho, jak rodina bez nich zvládá běžné problémy, jsou schopni operační úkol plnit lépe, než ti, kteří mají rodinné problémy. Společenství mezi takovými podporuje vojenskou identitu a podporuje sociální síť. Proto má americká armáda zavedený a dobře fungující *Program kvality života*, který se věnuje kritickým oblastem lidského života. Bohužel, pokud je člověk vojákem, nemá velkou volnost v rozhodování. Posláním programu je vytvořit vojákům pevné zázemí a zlepšit výkon služebních povinností, zabezpečit jim potřebu oddechu, posílit jejich morálku a vybudovat silný smysl pro komunitu. Silné komunity jsou soudržné.

⁷⁰ Časopis – *Zaostřeno na zahraniční mise*. [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

⁷¹ Časopis – *Zaostřeno na zahraniční mise*. [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

⁷² COHEN, W. S. *Annual Report to the President and the Congress. Secretary of defense. 2000.* Duality of live.

Armáda USA stanovila sedm hlavních zásad pro program kvality života:

- Zlepšit životní úroveň vojáků tím, že dotuje zvyšování základní mzdy.
- Činit vojenský život předvídatelným.
- Poskytnout vojákům kvalitní zdravotní péči a bydlení.
- Zvýšit příležitosti pro vzdělávání vojáků i jejich rodin (např. dálkové studium, rekvalifikační kurzy i pro rodinné příslušníky.)
- Zajistit vyváženou kvalitu života ve všech složkách armády.
- Vytvořit pevné spojení mezi jednotkami a jejich rodinnými příslušníky tak, aby s nimi vojáci zůstali v kontaktu.
- Revitalizovat funkci komunity.

Ve vysokém operačním tempu armády USA je pro nasazené vojáky a jejich rodiny *program kvality života* nedílnou součástí plnění operačních úkolů, jak na bojišti, tak i u svých domovských útvarů.

Vojáci, kteří jsou nasazeni v oblastech, jako je Afghánistán, zažívají mnohá omezení, neboť je nutno zabezpečit ochranu jednotek, a jsou tedy kulturně izolováni.

V takovémto prostředí jsou aktivity v rámci *programu kvality života* pro vojáky, jakýmiisi ostrovy oddechu, kdy si mohou dát pauzu a mají možnost věnovat se vlastním koníčkům, např. studiu a sportu.⁷³ Většina základen umožňuje vojákům přímý kontakt se svými rodinami.

Tento program má velký význam během nasazení jednotek. V rámci této podpory mají vojáci zabezpečeny dobré životní podmínky, jsou vybaveni pro sport a volný čas, mají k dispozici moderní výpočetní techniku, která zlepšuje možnost komunikace mezi rodinami a nasazenými vojáky (využívání sociálních sítí např. facebook, skype, ...). Armáda jim také umožňuje využívat knihovny a poskytuje různé vzdělávací materiály.

Další nedílnou součástí strategie k zachování bojeschopnosti jednotek je podpora rodin. Výzkumy ukazují, že harmonický rodinný život hraje důležitou roli v udržení spokojenosti vojáků. Armáda zahájila dva rodinné programy, týkající se zdraví a zdravotnické péče. V oblasti speciálních potřeb armáda provádí podrobné analýzy, které mohou vést ke zkvalitnění poskytování služeb.

⁷³ COHEN, W. S. *Annual Report to the President and the Congress. Secretary of defense. 2000.* Duality of live.

Program kvality života zahrnuje také péči o děti v předškolním věku a o mladistvé v těch rodinách, jejichž živitelé jsou nasazeni. Prioritou jsou zejména rozvojová dětská centra.⁷⁴

Armáda USA v rámci *programu kvality života* dále zabezpečuje nasazeným vojákům také tzv. MWR programy. MWR programy (Moral Welfare Recreation – Program k zajištění kvality života a sociálního zabezpečení) slouží k podpoře připravenosti jednotek a k udržení psychické zdatnosti. MWR programy se aplikují jak v mírových posádkách, tak i ve válečné zóně. V mírových posádkách je to ve většině případů ten nejčastěji poskytovaný program, který je hmatatelným důkazem toho, že se velení stará o kvalitu života vojáků. Během nasazení jednotek jsou tyto MWR programy záchranným kruhem pro vojáky, kteří mají splněny své povinnosti. Zabezpečují jim oddech od náročných podmínek, kulturní spojení s Amerikou, kontakt s domovem.

Další nedílnou součástí psychosociální opory pro vojáky je duchovní služba. Kaplani jsou primárními poradci velitele v oblastech náboženství, ale také v otázkách morálních a etických. Zajišťují duchovní služby pro všechny vojáky, dále úzce spolupracují s rodinnými příslušníky a podporují je.

V rámci programu americké armády je poskytováno vojákům školní poradenství a možnost vzdělávání prostřednictvím vzdělávacích středisek po celém světě. Výuka a kurzy jsou jim dostupné především pomocí různých moderních komunikačních technologií.⁷⁵

Končíme přehledovou část práce, v níž jsme shrnuli to, co se obecně ví o problémech, které provázejí život vojáků na misi. Několikrát jsme konstatovali, že není příliš mnoho konkrétních údajů o tom, jak vypadá situace u českých vojáků. Tomuto tématu je věnována empirická část naší práce.

⁷⁴ COHEN, W. S. *Annual Report to the President and the Congress. Secretary of defense. 2000.* Duality of live.

⁷⁵ COHEN, W. S. *Annual Report to the President and the Congress. Secretary of defense. 2000.* Duality of live.

5. EMPIRICKÁ ČÁST

5.1 Cíl výzkumu, vymezení problému

Obecným cílem empirické části práce bylo: na vybraném vzorku vojáků popsat a analyzovat sociálně psychologické aspekty působení českých vojáků v zahraniční misi na území Afghánistánu. Konkrétní cíle zněly:

1. popsat a analyzovat emoční pohodu těchto vojáků
2. popsat a analyzovat sociální oporu, kterou zažívají
3. popsat a analyzovat jejich pohled na to, jak je na této misi zajištěno bezpečí vojáků
4. popsat a analyzovat jejich pohled na produktivitu, výkonnost vojáků
5. zjistit, zda existuje rozdíl ve vnímání, prožívání a hodnocení čtyř výše uvedených proměnných (emoční pohoda, sociální opora, pocit bezpečí, výkonnost) daný počtem absolvovaných misí
6. zjistit, zda existuje rozdíl ve vnímání, prožívání a hodnocení čtyř výše uvedených proměnných (emoční pohoda, sociální opora, pocit bezpečí, výkonnost) daný délkou služebního poměru

6. METODIKA VÝZKUMU

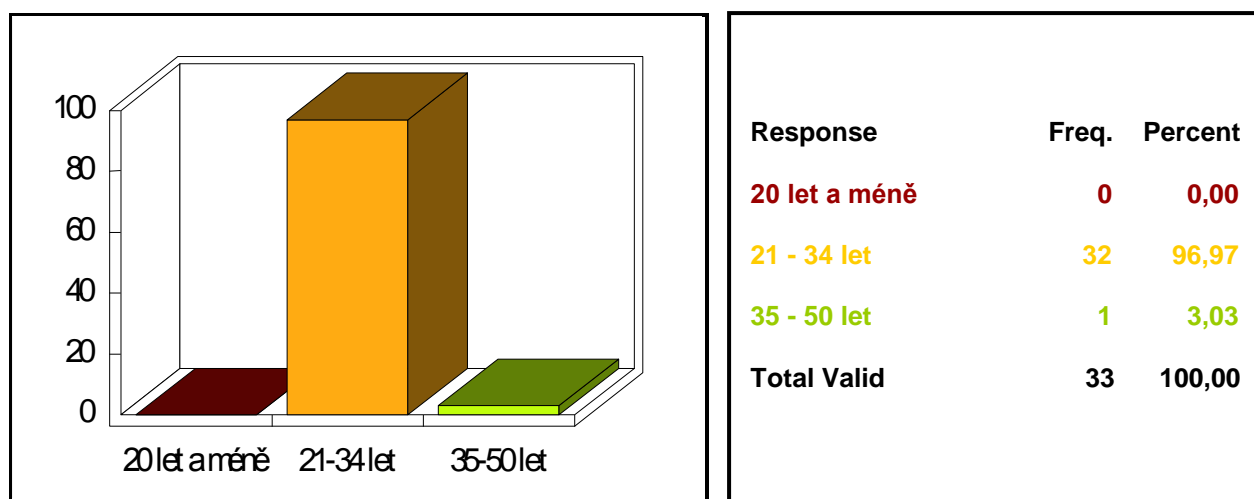
6.1 Výběr a základní charakteristiky souboru

Výběr zkoumaných osob byl dán celkovým počtem vojáků ve vojenské jednotce Roty ochrany 6. PRT mise ISAF, která čítá celkem 101 osob. Do vzorku bylo zařazeno 33 **osob**, tedy 32,7 % všech vojáků. Vzorek respondentů byl sestaven na základě tzv. náhodného stratifikovaného výběru dle numerického klíče. Všichni respondenti byli mužského pohlaví. Zkoumaný vzorek respondentů je složen z 33 mužů, jejichž průměrný věk činí 28 roků, přičemž nejmladšímu muži je 21 let a nejstaršímu muži je 45 let.

Dotazník ŽSO/01/2011 - „Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“ uvádím v Příloze č. 12, s. 111

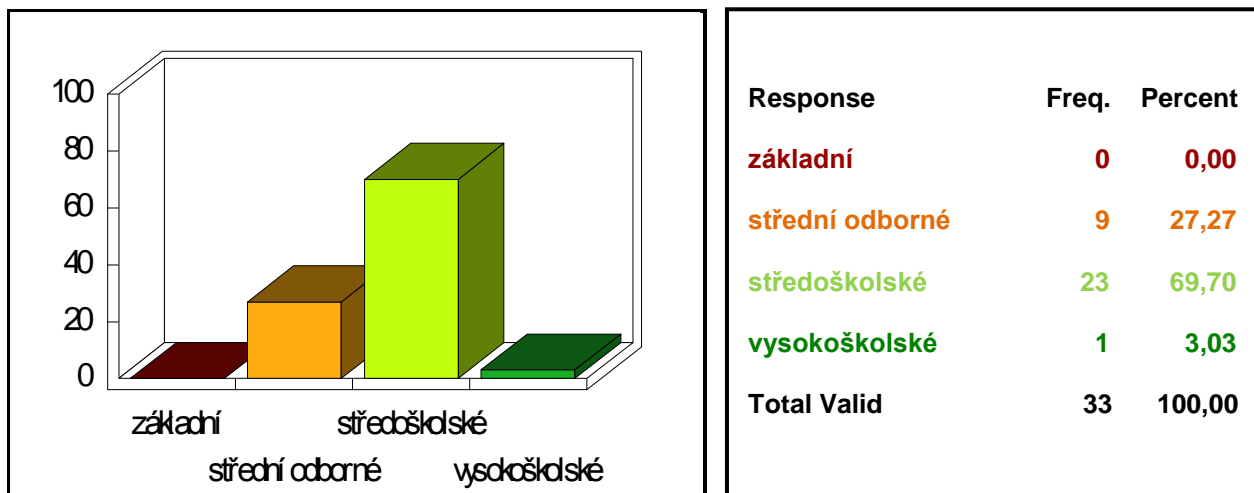
Žádost o povolení výzkumného šetření u této jednotky na FOB SHANK přikládám - viz Příloha č. 13, s. 121

Graf č. 1 - Věk

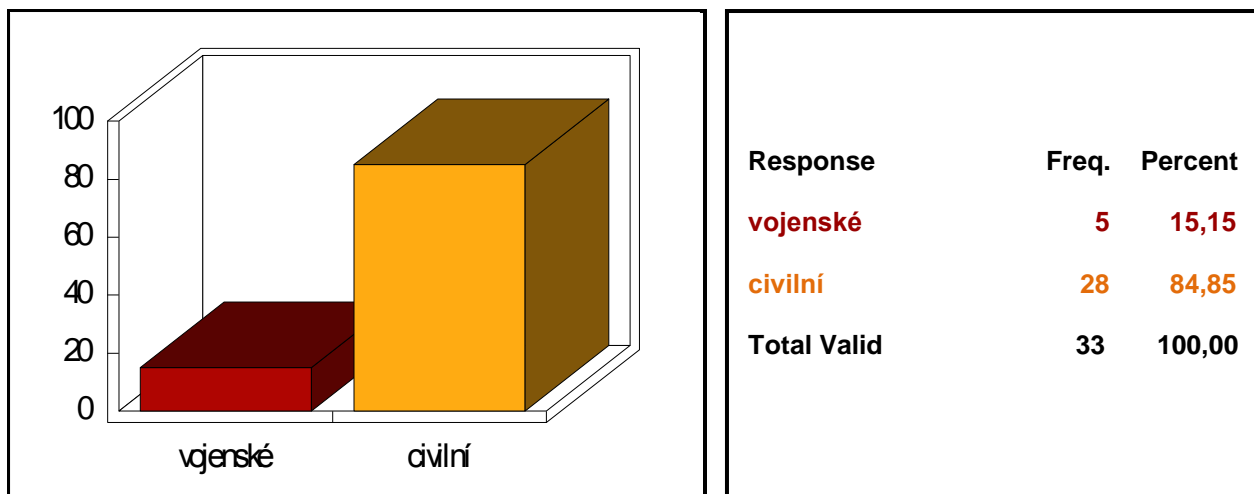
V otázce č. 2 byla stanovena tři věková pásma: 20 let a méně, 21 – 34 let a 35 – 50 let. Z celkového počtu 33 respondentů většina, tj. 32 dotazovaných, se zařadilo do 2. skupiny (21 – 34 let), a zbývající jeden určil 3. skupinu (35 – 50 let) jako jeho věkovou kategorii viz graf č. 1.

Graf č. 2 - Dosažené vzdělání

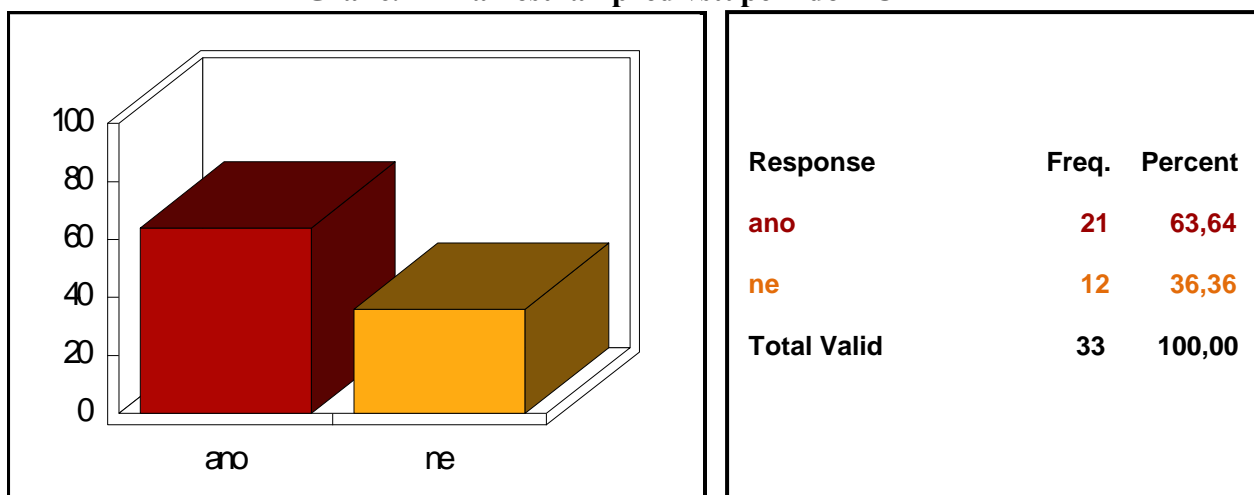
V otázce č. 3 si mohl dotazovaný vybrat ze čtyř možností, jakého vzdělání dosáhl. 9 z dotazovaných respondentů uvedlo, že mají střední odborné vzdělání, 23 respondentů uvedlo, že mají ukončené středoškolské vzdělání, ukončené vysokoškolské vzdělání uvedl pouze 1 z dotazovaných, viz graf č. 2.

Graf č. 3 - Typ vzdělání

Ve 4. otázce bylo zjišťováno, zda jsou respondenti absolventy vojenské či civilní školy. Z celkového počtu pouze 5 dotazovaných uvedlo, že jsou absolventy vojenské školy a zbylých 28 respondentů ukončilo vzdělání na civilních školách, viz graf č. 3.

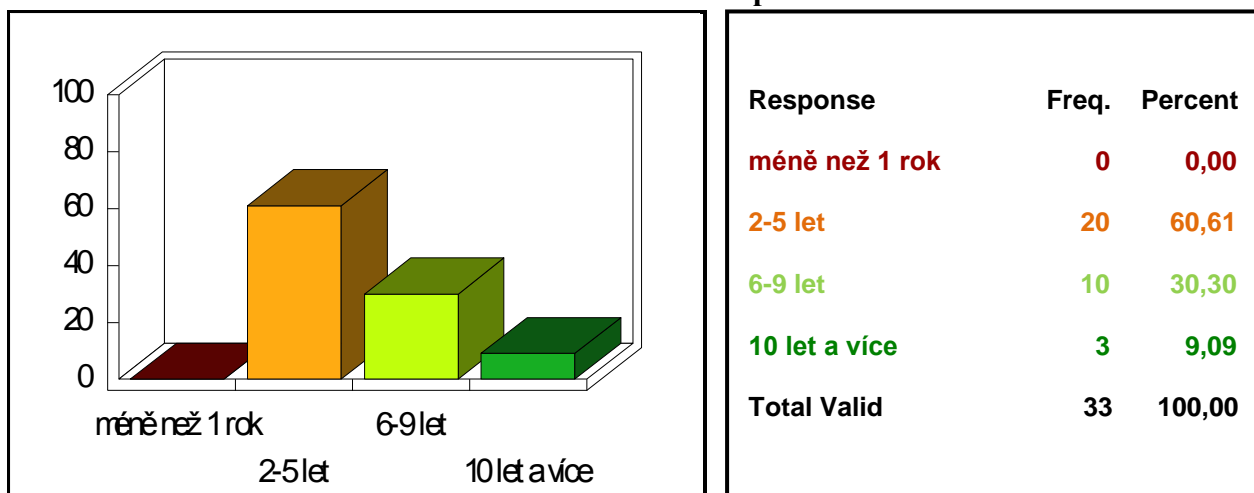
Graf č. 4 - Zaměstnán před vstupem do AČR

V následující otázce jsme se tázali, zda dotazovaní pracovali před vstupem do AČR v civilním sektoru.

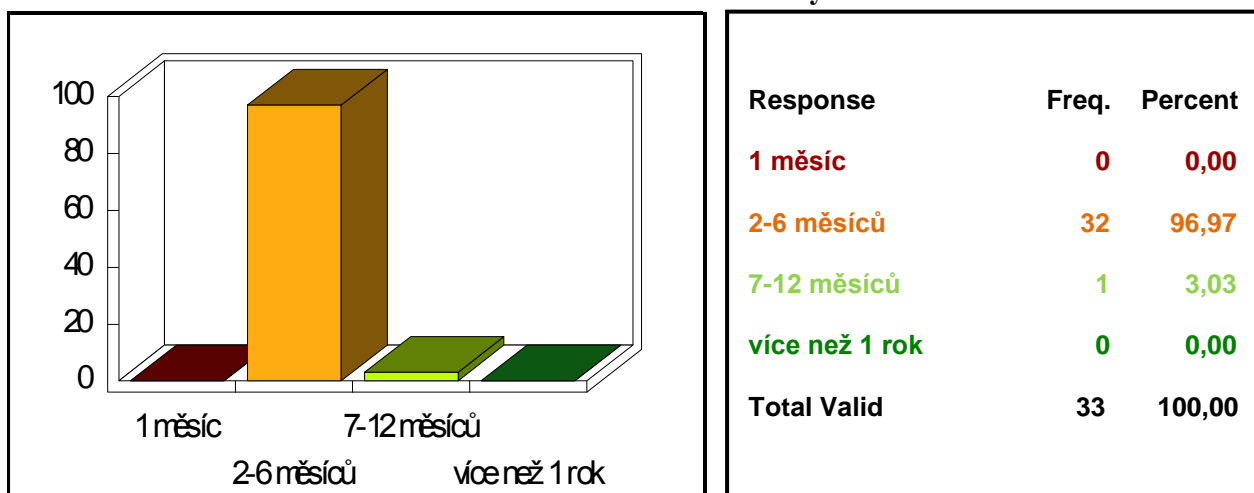
Celkem 21 dotazovaných pracovalo v civilním sektoru ještě před vstupem do AČR a zbývajících 12 respondentů na tuto otázku odpovědělo, že v tomto sektoru před vstupem do AČR nepracovalo, jak je patrné na grafu č. 4.

Graf č. 5 - Délka služebního poměru

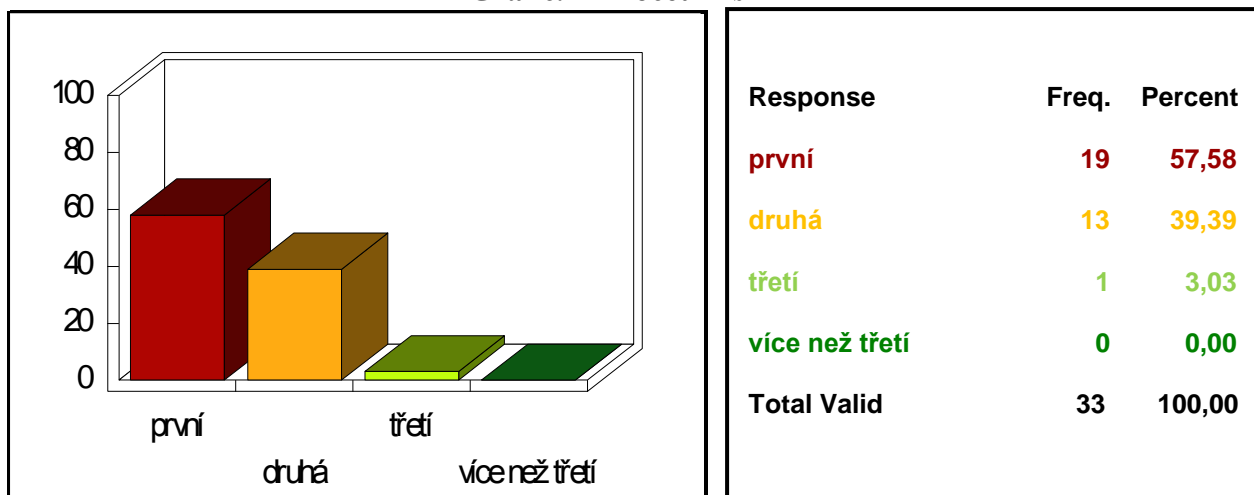
Další otázka se zaměřovala na délku služebního poměru. Do 1. skupiny (méně než 1 rok) se nezařadil žádný z respondentů, do 2. skupiny (2 – 5 let) se zařadilo 20 respondentů, do 3. skupiny (6 – 9 let) se zařadilo 10 respondentů a do poslední skupiny (10 let a více) se zařadili zbývajících 3. Nejčetnější skupinou čítající 20 osob jsou vojáci, kteří v AČR působí od 2 do 5 let, viz graf č. 4.

Graf č. 6 - Odloučení od rodiny

V otázce č. 6 uvedlo 32 respondentů, což je většina, svoji délku odloučení od rodiny 2 – 6 měsíců, zbylý 1 uvedl 7 – 12 měsíců, viz graf č. 6.

Graf č. 7 - Počet misí

Z grafu č. 7 vyplývá, kolik misí respondenti za své působení v AČR absolvovali. Jednu misi absolvovalo 19 respondentů, 2 mise uvedlo 13 a tři mise pouze 1 VZP.

6.2 Použitá metoda

Pro zpracování empirické části práce byl zvolen kvantitativní přístup umožňující získání potřebných dat. Použili jsme ordinální dotazník **ŽSO/01/2011** – „Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“. Většina otázek byla vytvořena námi, pouze otázky zjišťující sociální oporu (Oblast č. 2) jsme s úpravou převzali z české verze amerického dotazníku CASSS - Child and Adolescent Social Support Scale.⁷⁶

Dotazník ŽSO/01/2011 - „Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“ je rozdělen do 2 částí.

1. část dotazníku ŽSO byla vytvořena pro zjištění základních a doplňujících sociodemografických údajů tazatelů zaměřených na pohlaví, věk, úroveň a typ vzdělání, zaměstnání v civilní sféře před vstupem do AČR, délku služebního poměru, doba trvání odloučení od rodiny a případnou účast v zahraničních vojenských misích.

2. část dotazníku ŽSO je dále rozdělena do 4 oblastí (Oblast č. 1 – Emoční pohoda; Oblast č. 2 – Sociální opora komunity, v níž člověk žije; Oblast č. 3 – Zajištění pocitu bezpečí; Oblast č. 4 – Produktivita, výkonnost člověka)

Dotazník byl vyplněn celkovým počtem 33 oslovených vojáků z povolání (*dále jen VZP*). Všichni jsou příslušníci 71. mechanizovaného praporu Hranice, nyní jsou zařazeni na funkcích Roty ochrany 6. ÚU mise AČR ISAF.

Sběr dat probíhal dne 20. prosince 2010 na předsunuté vojenské základně - USA FOB SHANK v Afghánistánu v provincii Lógar. Dotazníky byly administrovány hromadně. Standardní formou byl všem respondentům sdělen účel průzkumu. Respondenti se sběru dat zúčastnili dobrovolně, všichni udávali dobrý psychofyzický i zdravotní stav. Respondenti byli ujištěni, že získané informace budou použity jen pro studijní účely, nebudou s nimi seznámeny žádné jiné osoby. Respondenti měli možnost vyplnit dotazník ŽSO/01/2011 – „Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“ anonymně s možností poskytnutí následné zpětné vazby. Dotazník byl vyplněn vojáky v jejich osobním volnu, kdy byli vojáci dostatečně odpočatí.

⁷⁶ MAREŠ, J., JEŽEK, S., TOMÁŠEK, F. : CASSS-CZ. The Czech Version of the Social Support Questionnaire for Children and Adolescents. *The New Educational Review*. 2005. roč. 5. s. 1-25.

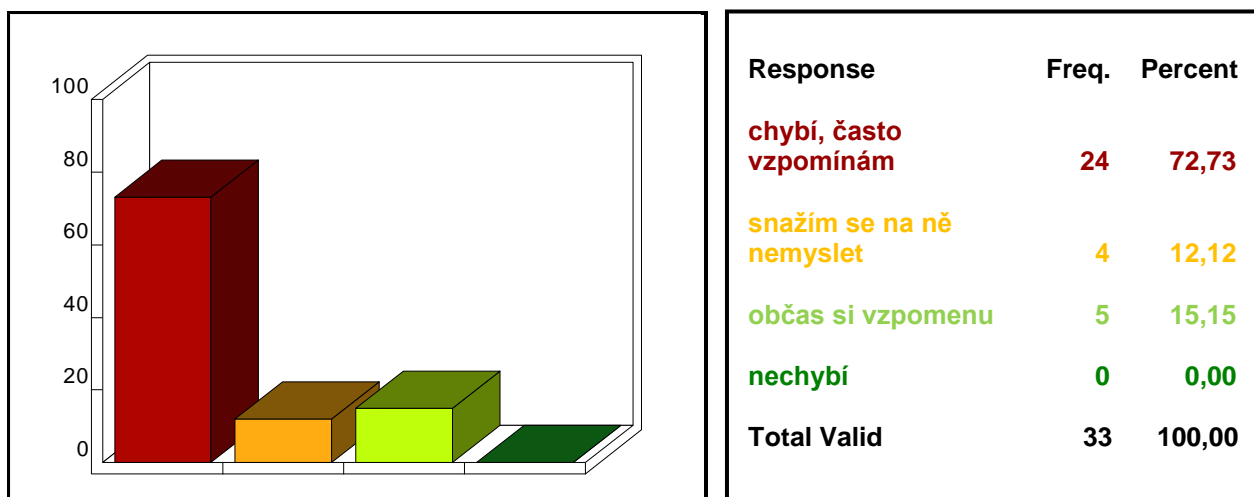
7. ZPŮSOB VYHODNOCENÍ A VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

Získaná data z dotazníku „ŽSO/01/2011“ byla vyhodnocena kvantitativně a zpracována pomocí statistického programu Remark Office OMR 7 a SPSS 15. Výsledná data byla upravena do grafů a byla doplněna interpretačním textem.

7.1 Interpretace výsledků získaných dotazníkem ŽSO/01/2011 – „Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“

Oblast č. 1 – Emoční pohoda

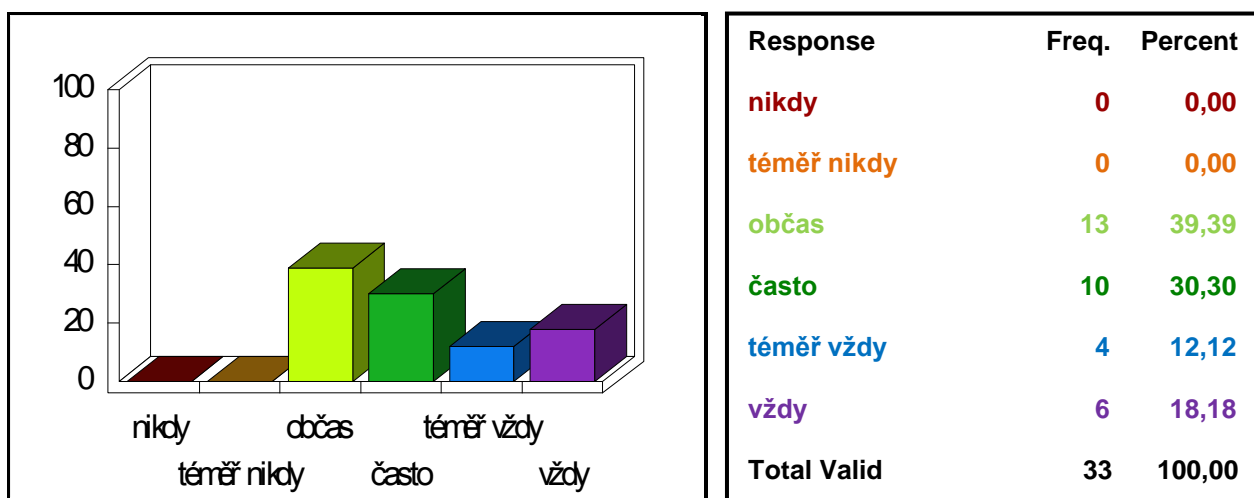
Graf č. 8 – Rodina, děti, přítelkyně, přátelé

Graf č. 8, v oblasti emoční pohody ukazuje, jak respondentům chybí rodina, děti, přítelkyně, přátelé. 24 dotazovaných odpovědělo, že chybí, často vzpomínám, 4 respondenti se snaží na ně nemyslet a 5 si na ně občas vzpomene.

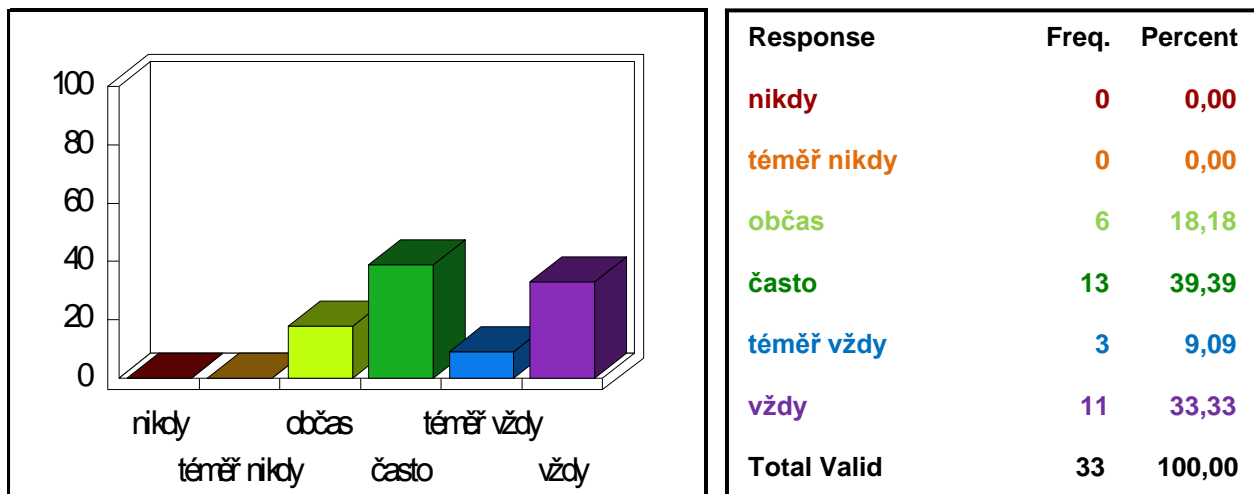
Grafy 9a) – 9e) - Moji blízcí/rodina

Graf č. 9 a) - Dávají mně najevo, že jsou na mě hrdí

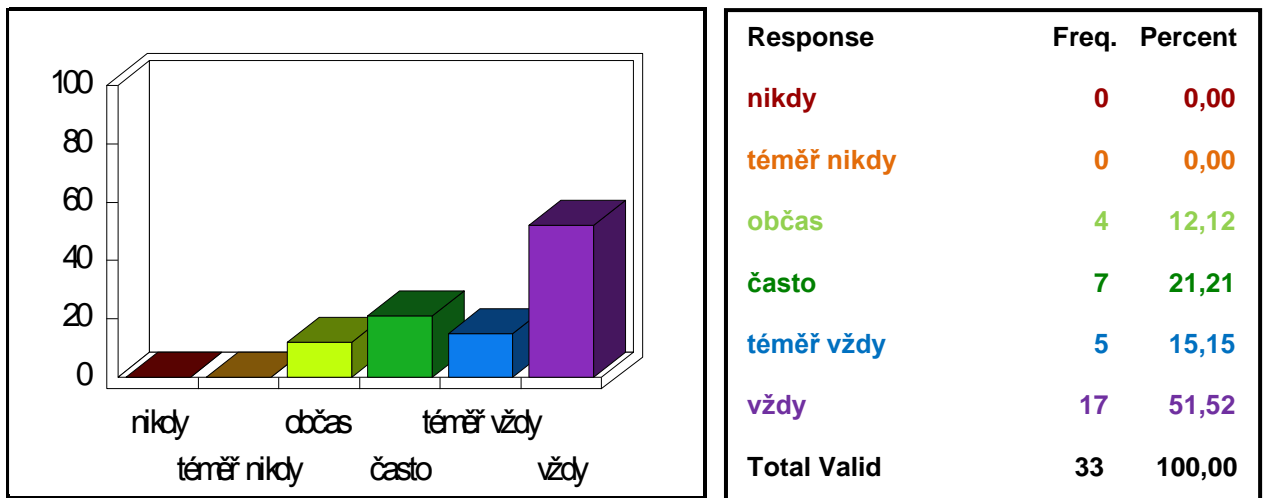
Na grafu č. 9a), týkajícího se jejich blízkých a rodiny, jde vidět, jak respondentům dávají najevo, že jsou na ně hrdí. Že jsou na ně hrdí jen občas, odpovědělo 13, 10 se svěřilo, že často, 4 z celkového počtu udali, že téměř vždy a pouze 6 z nich, že vždy.

Graf č. 9b) - Povzbuzují mne

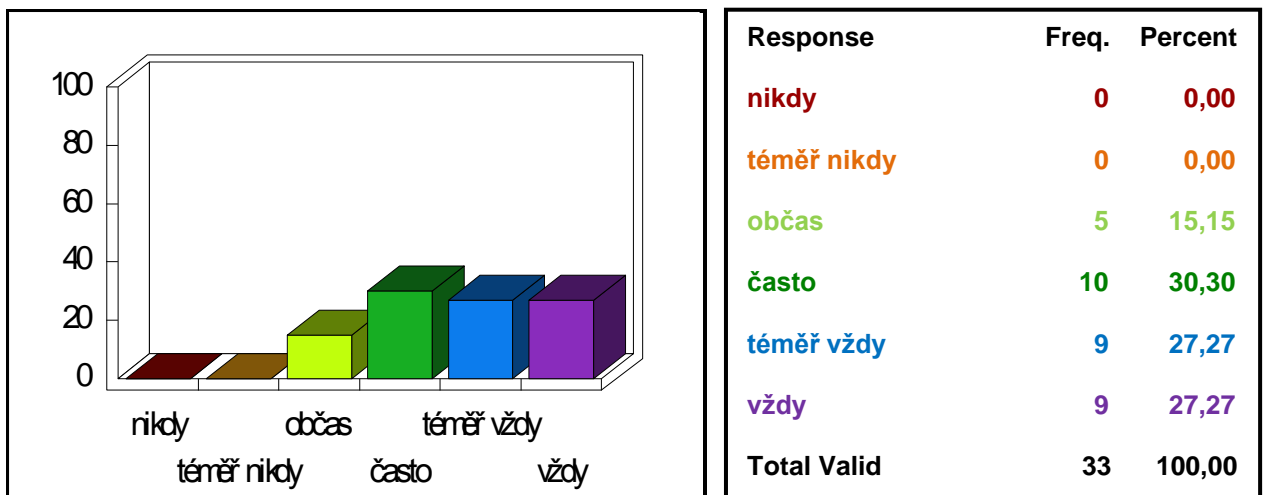
Tento graf č. 9b) naznačuje, jak je blízcí a rodina povzbuzují. 6 dotazovaných uvedlo, že je povzbuzují občas. Často je povzbuzovaných 13 respondentů, téměř vždy 3 a vždy je povzbuzováno 11 VZP.

Graf č. 9c) - Naslouchají mně, když jim potřebuji něco říci

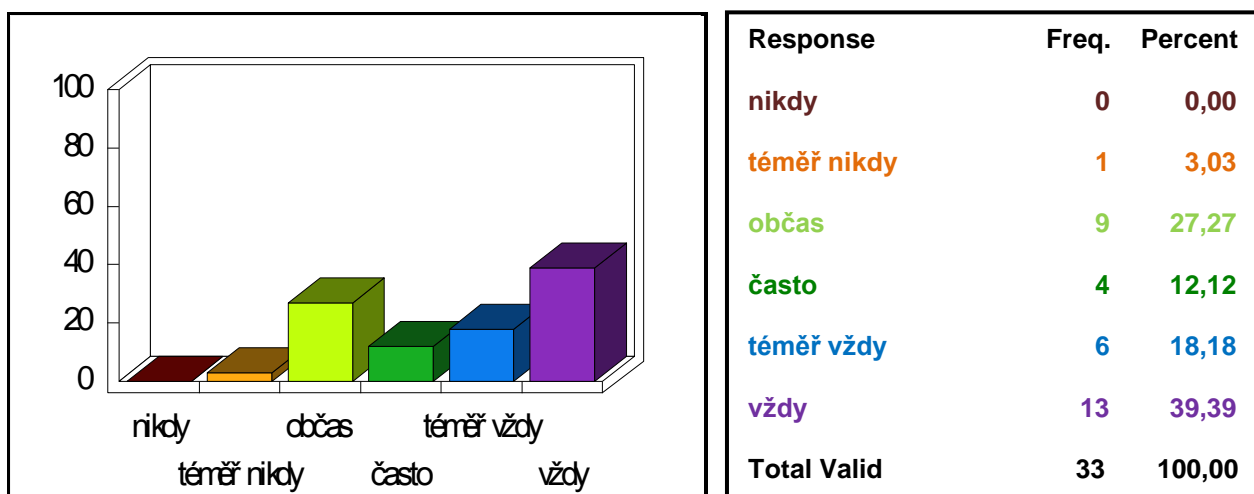
Další z otázek se týkala toho, zda dotazovaným jejich rodina a blízcí naslouchají, když jim potřebuji něco říci. Že jim naslouchají jen občas, odpověděli 4, často 7, téměř vždy 5 a vždy 17, viz graf č. 9c).

Graf č. 9d) - Radí se se mnou o věcech, které doma řeší

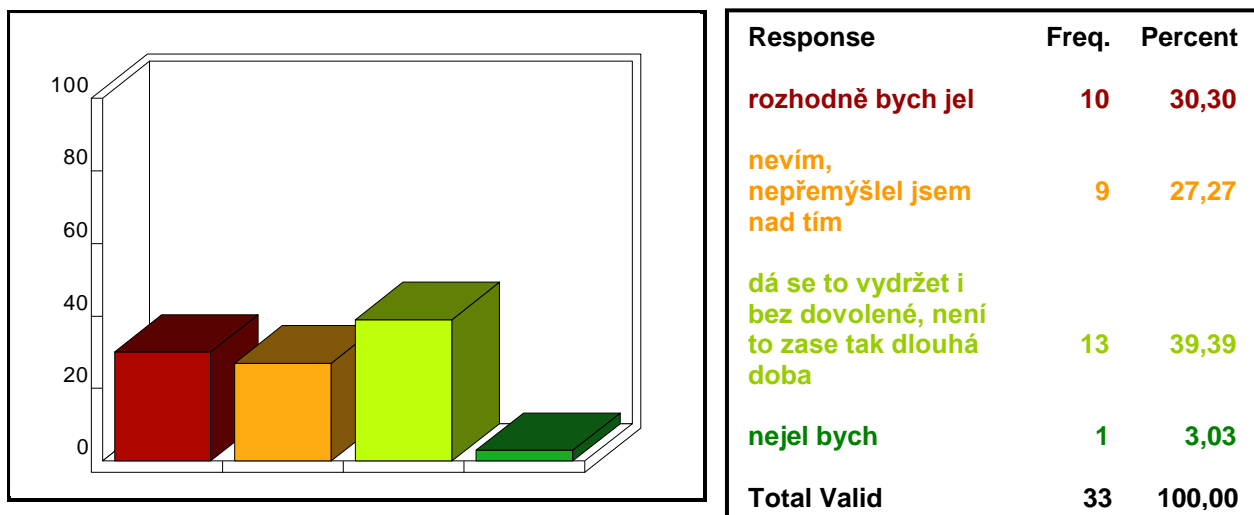
Na grafu č.9d) je vidět, jak se s vojáky rodina a blízcí radí o věcech, které doma řeší. Občas se rodina radí jen s 5 z dotazovaných, často žádají o radu 10 respondentů. Téměř vždy odpovědělo 9 a vždy taktéž 9.

Graf č. 9e) - Pomáhají mně, abych mohl dělat to, proč jsem tady

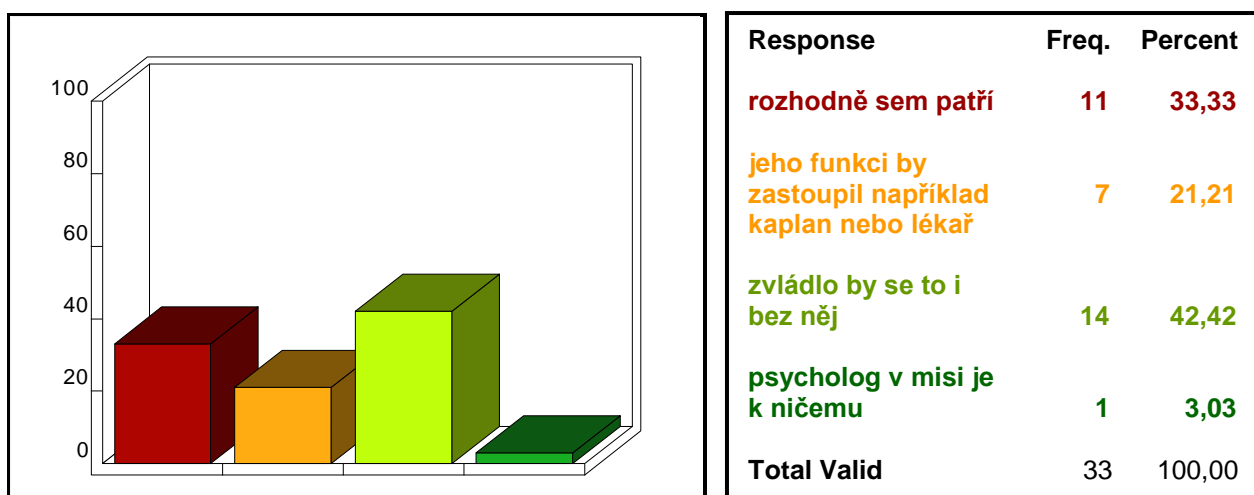
Téměř nikdy nepomáhá rodina a blízcí, aby mohl dělat to, proč je tady, pouze jednomu z oslovených. Občas uvedlo 9, často 4. Téměř vždy pomáhá rodina a blízcí 6 ti dotazovaným a vždy 13 ti viz graf č. 9e).

Graf č. 10 - Možnost dovolené domů

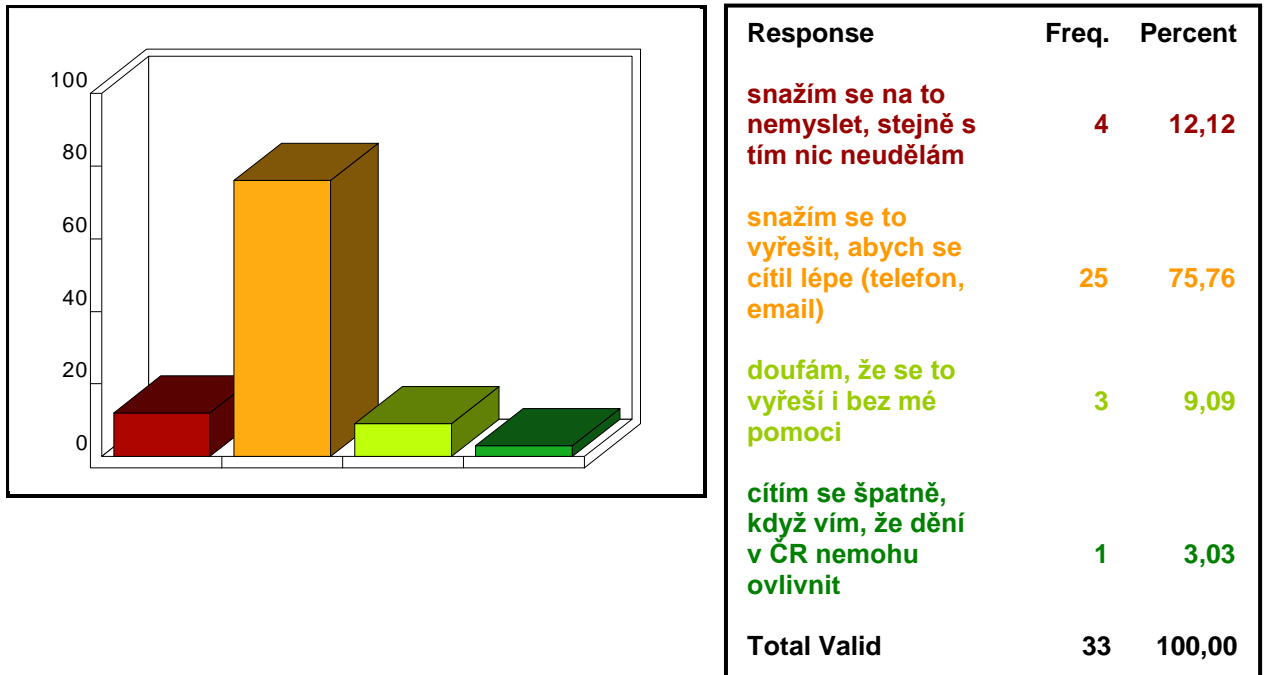
V otázce č. 3 ve druhé části dotazníku ŽSO, jsem se ptala, zda by využili možnosti jet domů na dovolenou. Graf č. 10 nám zobrazuje, že rozhodně by jelo 10 z oslovených. 9 neví, nepřemýšleli nad tím. 13 jich uvedlo, že se to dá vydržet i bez dovolené, že to není zase tak dlouhá doba. Zbývající 1 by nejel. Píše, že by pro něj asi bylo těžké se vrátit.

Graf č. 11 - Psycholog v zahraniční misi

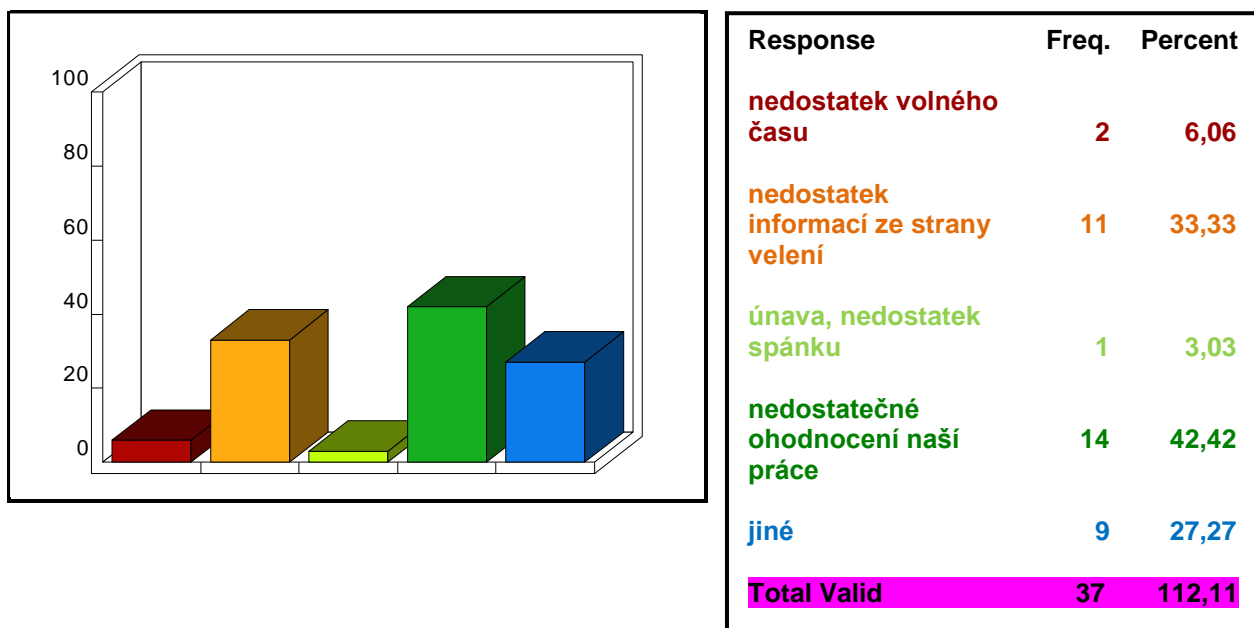
Z toho grafu č. 11 můžeme vyčíst, co si dotazovaní myslí o přítomnosti psychologa na zahraniční misi. Že psycholog do zahraniční mise rozhodně patří, si myslí 11 z dotazovaných. 7 je přesvědčeno o tom, že jeho funkci by zastoupil například kaplan nebo lékař. Většina, což je 14 respondentů, odpovědělo, že by se to zvládlo i bez něj. Zbylý 1 z oslovených využil poslední možnosti, a to že psycholog je v misi k ničemu.

Graf č. 12 - Přítomnost problémů doma

Graf č. 12 nám shrnuje poznatky o tom, jak by oslovení reagovali na přítomnost problémů, které by se děly doma. 4 z celkového počtu by se na to snažili nemyslet, myslí si, že s tím stejně nic neudělají. Většina, a to 25 vojáků, by se to snažilo vyřešit, aby se cítili lépe, například pomocí telefonu, mailu. 3 z nich by doufali, že se to vyřeší i bez jejich pomoci, a poslední 1 by se cítil špatně, když by věděl, že dění v ČR nemůže ovlivnit.

Graf č. 14 - Nespokojenost v misi

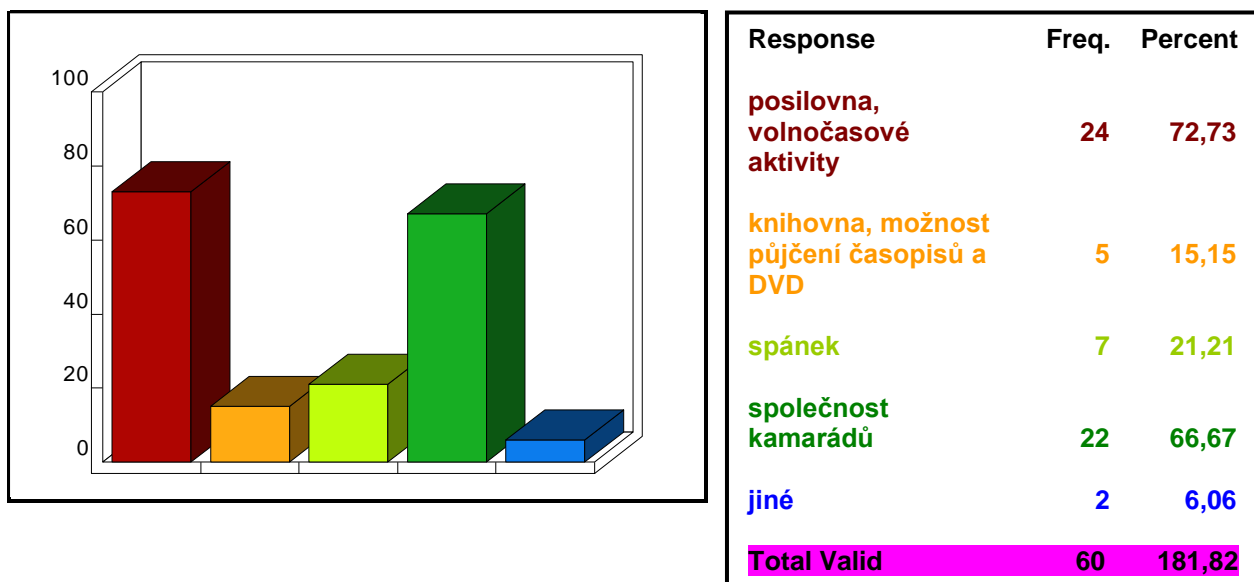

Pozn.: Vzhledem k tomu, že někteří respondenti uváděli více než jednu odpověď, je celkový počet odpovědí větší než n=33 a součet procent není roven 100%

U otázky týkající se spokojenosti v misi mohli dotazovaní ve výběru z odpovědí zvolit více možností. 2 z nich tady nejvíce vadí nedostatek volného času. 11 uvedlo nespokojenost s nedostatkem informací ze strany velení. 1 se svěřil, že mu vadí únava, nedostatek spánku. 14, a to většina z celkového počtu, jsou nespokojeni kvůli nedostatečnému ohodnocení jejich práce. 9 napsalo jiné důvody: 5 z nich je v misi spokojeno. 1 uvedl, že mu vadí velení, další přiznal, že to, co mu tady nejvíce vadí, jsou pomluvy od lidí, kteří se tváří jako kamarádi. S tím souvisí odpověď dalšího z respondentů. Vadí mu mezilidské vztahy, které tady panují. A poslední je nespokojen s tím, že častokrát jsou odměňováni lidé, kteří si to zaslouží méně, a na „pracanty“ se zapomíná.

Oblast č. 2 – Sociální opora komunity, v níž člověk žije

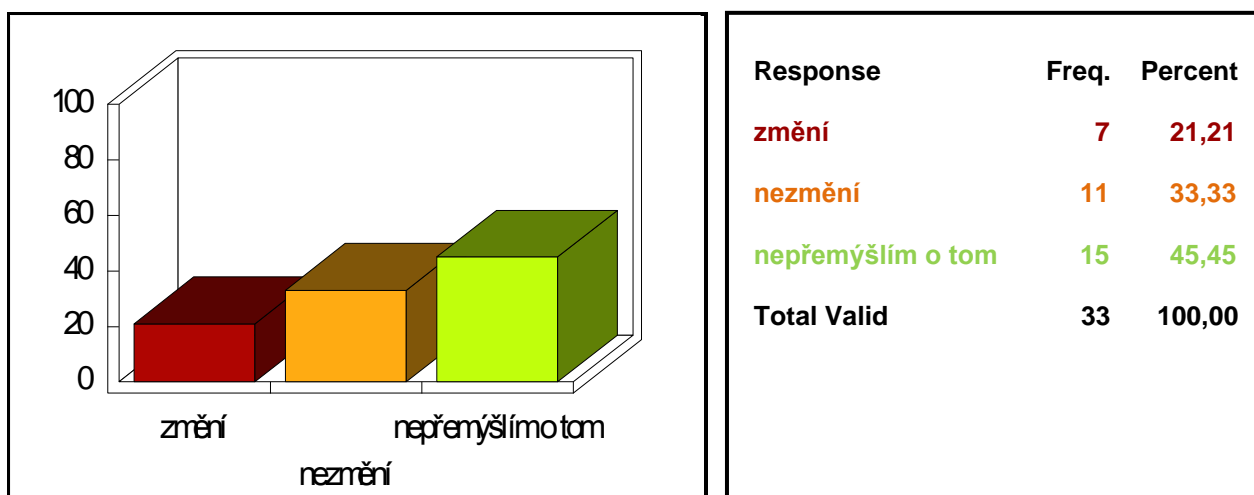
Graf č. 14 - Pomoc v překonání odloučení

Pozn.: Vzhledem k tomu, že někteří respondenti uváděli více než jednu odpověď, je celkový počet odpovědí větší než $n=33$ a součet procent není roven 100%

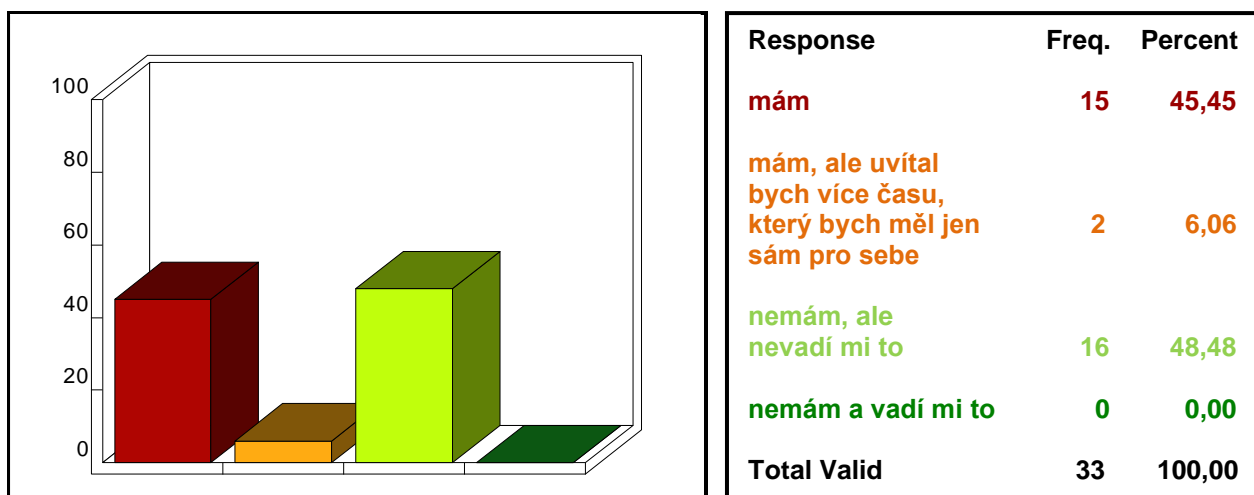
Pomoc v překonání odloučení 24 osloveným pomáhá posilovna, volnočasové aktivity. 5 z celkového počtu uvedlo knihovnu, možnost půjčení časopisů a DVD. 7 pomáhá spánek a 22 společnost kamarádů. Jiné aktivity uvedli 2 z dotazovaných. 1 z nich pomáhá sledování filmů a komunikace s blízkými přes internet a druhý uvedl hraní společenských her (např. poker).

Graf č. 15 - Tato mise mne

Na grafu č. 15 vidíme, jak dotazovaní odpovídali na otázku, zda je tato mise změni či nikoli. 7 z nich si myslí, že je tato mise změni. 11, že nezmění a 15 o tom nepřemýšlí. V této otázce se mohli respondenti, kteří zvolili první možnost (změní), dále vyjádřit, v čem si myslí, že u nich dojde v budoucnosti ke změně. Odpovídali takto: více zkušeností; více si cenit toho, co mám; více si vážit obyčejných věcí; budu věci řešit jinak, než před misí; změnil se celkový pohled na život, přehodnocení priorit; lepší náhled na dění kolem.

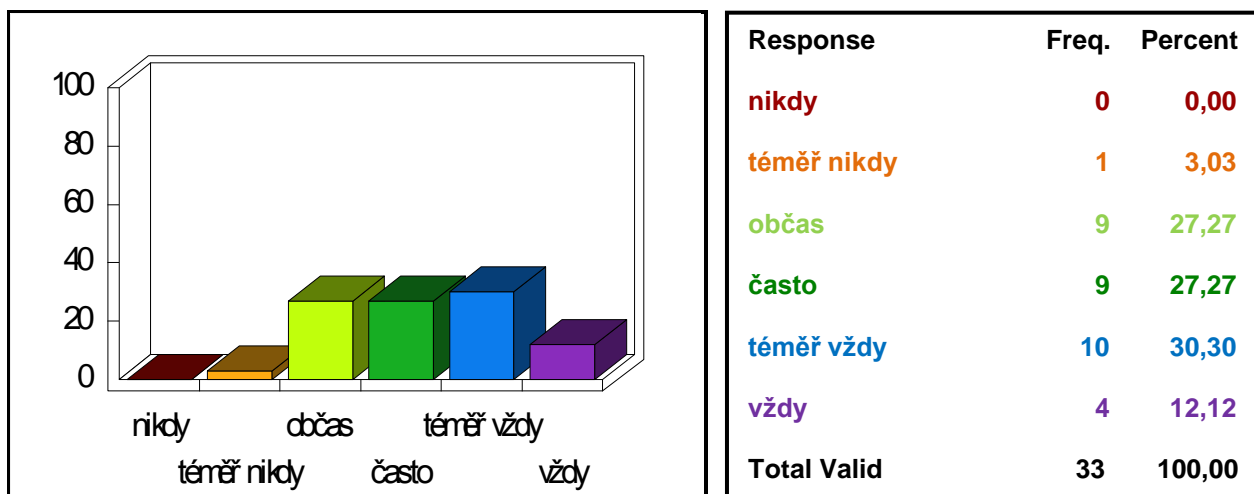
Graf č. 16 - Dostatek soukromí

Celkem 15 oslovených zde má dostatek soukromí, 2 uvedli, že mají, ale uvítali by více času, který by měli jen sami pro sebe. 16 z nich se svěřilo, že nemají, ale nevadí jim to, viz graf č. 16.

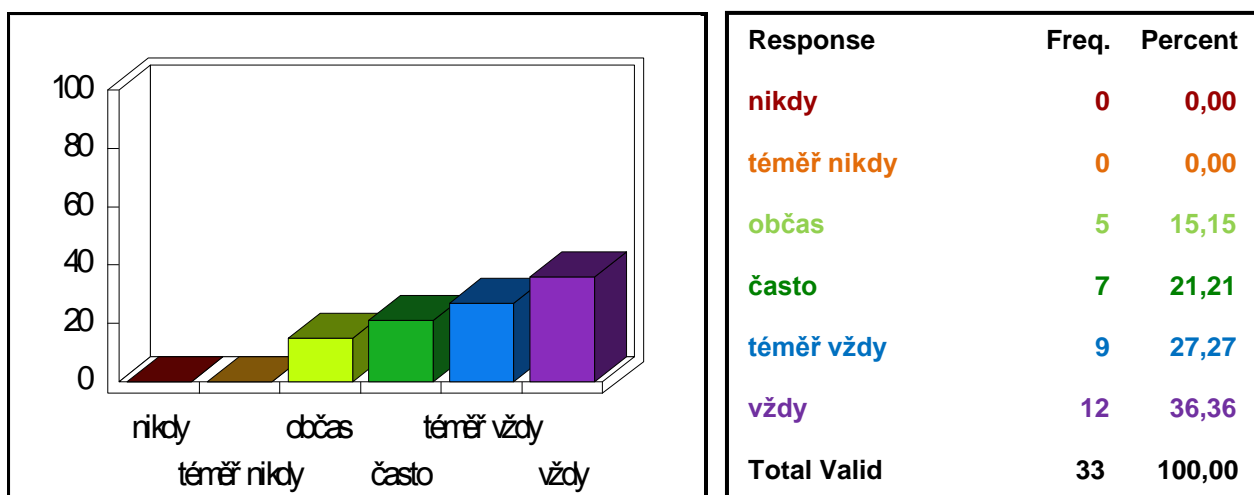
Grafy 17a) až 17i) - Moji kolegové

Graf č. 17a) - Chovají se vstřícně

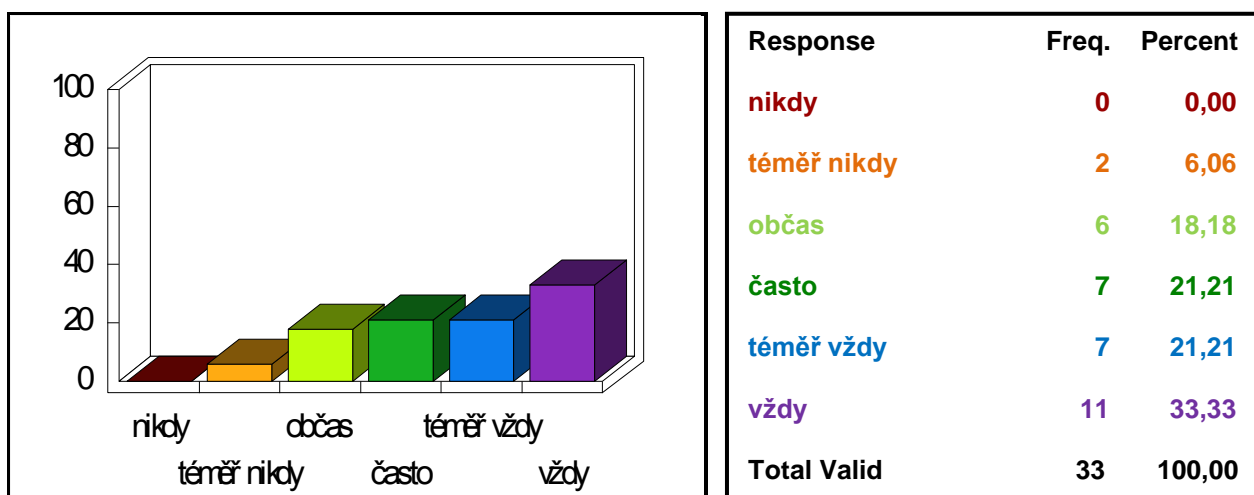
V souboru těchto otázek si můžeme udělat představu o tom, jak se k dotazovaným chovají jejich kolegové. Na grafu 17a) vidíme, že vstřícně se k jednomu z nich nechovají téměř nikdy. Občas se vstřícně chovají k devíti, často odpovědělo taktéž 9. Téměř vždy zvolilo 10 z dotazovaných a vždy pouze 4.

Graf č. 17b) - Berou v úvahu moje názory

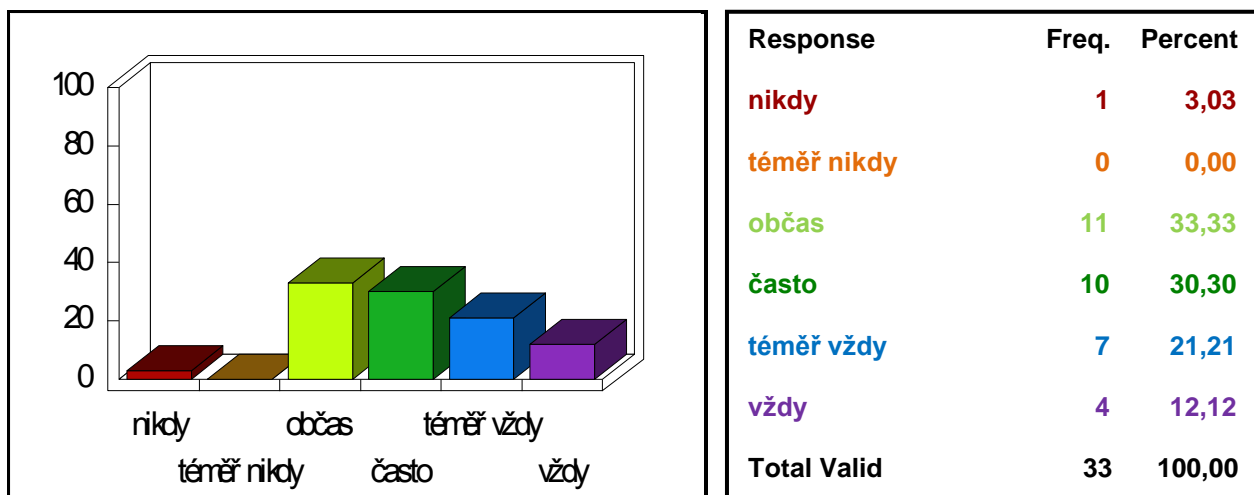
Zda kolegové berou v úvahu jejich názory, můžeme zhlédnout na grafu č. 17b). Možnost občas zvolilo 5 oslovených. Často uvedlo 7, téměř vždy 9 a vždy 12 z celkového počtu 33.

Graf č. 17c) - Počítají se mnou

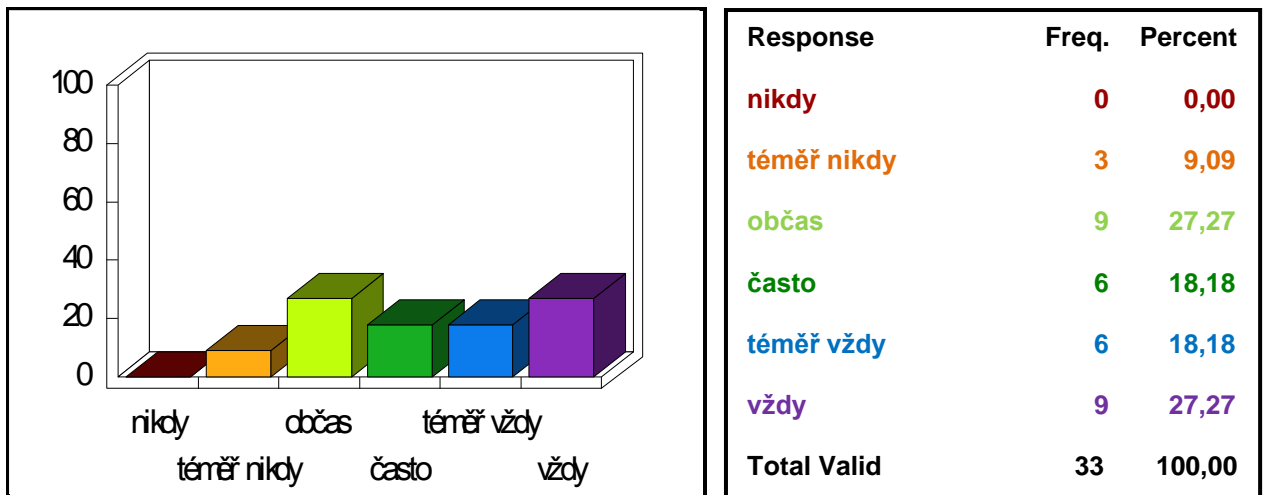
Kolegové počítají s dotazovanými vždy v 11 případech. Téměř vždy se počítá se 7 z nich. Často odpovědělo taktéž 7. Jen občas uvedlo 6 vojáků a téměř nikdy překvapivě (v negativním hledisku) 2 viz graf č. 17c).

Graf č. 17d) - Poradí mně

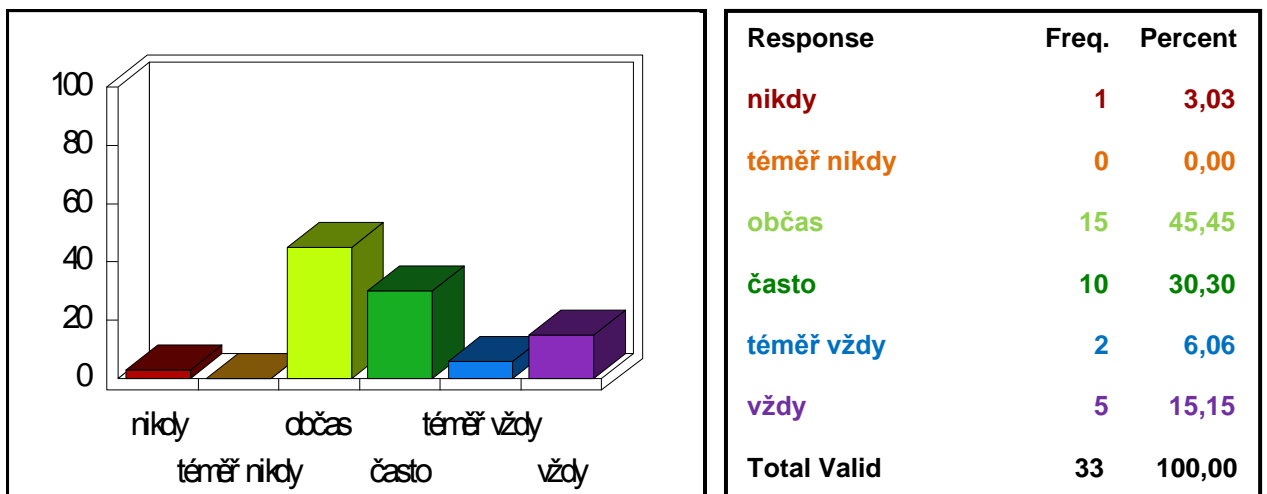
Graf č. 17d) nám znázorňuje, zda dotazovaným jejich kolegové poradí, když to potřebují. Nikdy odpověděl 1, občas uvedlo 11 respondentů. Deseti z celkového počtu poradí kolegové často, téměř vždy 7 z nich a vždy pouze 4.

Graf č. 17e) - Pochválí mě, když se mně něco povede

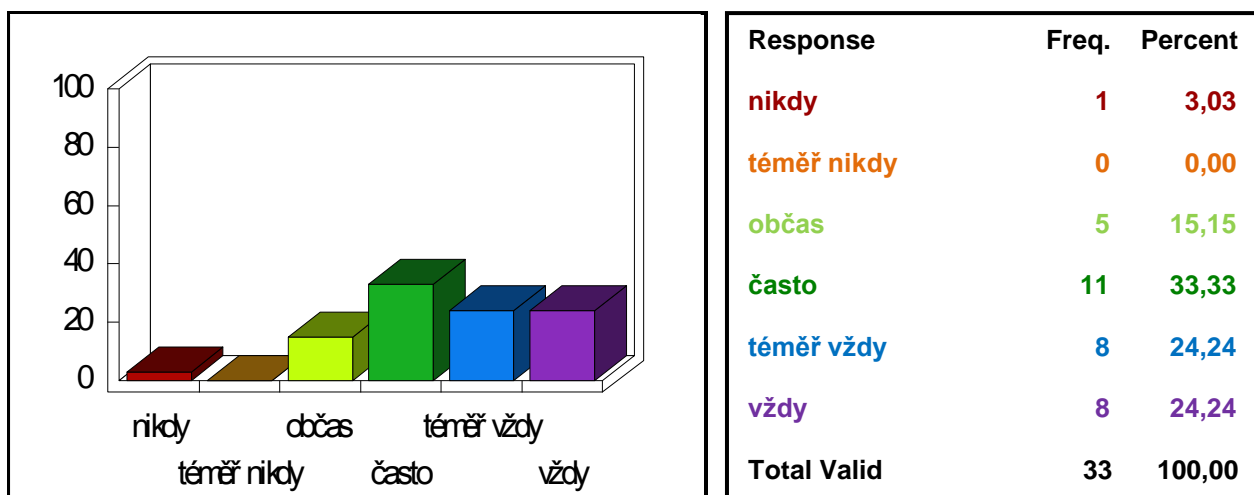
Na grafu č. 17e) jde vidět, jak často respondenty kolegové pochválí, když se jim něco povede. 3 i přesto, že se jim něco povede, kolegové nepochválí téměř nikdy. Občas pochválí jen 9 z dotazovaných, často 6, téměř vždy taktéž 6 a vždy se dostalo pochvaly jen 9 z celkového počtu respondentů.

Graf č. 17f) - Upozorní mě, když dělám chyby

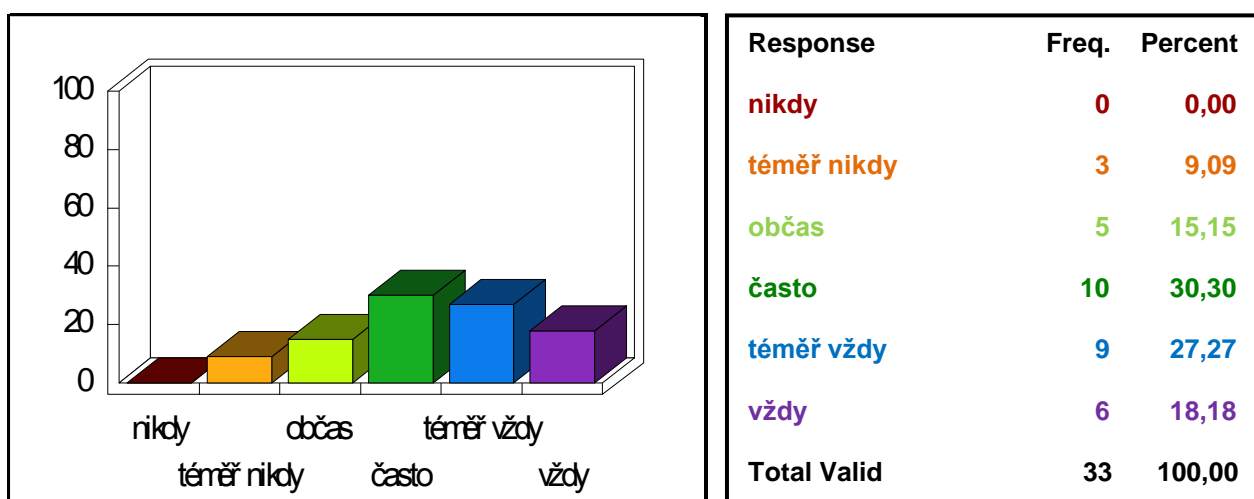
Další z otázek v této oblasti byla, zda je kolegové upozorní, když dělají chyby. Nikdy uvedl pouze 1. Občas je upozorněno 15 z oslovených, často 10, téměř vždy 2 a vždy 5, viz graf č. 17f).

Graf č. 17g) - Ocení, že jsem usilovně pracoval

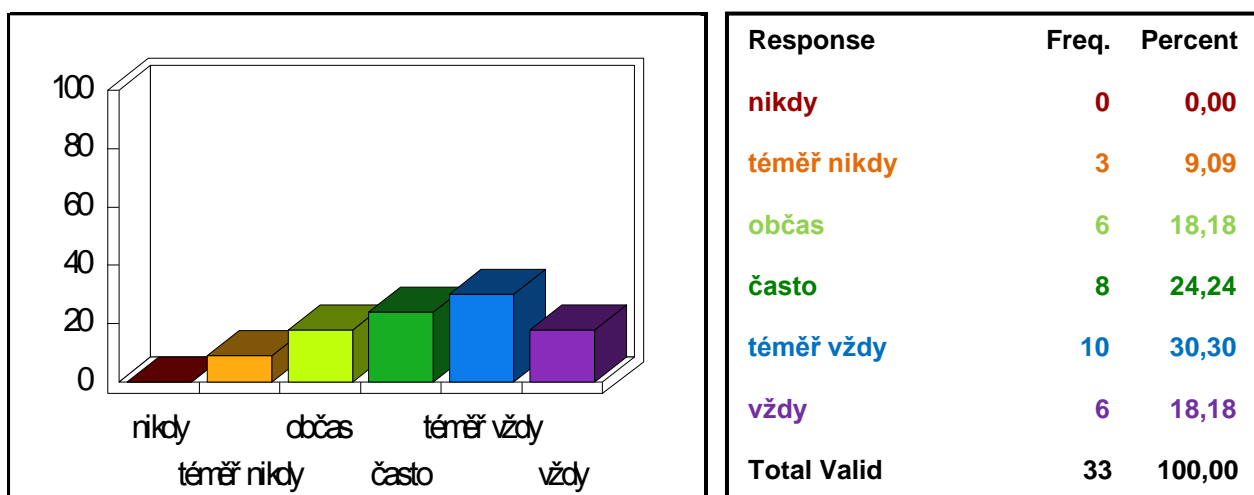
Na tomto grafu č. 17g) je znázorněno, zda kolegové respondentů dokážou ocenit, že usilovně pracovali. Nikdy uvedl 1, že dokážou ocenit jejich práci jen občas, odpovědělo 5, často je oceněna usilovná práce u jedenácti, téměř vždy u osmi a vždy taktéž u osmi z dotazovaných.

Graf č. 17h) - Pozvou mě, abych se zapojil do společných aktivit

Téměř nikdy kolegové dotazovaných nepozvou, aby se zapojili do společných aktivit 3 z respondentů. Občas 5 z nich, často 10, téměř vždy 9 a vždy 6 viz graf č. 17h).

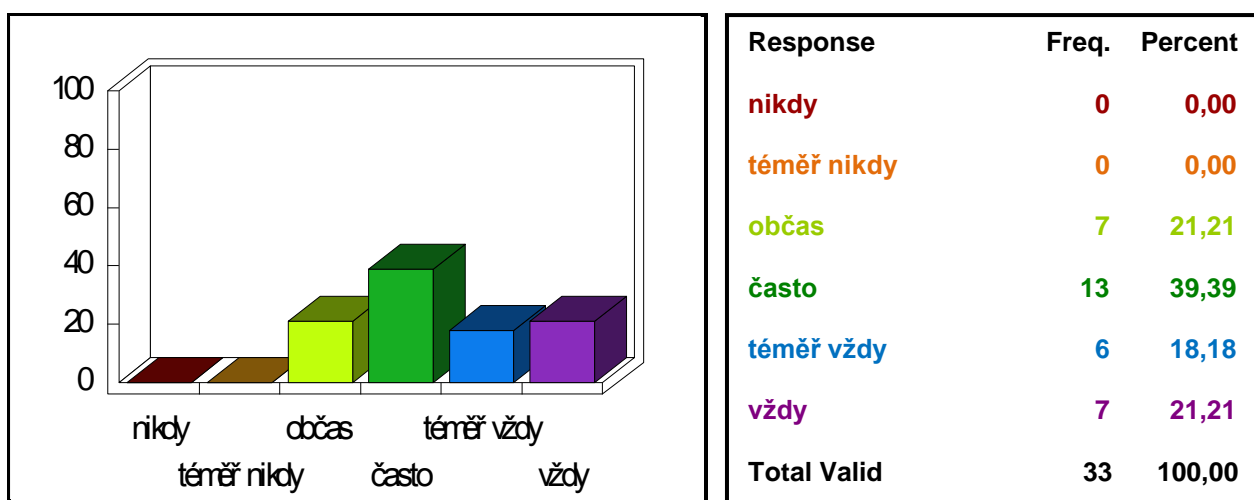
Graf č. 17i) - Trávíme čas společnými aktivitami

Z grafu č. 17i) vyplývá, jak často spolu se svými kolegy dotazovaní tráví čas společnými aktivitami. Téměř nikdy odpověděli 3 respondenti. Občas uvedlo 6, často 8, téměř vždy 10 a 6 vždy z celkového počtu dotazovaných.

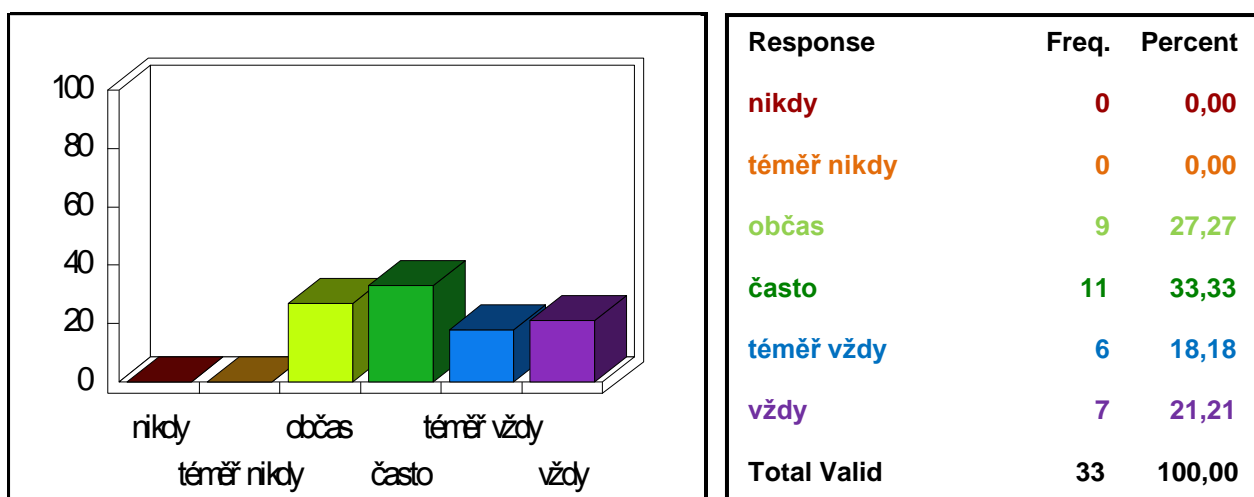
Grafy 18a) až 18i) – Můj kamarád/ka

Graf č. 18a) - Chápe mé pocity

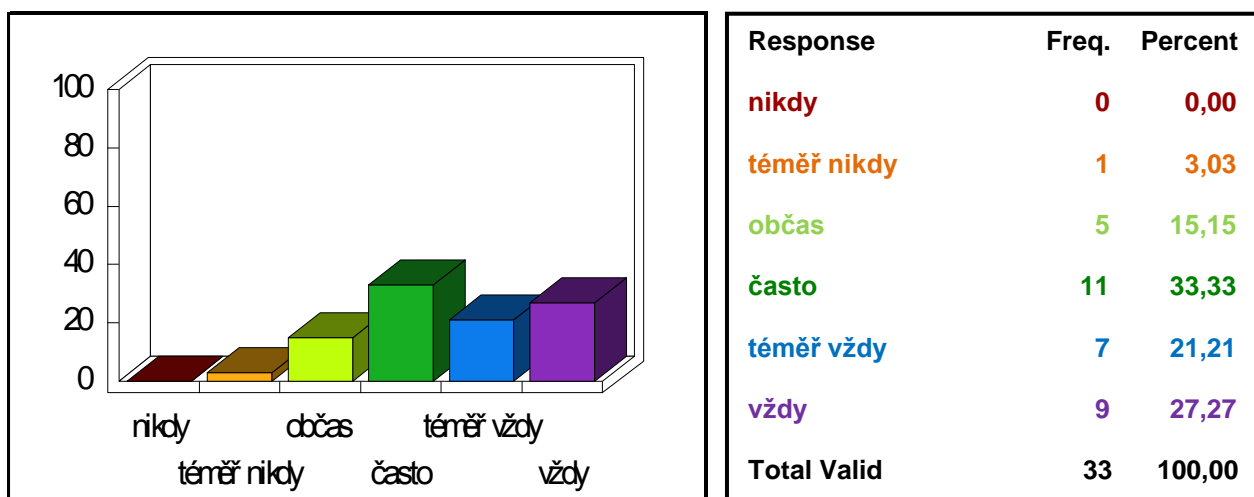
Grafy č. 18a)-18i) poukazují na to, jak jsou dotazovaní podporováni svými kamarády, kamarádkami. Občas chápou jejich pocity kamarádi, kamarádky u sedmi z nich. Často 13, 6 téměř vždy a vždy 7 ze všech respondentů.

Graf č. 18b) - Zastane se mě, když se jiní ke mně chovají divně

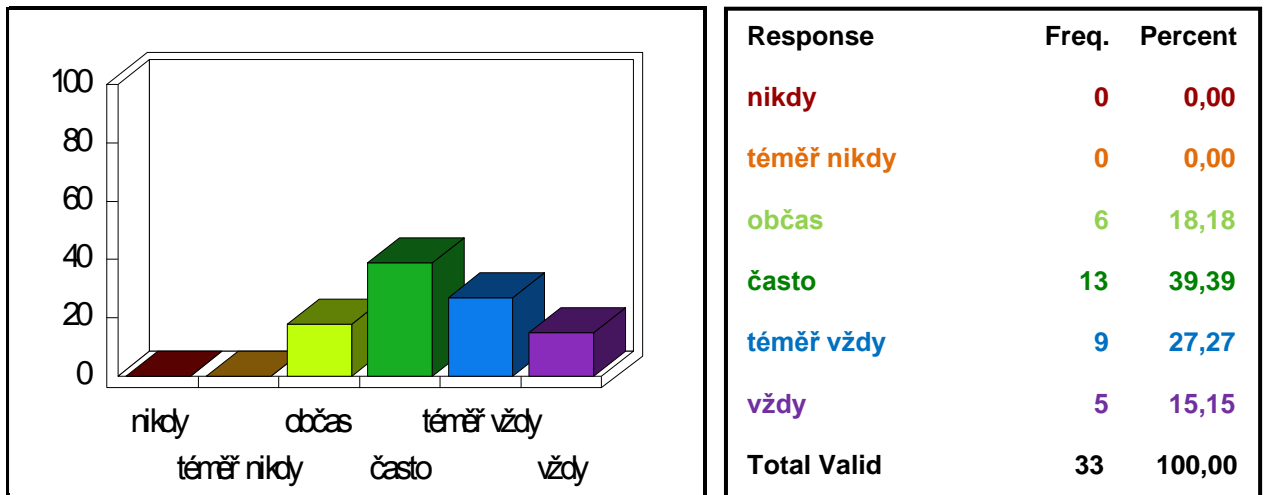
Graf č. 18b) popisuje, zda se jich kamarád/ka zastane, když se jiní k dotazovanému chovají divně. Devět z celkového počtu respondentů uvedlo, že se jich kamarád/ka zastanou občas, 11 zvolilo možnost často, téměř vždy 6 a vždy odpovědělo pouze 7.

Graf č. 18c) - Pomůže mně, když se cítím osamělý

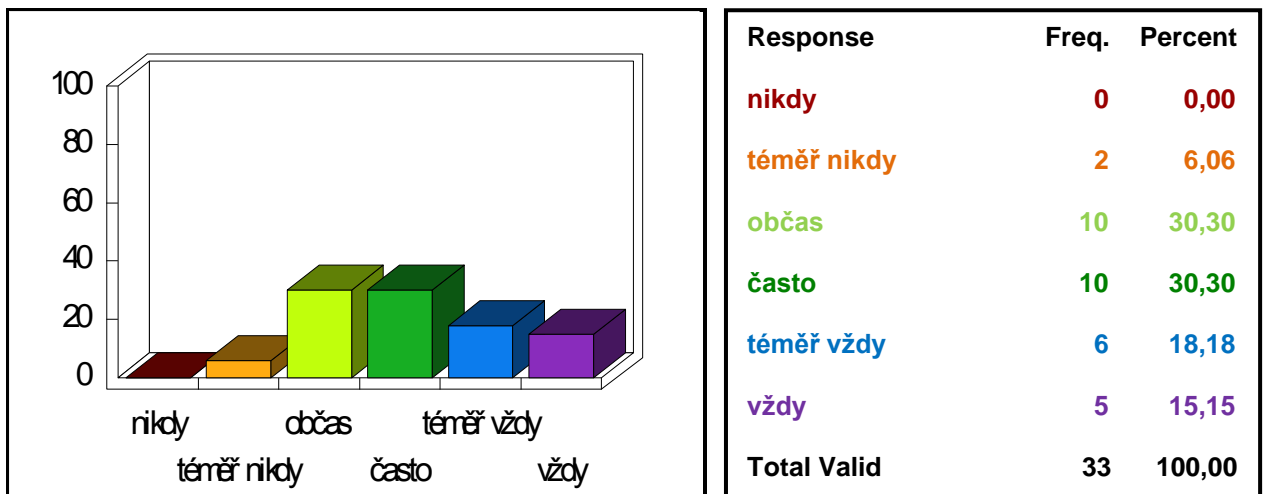
Téměř nikdy nepomůže jednomu z oslovených kamarád/ka, když se cítí osamělý. Možnost občas vybralo 5 z respondentů. Často je nabídnuta pomoc jedenácti z nich, téměř vždy sedmi a vždy devíti, viz graf č. 18c).

Graf č. 18d) - Dává mně dobré rady

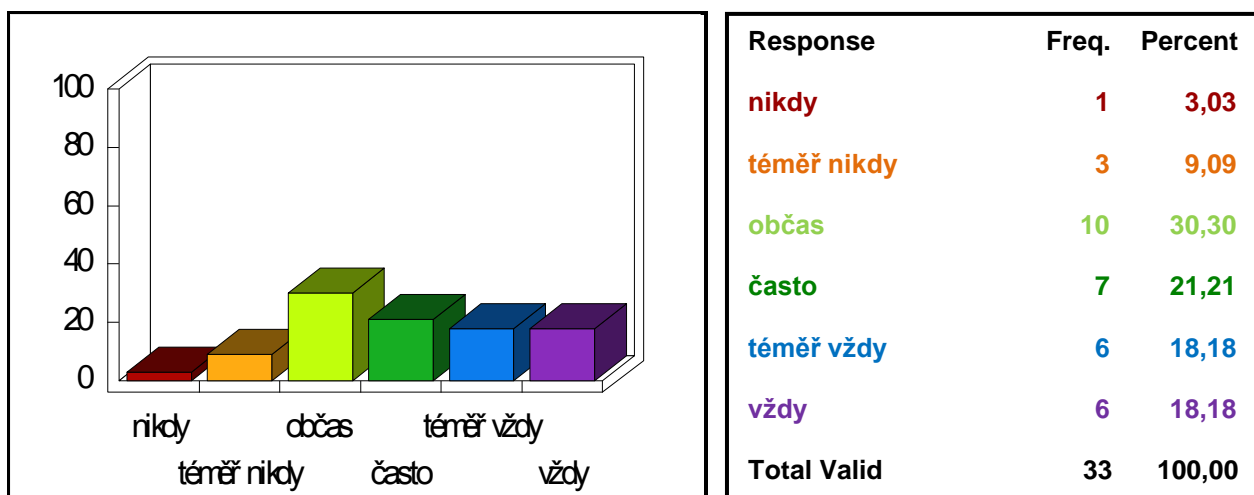
Na tomto grafu č. 18d) vidíme, zda osloveným dává jejich kamarád/ka dobré rady. Občas dostane dobrou radu 6 respondentů, často 13, téměř vždy 9 a 5 vždy.

Graf č. 18e) - Řekne mně, když se mu (jí) líbí to, co dělám

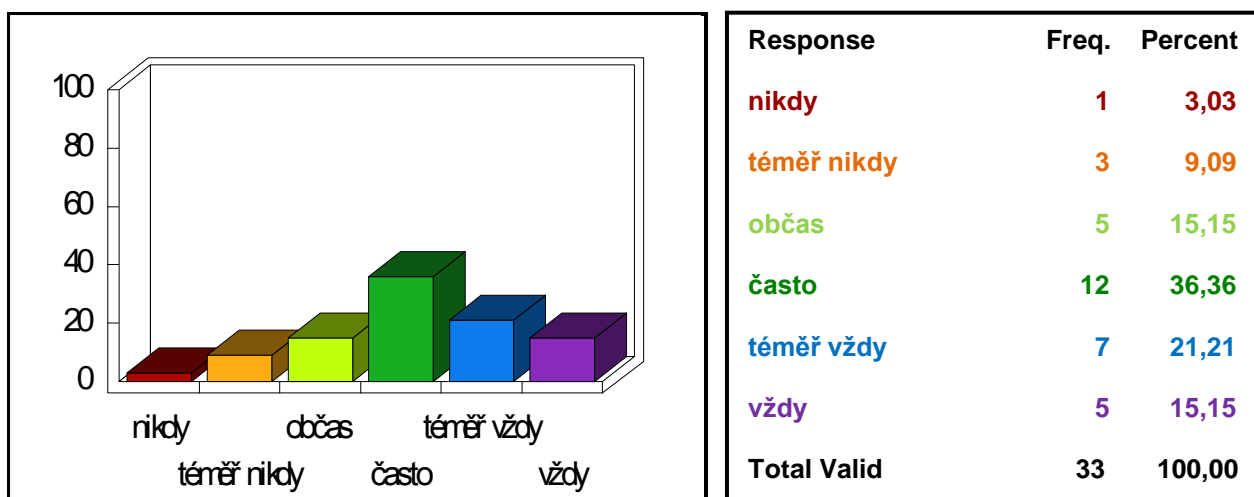
Graf č. 18e) nám podává přehled o tom, jak často dotazovaným jejich kolegové řeknou, když se jim líbí to, co dělají. Téměř nikdy uvedli 2 respondenti. 10 odpovědělo občas, 6 téměř vždy a 5 vždy.

Graf č. 18f) - Citlivě mě upozorní, když dělám chyby

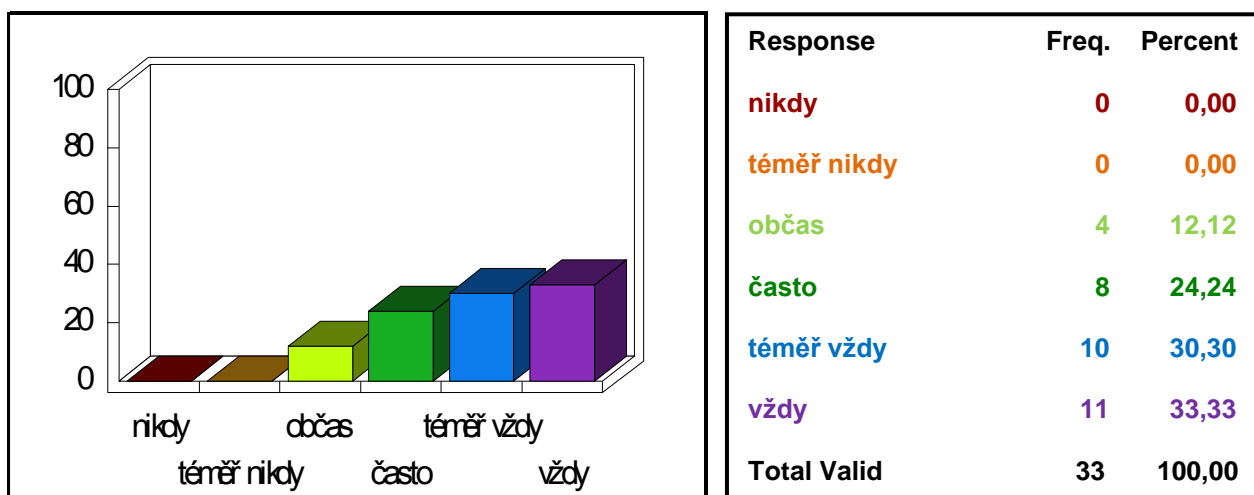
Jestli vůbec nebo jak často dotazované jejich kolegové citlivě upozorní, když dělají chyby, nám zobrazuje graf č. 18f). Nikdy nebyl upozorněn 1 respondent. Téměř nikdy 3. Občas je upozorněno 10 z oslovených. Často 7, téměř vždy 6 z nich a možnost vždy zvolilo také 6.

Graf č. 18g) - Citlivě mně řekne pravdu o tom, jak se mně daří dělat věci, jak na tom jsem

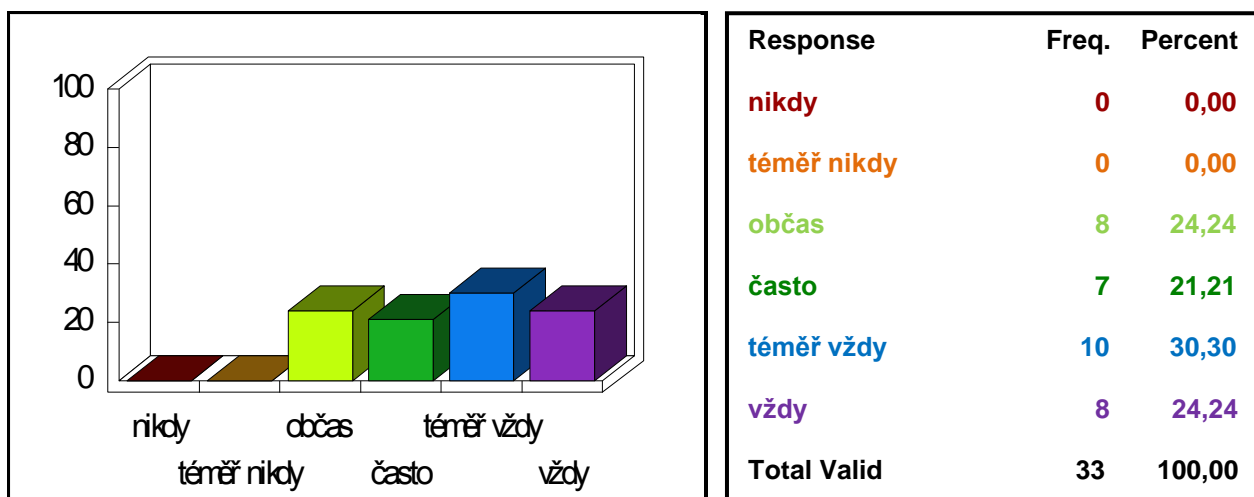
Další ze souboru otázek týkajících se respondentů samotných a jejich kolegů, se ptala na to, zda jim citlivě řeknou pravdu o tom, jak se jim daří dělat věci, jak na tom jsou. Nikdy odpověděl 1. Téměř nikdy 3, možnost občas zvolilo 5 oslovených. Často 12, téměř vždy 7 a vždy 5, viz graf č. 18g).

Graf č. 18h) - Pomůže mně, když to potřebuji

Zda dotazovaným jejich kolegové pomohou, když to potřebují, můžeme zhlédnout na grafu č.18h). Jen občas je podána pomocná ruka čtyřem z celkového počtu. Často osmi z nich, deseti téměř vždy a vždy jedenácti z oslovených.

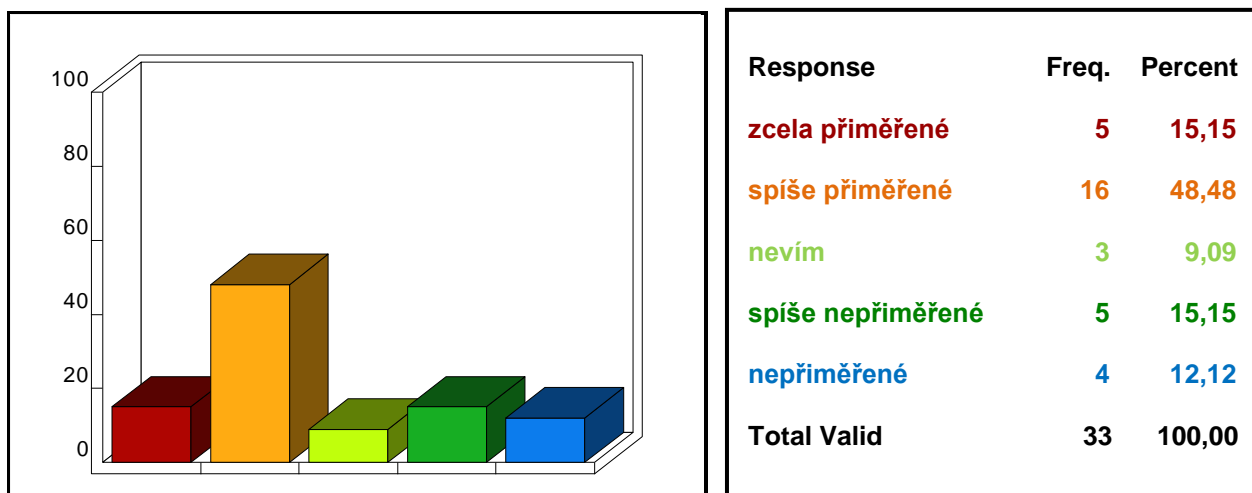
Graf č. 18i) - Udělá si čas, aby mně pomohl (a) řešit moje problémy

Poslední a neméně důležitá otázka, týkající se kolegů dotazovaných, zněla, zda si udělají čas, aby jim pomohli řešit jejich problémy. Odpovědi nám zobrazuje graf č. 19i). 8 zvolilo možnost občas. 7 často, téměř vždy 10 a vždy 8 z respondentů.

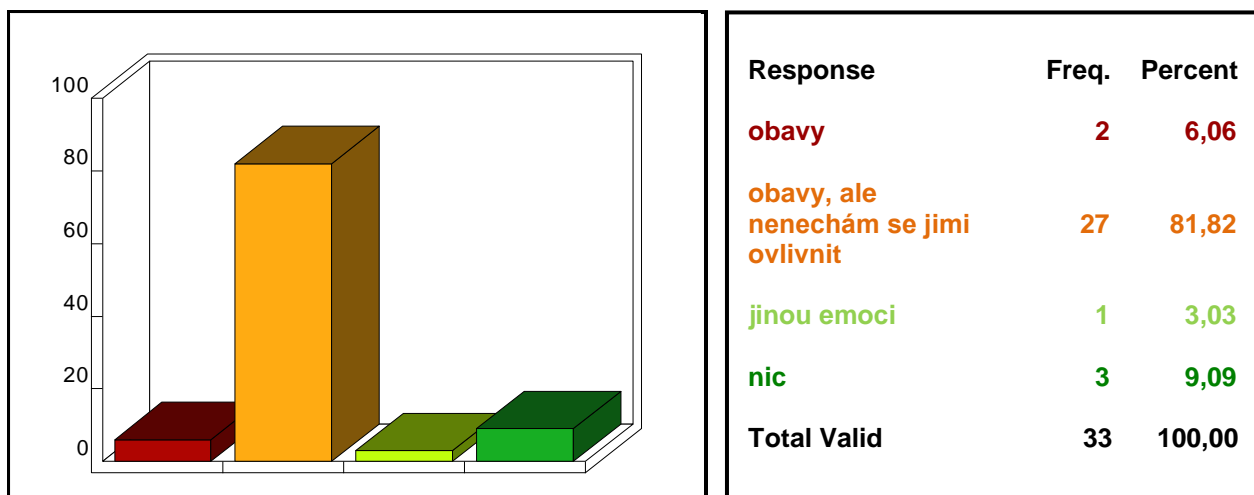
Oblast č. 3 – Zajištění pocitu bezpečí

Graf č. 19 - Finanční ohodnocení

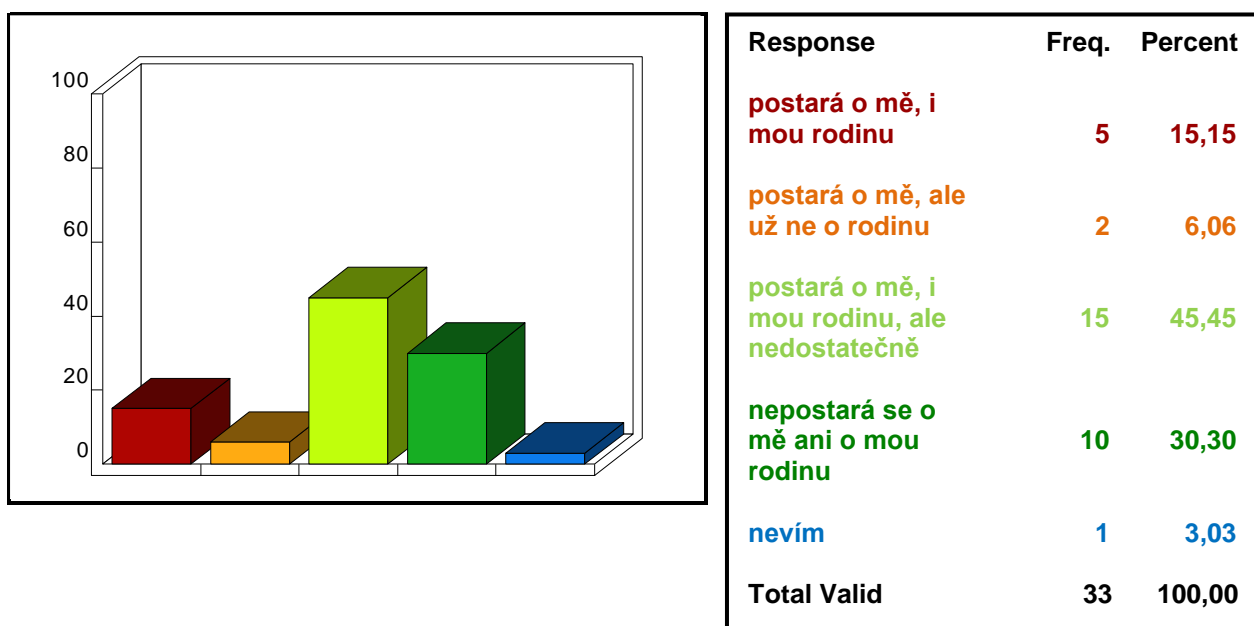
Graf č. 19 ukazuje, jak přiměřené se jim zdá finanční ohodnocení vzhledem k riziku, které podstupují. Za zcela přiměřené to považuje 5 z oslovených. Většina, a to spíše přiměřené, uvedlo 16, 3 neví. Pěti se zdá finanční ohodnocení spíše přiměřené a nepřiměřené se to zdá čtyřem z dotazovaných. Ti, kteří mají pocit, že je finanční ohodnocení spíše nepřiměřené a nepřiměřené, mohli svoji odpověď zdůvodnit, proč si to myslí. Většině vadí to, že jejich spolupracovníci, kteří jsou po celou dobu mise v „bezpečí“ na základně, mají stejný, někdy i vyšší plat než ti, kteří jezdí ven a podstupují větší riziko. Shodují se na tom, že tito vojáci, kteří daleko více riskují, by měli být ohodnoceni mnohem lépe.

Graf č. 20) - Hrozící nebezpečí vyvolává

Nebezpečí, které tady hrozí, např. nájezd na IED (Improvised Explosive Device), raketové a minometné útoky, u většiny případů, a to u 27 z dotazovaných, vyvolává obavy, ale nenechají se jimi ovlivnit. 2 se svěřili, že mají obavy, 1 vybral možnost jiné emoce a u 3 z nich toto nebezpečí nevyvolává nic, viz graf č. 20.

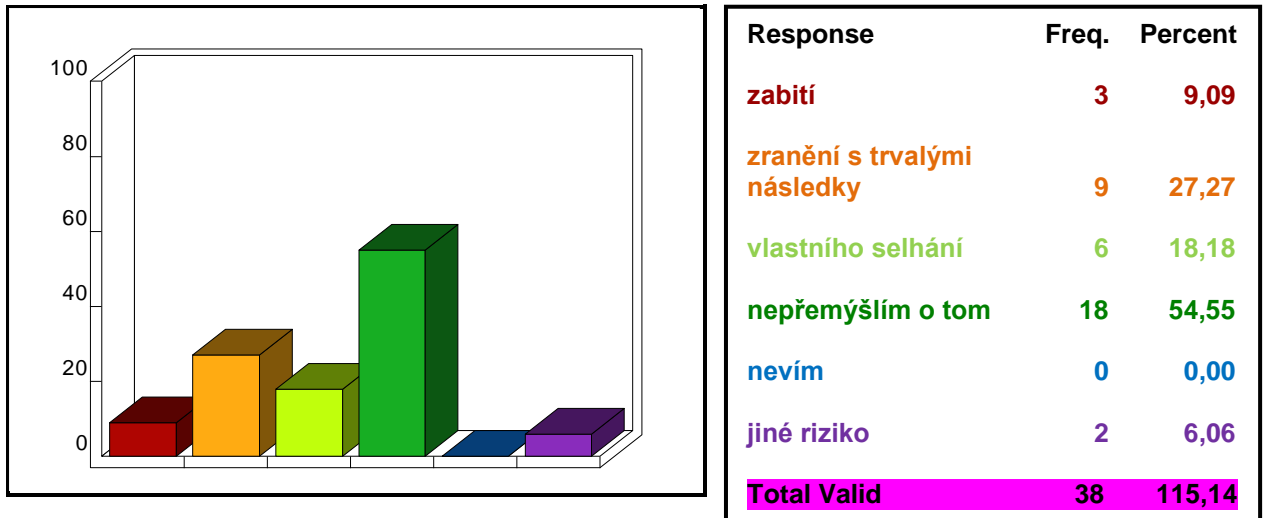
Graf č. 22) - V případě zabití, zranění či zmrzačení se AČR

V poslední z otázek Oblasti č. 3, jsem se dotazovala, jak si vojáci myslí, že by se zachovala AČR, v případě že by byli zraněni, zmrzačení či zabití. Jen 5 uvedlo, že jsou přesvědčeni o tom, že se postará o ně i jejich rodinu. Další 2 si myslí, že se postará o ně, ale už ne o rodinu, 15 si vybralo možnost - postará se o ně i jejich rodinu, ale nedostatečně. V deseti případech bohužel uvedli, že se nepostará o ně, ani o jejich rodinu a 1 neví.

Oblast č. 4 – Produktivita, výkonnost člověka

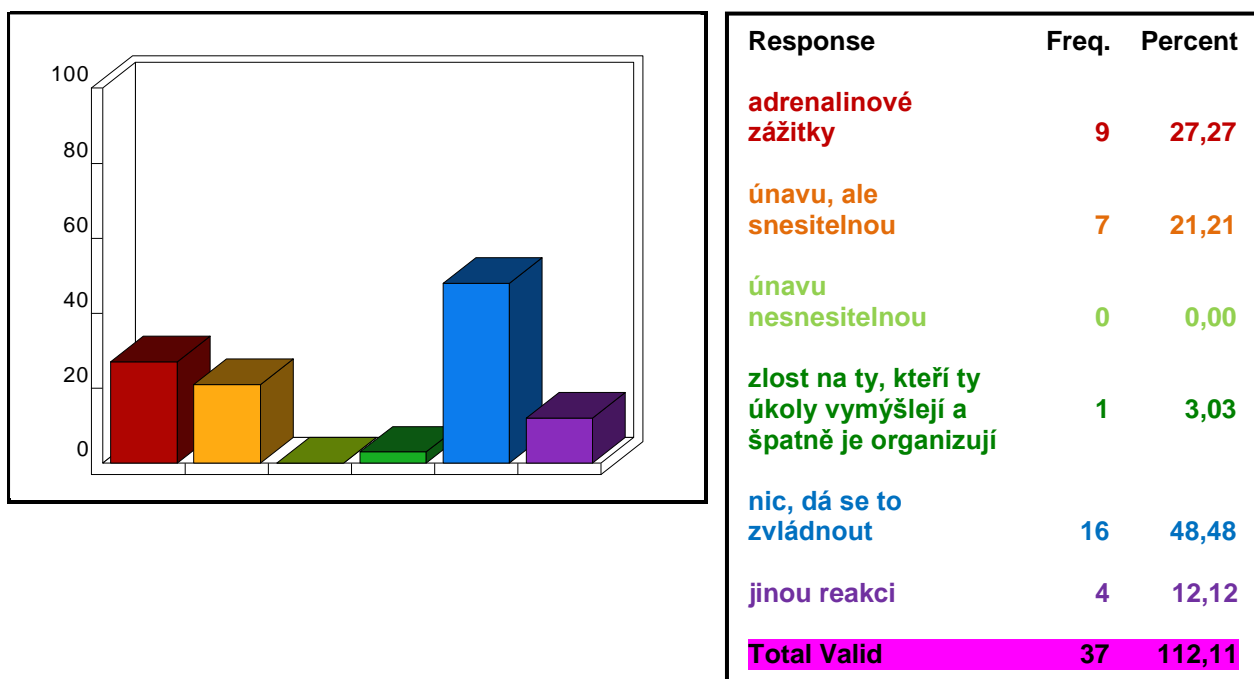
Graf č. 22) - Obavy v bojové akci

Pozn.: Vzhledem k tomu, že někteří respondenti uváděli více než jednu odpověď, je celkový počet odpovědí větší než $n=33$ a součet procent není roven 100%

Graf č. 22 nám zobrazuje, jaké mají vojáci obavy při bojové akci. Zabití se bojí 3 respondenti. Ze zranění s trvalými následky má obavy 9 z dotazovaných, 6 se bojí vlastního selhání. Většina z tázaných, a to 18, o tom nepřemýšlí a 2 se bojí jiného rizika. 1 z nich uvádí, že se nebojí vůbec a druhý má strach o své podřízené, aby se jim nic nestalo.

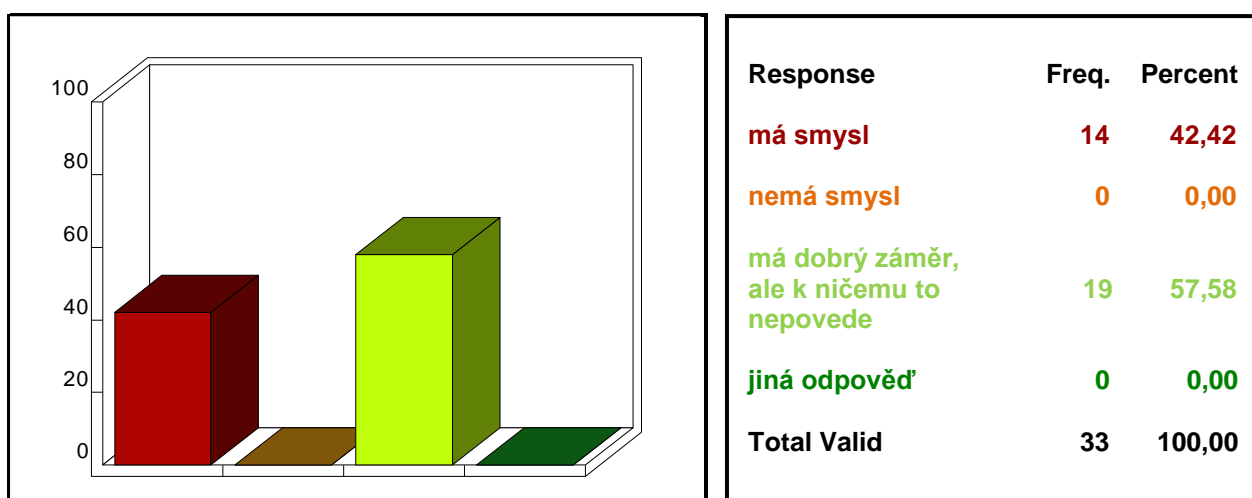
Graf č. 23 - Množství úkolů vyvolává

Pozn.: Vzhledem k tomu, že někteří respondenti uváděli více než jednu odpověď, je celkový počet odpovědí větší než $n=33$ a součet procent není roven 100%

Graf č. 23 zobrazuje, co v dotazovaných vyvolává množství úkolů, které musí plnit. 9 oslovených uvedlo, že adrenalinové zážitky. 7 únavu, ale snesitelnou, 1 z nich má zlost na ty, kteří ty úkoly vymýšlejí a špatně je organizují, 16 odpovědělo nic, dá se to zvládnout a ve zbylých čtyřech to vyvolává jinou reakci. 3 z nich to berou jako práci, žádné reakce to v nich nevyvolává, není toho tolik, aby se to nedalo zvládnout. Poslední je spokojen, že tu pomáháme.

Graf č. 24) - Práce českého PRT

Na grafu č. 24 je jednoznačně vidět, co si příslušníci 6. kontingentu myslí o práci českého PRT v Afghánistánu. 14 zvolilo první možnost, a to, že práce má smysl. 19 ze svých zkušeností soudí, že má dobrý záměr, ale k ničemu to nepovede.

V dotazníku ŽSO/01/2011 měli dotazovaní možnost u posledních dvou otázek odpovědět volným písemným projevem.

Pokusila jsem se u každé otázky odpovědi dotazovaných sjednotit do několika základních oblastí. U každé oblasti jsem uvedla, jak nejčastěji dotazovaní odpovídali, a použila pár výroků z dotazníku.

Otázka č. 1 zněla: Pokud v nějaké situaci pocítujete obavy o své zdraví či život, napište, jak tento stav zvládáte...

1. oblast – většina oslovených na tuto otázku odpovídala, že se snaží na to nemyslet a nepřipouští si, že může k něčemu takovému dojít. Soustředí se na práci, na daný úkol a ten se snaží co nejlépe splnit. I když na to cíleně nemyslí, postupem času si uvědomují, že by mohli být zraněni či zabiti.

Některé výroky:

- Chvilí před výjezdem ze základny jsou nějaké myšlenky, co kdyby... Ale jak už se jede ven, tak už na to nemyslím, jsem v pohodě a soustředím se jen na svou práci.
- Nemyslím na to, nepřipouštím si to. Snažím se zachovat si chladnou hlavu.

- V dané situaci přemýšlím racionálně, obavy musí jít stranou! Každý si přebírá svoji zodpovědnost. Lidé, kteří mají strach ze zodpovědnosti, by tady neměli být!

2. oblast – malá skupinka z dotazovaných odpovídala, že žádné obavy o své zdraví nepocítuje.

Některé výroky:

- Nepocítuji obavy.
- Myslím, že ten kdo sem jel, měl být smířen s tím, co se může stát.
- Nepocítuji obavy o své zdraví, mohlo by to ovlivnit práci, kterou dělám.

3. oblast – do třetí oblasti jsou zahrnuti vojáci, kteří mají obavy o své zdraví, ale jsou si vědomi, že při plnění daného úkolu tyto obavy musí jít stranou.

Některé výroky:

- Obava o zdraví tady samozřejmě je, ale myslím si, že to zvládám celkem dobře.
- Obavy jsou, to je jasné, ale při plnění úkolu na to člověk nesmí myslet, spíše se soustředí na svou práci, aby byla co nejlepší a bezchybná.
- Strach má normálně každý, záleží jen na tom, jak si ho člověk připustí k tělu.

4. oblast – do poslední oblasti jsem zahrnula ty, kteří se dostali do situací, které mohly ohrozit jejich zdraví či život, ale zvládají je dobře. Jeden se svěřil, že pocítuje spíše vzrušení než obavy.

Některé výroky:

- Tento stav zvládám dobře.
- Se svými kolegy z družstva se nebojím žádného protivníka, vím, že jsme silnější, sebranější a při kontaktu obavy zmizí.
- Zvládám to dobře, jsem sám sebou.

Otázka č. 2 zněla: Navrhněte, jak a v čem zlepšit podmínky vojáků v zahraniční misi ISAF...

1. oblast – většina z dotazovaných v souvislosti s touto otázkou uváděla, že jsou nespokojeni hlavně se sportovním a kulturním vyžitím a také se špatným spojením s blízkými pomocí telefonu a internetu. Chtěli by více možností, týkajících se volnočasových aktivit, které by u nich vedly k rozptýlení, rychlejší internet a více hovorů na hovorně...

Některé výroky:

- Lepší sportovní vyžití (hřiště na malou kopanou, florbal).
- Chtělo by to více možností pro rozptýlení.
- Zlepšit aktivity pro volný čas, neomezovat internet.

2. oblast – do této oblasti jsem zahrnula odpovědi, které se týkaly logistické podpory. Druhá největší skupina oslovených není spokojena s ubytovacími podmínkami, stravou, materiálním zabezpečením. Navrhují bydlení po méně lidech, aby měli větší soukromí, lepší vybavení v ubytovacích prostorech. Zlepšit materiální zabezpečení týkající se zbraní a techniky.

Některé výroky:

- Lepší materiální zabezpečení, kompatibilita zbraňových systémů.
- Ubytovací podmínky – bydlet po méně lidech, logistická podpora.
- Včasné doplnění vody, aby se nestávalo, že po návratu z patroly si voják nemůže dát sprchu na odreagování. Lepší informovanost o činnosti v následujících dnech, aby si voják nemusel tolik a tak často měnit naplánování volného času.

3. oblast – poslední skupina vojáků se tady cítí velmi dobře. Nenapadají je žádné věci, které by tady chtěli změnit. Vzhledem ke zdejším podmínkám považují zdejší pobyt za vyhovující. Pár jedinců také uvádí, že jsou zde spokojeni, ale kdyby byla možnost jet domů na dovolenou, že by určitě jeli.

Některé výroky:

- Nevím co vylepšit, já se tady cítím dobře. Kdyby se v půlce mise jezdilo na dovolenou, tak by to bylo super.
- Nic mě zatím nenapadá, jsem spokojen.
- Podmínky jsou takové, jaké jsou. Každý se s nimi musí vyrovnat. Konkrétně mně nadmíru vyhovují.

Poslední z cílů empirické části bakalářské práce bylo zjistit, zda existuje rozdíl ve vnímání, prožívání a hodnocení čtyř uvedených proměnných (emoční pohoda, sociální opora, pocit bezpečí, výkonnost) daný počtem absolvovaných misí. To samé zjistit u délky služebního poměru.

K vyhodnocení jsem opět použila statistický program REMARK, s jehož pomocí vznikly grafy, které jsem vždy porovnávala a hledala rozdíly mezi dvěma skupinami, které byly dané:

Počtem absolvovaných misí

1. skupina: poprvé na misi
2. skupina: opakovaně na misi (2 a více misí)

Délkou služebního poměru

1. skupina: 2 – 5 let
2. skupina: 6 a více let

Rozdíly nebyly podle mého názoru tak výrazné, vzhledem k malému vzorku lidí. Ale pokud se u výsledků objevil rozdíl, který nebyl z mého pohledu tak zanedbatelný, nechala jsem spočítat míru statistické významnosti, a to pomocí Fisherova přesného testu. Test porovnával rozdíl mezi počtem absolvovaných misí (jedna, více misí). Totéž je s délkou služebního poměru (2 – 5 let, 6 a více let). Hladina významnosti P je uvedena pod každou z tabulek. Vyjadřuje, zda jsou názory vojáků ovlivněny počtem jejich absolvovaných misí nebo délkou jejich služebního poměru. Tabulky porovnání absolvovaných misí (jedna, více misí) viz Příloha č. 14, s. 122. Tabulky porovnání délky služebního poměru (2 – 5 let a 6 a více let) viz Příloha č. 15, s. 131.

7.2 Diskuse

Moje šetření se soustředilo na čtyři důležité aspekty, které ovlivňují psychosociální pohodu vojáků na misi v Afghánistánu.

Jako první oblast jsem analyzovala emoční pohodu. Zjišťovala jsem, zda rodina a blízcí vojáka podporují nebo mu nějakým způsobem usnadňují dobu nasazení. Zjištěné údaje jsou uspokojivé. Ve většině případů vypovídají o tom, že blízcí lidé vojákům dávají najevo, že jsou na ně hrdí, povzbuzují je v jejich nelehké práci, naslouchají jim a radí se s nimi o důležitých věcech, které se doma řeší.

Jedna ze základních otázek směřovala k tomu, jak se vojáci vyrovnávají s problémy, které vznikají v jejich nepřítomnosti doma. Celkem 75% respondentů zvolilo možnost: snažím se to na dálku vyřešit, abych se cítil lépe. Zřejmě je to dáno tím, že v případě bojového nasazení nechtějí svými myšlenkami na domácí problémy ohrozit své kolegy. Znamená to,

že když je voják spokojený a nemá starosti o dění doma, lépe plní své úkoly. Což samozřejmě vypovídá o jejich profesionalitě a výsledek je velice příznivý. K obdobnému závěru dospěl Cohen, když konstatuje: vojáci, kteří nemusí mít obavy z toho, že rodina bez nich zvládá běžné problémy, jsou schopni operační úkol plnit lépe, než ti, kteří mají rodinné problémy⁷⁷.

Poslední otázka této oblasti se týkala nespokojenosti v misi. Zde měli respondenti možnost zvolit více odpovědí. Výsledky ukazují, že 42% se cítí nedostatečně ohodnoceno za práci, kterou v misi vykonávají, 33% nejvíce vadí nedostatek informací ze strany velení. Je pravdou, že tyto obtíže, se dají určitým způsobem ovlivnit. Velitel by měl více své podřízené motivovat, podporovat je, více s nimi komunikovat a dávat jim najevo, že tuto velice náročnou práci odvádí spolehlivě a na profesionální úrovni. Vojáci tak získají pocit, že nadřízený si cení kvalitní práce, neberou ji jako samozřejmost. Pokud jde o přítomnost psychologa na zahraniční misi, překvapilo mne stanovisko 42% dotazovaných, kteří odpovídali, že by to zvládli i bez něj. Považuji to za nepříznivé zjištění. Může to být způsobeno nedůvěrou. Stále totiž v myšlení některých vojáků převládá názor, že pomoc psychologa je určena psychicky labilním jedincům, a že jeho případné vyhledání je projevem slabosti a může se obrátit proti nim. Z mého pohledu je funkce psychologa v misi na tomto území velice důležitá a nezastupitelná.

V druhé oblasti jsem analyzovala sociální oporu, kterou vojáci zažívají na základně. Zajímala jsem se především o komunitu, v níž voják žije. V této oblasti je důležitý soubor otázek týkající se kolegiality. Výsledky jsou potěšující. Jako kolegové se k sobě chovají vstřícně, navzájem berou v úvahu svoje názory a poradí si. Velice příznivé zjištění je, že se nejen umí pochválit, když se jim něco povede, ale také navzájem upozornit, když udělají chybu. Dokáží se ocenit, když kolega usilovně pracuje a je za ním vidět dobrá práce. Je také podstatné, že tráví čas společnými aktivitami. Tyto údaje vypovídají o tom, že vojáci v rámci kolektivu tvoří dobrý tým, který je k plnění této práce velice důležitý a podstatný. Odloučeným vojákům pomáhá – v 66 % případů – společnost kamarádů. Zbývající třetina zřejmě signalizuje, že voják na misi potřebuje alespoň na chvíli být sám, neboť většinu času žije v kolektivu a může jím být „přesycen“. Další soubor otázek se týkal vztahu mezi dotazovanými a jejich kamarády. I zde převážná většina respondentů odpovídala kladně. Jako kamarádi mají velice dobré vztahy, chápou navzájem své pocity, pomohou si, když se cítí osamělí, dávají si cenné rady. Nejen jako kolegové, ale i v rámci kamarádství se dokáží citlivě upozornit na případné problémy, udělat si na sebe čas při řešení problémů a pomoci si, když je

⁷⁷ COHEN, W. S. *Annual Report to the President and the Congress. Secretary of defense. 2000.* Quality of live.

potřeba. Pokud jde o trávení volného času, odloučeným vojákům pomáhalo v 72% případů odreagování se v posilovně a využívání volného času kulturními aktivitami. Uvedené odpovědi jsou dány podmínkami života na uzavřené základně.

Ve třetí oblasti jsem analyzovala pohled vojáků na to, jak je na této misi zajištěno jejich bezpečí. Údaje ukazují, že nebezpečí, které v misi vojákům hrozí, sice u 80% respondentů vyvolává obavy, ale nenechají se jimi ovlivnit. Tento příznivý fakt opět svědčí o jejich vysoké morálce a profesionalitě. Pokud by došlo ke zranění či zabití některého z vojáků, ve větší míře jsou přesvědčeni, že se o ně AČR postará. Výsledky šetření však upozorňují, že si vojáci nejsou zcela jisti, zda se AČR postará i o jejich rodinu. Finanční ohodnocení, vzhledem k riziku, které podstupují, se jim zdá dostatečné, jsou spokojeni. Celkem 63% odpovědělo kladně.

Ve čtvrté oblasti jsem analyzovala jejich pohled na produktivitu, výkonnost. V poslední oblasti, jež se týkala dotazníku, mohli vojáci vyjádřit své obavy z bojové akce. Výsledky signalizují, že 9% respondentů se bojí zabití, 27% má strach ze zranění. Překvapivých 18% má obavy z vlastního selhání, což je v situacích, které podstoupili, pochopitelné. Dalších 54% o tom (raději) nepřemýšlí. Množství úkolů, které musí plnit, u 27% z nich vyvolává adrenalinové zážitky, 21% cítí spíše únavu a 48% uvádí, že se to dá zvládnout. Závěrečná otázka dotazníku se tázala, zda má práce českého PRT nějaký smysl. Výsledky jsou zajímavé a odrážejí rozporné postoje, které má i česká veřejnost: 42% respondentů uvedlo, že ano a zbylých 58%, si myslí, že má dobrý záměr, ale k ničemu to nepovede.

U některých vztahů mezi zkoumanými proměnnými jsem analyzovala jejich statistickou významnost. Zjišťovala jsem, zda existuje rozdíl ve vnímání, prožívání a hodnocení čtyř výše uvedených proměnných (emoční pohoda, sociální opora, pocit bezpečí, výkonnost) daný délkou služebního poměru. Dále jsem zkoumala, zda existuje rozdíl ve vnímání, prožívání a hodnocení čtyř výše uvedených proměnných (emoční pohoda, sociální opora, pocit bezpečí, výkonnost) daný počtem absolvovaných misí.

V naprosté většině statistických testovaných vztahů nevyšly významné rozdíly. Nerozhoduje délka pobytu v armádě a ve většině případů ani počet absolvovaných misí. Jedním z hlavních důvodů může být, že srovnávané skupiny byly málo početné. V případě počtu misí 19 a 14 osob, v případě délky služebního poměru 20 a 13 osob. Pokud by se výzkum prováděl na větších souborech vojáků, patrně by se určité rozdíly projevil.

Za zmínku stojí můj nálezný, který zní: vojákem vnímaná míra pomoci ze strany rodiny závisí na počtu absolvovaných misí. Čím více misí absolvuje, tím více pocítuje a oceňuje

pomoc rodiny. Možným vysvětlením je, že se rodina naučila situaci odloučení lépe zvládat a ví, čím může odloučenému vojákovu pomoci, co ho uklidní či potěší. Z toho plyne, že by armáda měla cíleněji pracovat i s rodinou těch, kteří odjíždějí na mise, nikoli jen s vojáky samotnými.

ZÁVĚR

Bakalářskou práci jsem si rozdělila na část teoreticko – přehledovou a empirickou. V teoreticko – přehledové části jsem si stanovila několik cílů. Cíle této části práce byly splněny. Obecně jsem popsala a analyzovala sociálně psychologické aspekty působení českých vojáků v zahraniční misi v Afghánistánu. Konkrétně jsem podala přehled o struktuře a fungování ozbrojených sil ČR. Shrnuje historii zahraničních misí, kterých se čeští vojáci zúčastnili. Podrobněji jsem popsala aktuální misi v Afghánistánu. Charakterizovala jsem kategorii „kvalita života“ a kategorii „psychosociální opora“. V závěru teoretické části se věnuji současným poznatkům o psychosociální opoře vojáků v zahraničních misích (v ČR i v zahraničí).

V empirické části se věnuji vybranému vzorku vojáků, na němž popisují a analyzují sociálně psychologické aspekty působení českých vojáků v zahraniční misi na území Afghánistánu. Zaměřila jsem se na splnění dalších základních úkolů, a to: realizace sběru dat pomocí dotazníku „ŽSO/01/2011“ a zpracování získaných dat pomocí statistického programu. Konkrétně v této části práce popisují a analyzují emoční pohodu těchto vojáků; sociální oporu, kterou zažívají; dále pohled na to, jak je v této misi zajištěno jejich bezpečí; také jejich pohled na produktivitu a výkonnost jich samotných. V oblasti emoční pohody výsledky ukazují, že podpora rodiny a blízkých, je pro nasazené vojáky velice důležitá. Tímto jim pobyt v misi usnadňují. Jediné co považují v této oblasti otázek za nepříznivé zjištění je, že většina dotazovaných si myslí, že přítomnost psychologa na misi není nutná. V oblasti komunity, v níž voják žije, výsledky vypovídají, že dotazovaní v rámci kolektivu fungují naprosto bez problémů nejen jako kolegové, ale i jako kamarádi. Toto je velice příznivé a podstatné pro funkci týmu, který vojáci tvoří. Oblast, která obsahovala otázky týkající se zajištění bezpečí vojáků na základně, se konkrétně dotazovala, zda se bojí nebezpečí, které je tady může ohrozit. Většina uváděla, že obavy má, ale nenechá se jimi ovlivnit. Výsledek opět ukazuje na vysokou profesionalitu těchto vojáků. Poslední oblast se zabývala produktivitou, výkonností. Nejdůležitější otázka této oblasti zněla, jaké obavy v nich vyvolává bojová akce. Část z nich překvapivě uvedla obavy z vlastního selhání, většina o tom raději nepřemýšlí.

Dalším cílem empirické části bylo zjistit, zda existuje rozdíl ve vnímání, prožívání a hodnocení čtyř výše uvedených proměnných (emoční pohoda, sociální opora, pocit bezpečí, výkonnost) daný délkou služebního poměru nebo daný počtem absolvovaných misí. V této části žádné významné rozdíly nevyšly. Na výše uvedené proměnné nemá vliv ani délka pobytu v armádě, a ve většině případů ani počet absolvovaných misí.

Přínos své práce zhledávám v pomoci veliteli, který výsledky výzkumu použil při hodnocení svých podřízených. Ocenil dobrou práci členů týmu, velitelů i řadových vojáků a provedl skupinový rozbor zjištěných údajů – příznivých i nepříznivých. Tato metoda je ve vojenských kolektivech a týmech již historicky osvědčenou metodou obvykle vedoucí k rozvoji schopností a dovedností vojenského profesionála.

ANOTACE

Autor:	Lenka Dvořáková, DiS.
Instituce:	Ústav sociálního lékařství LF UK v Hradci Králové Oddělení ošetřovatelství
Název práce:	Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi Armády České republiky v Afghánistánu
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.
Počet stran:	143
Počet příloh:	16
Rok obhajoby:	2011
Klíčová slova:	Armáda České republiky, PRT, sociální opora, vojáci na zahraniční misi, kvalita a způsob života vojáků na základně

Bakalářská práce pojednává o kvalitě života a míře psychosociální opory u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu. Také poukazuje na důležitost psychologické přípravy před odjezdem na zahraniční misi, zároveň také na to, že přítomnost vojenských psychologů v zahraničních misích je nenahraditelná. Popisují jejich úkoly a činnosti, které jsou spojeny s touto náročnou životní situací pro vojáky, kteří zde působí.

Těžiště práce tvoří kvantitativní průzkumné šetření pomocí dotazníku ŽSO/01/11. Na jeho základě jsem se dotazovala na míru psychosociální opory a kvality života u vojáků, kteří byli nasazeni v zahraniční misi v Afghánistánu. Zkoumaný vzorek tvořili vojáci z povolání, příslušníci 71. mechanizovaného praporu Hranice, kteří byli zařazeni na funkcích jednotky Roty ochrany 6. PRT mise ISAF.

ANOTATION

The bachelor's thesis deals about the quality of life and the degree of psychosocialologic pillar by the soldiers AČR in the outward mission in Afghanistan. It points to the importance of psychologic setout before the departure to the mission, also that the attendance of army psychologists in missions is uncoverable. I'm trying to explain their actions which are connected with this hard life situation for all soldiers who participate there.

The accent makes quantitative prospective checking by force of questionnaire ŽSO/01/11. Pursuant to it I asked to the degree of psychosocialologic pillar and the quality of soldiers who act in the afghanistan outward mission. The points of interest were regular soldiers, the members of 71. mechanized battalion Hranice, who were added at the function of protection commpany 6. PRT mission ISAF.

POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

1. BERNARDOVÁ, K. a kolektiv autorů. *Závěrečná zpráva z výzkumu, Úroveň životní spokojenosti vojenských velitelů Čestné stráže PV Praha*. Praha, 2005. ISBN neuvedeno
2. GOTTVALDOVÁ, M., ZNOJLOVÁ, M. *Obrana vojenského profesionála proti stresu*. Vyškov, 2006. ISBN neuvedeno
3. KEBZA, Vladimír; ŠOLCOVÁ, Iva. *Československá psychologie. Sociální opora jako významný protektivní faktor*. In Státní zdravotní ústav. XLIII. Praha: Psychologický ústav AV ČR. 1999.
4. KRÁL, O., KOLÁŘ, J. *Mistr Sun, O válečném umění – Mistr Sun, O Básnickém umění*, společné vydání. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-141-3
5. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. : Sociální opora. In: Křivohlavý, J. *Psychologie zdraví*. 1. vydání. Praha : Portál. 2001. ISBN 80-7178-551-2
6. MAREŠ, Jiří. a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD. 2006. ISBN 80-86633-65-9
7. MAREŠ, Jiří. *Problémy s definováním sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství
8. MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství
9. MAREŠ, J., JEŽEK, S., TOMÁŠEK, F. : CASSS-CZ. The Czech Version of the Social Support Questionnaire for Children and Adolescents. *The New Educational Review*. 2005. roč. 5.
10. MO ČR – AGENTURA VOJENSKÝCH INFORMACÍ A SLUŽEB. *Stručně o České republice, armádě a výcvikových zařízeních vojenského újezdu*, 2005. ISBN neuvedeno

11. TARDY, V. *Obecná psychologie*. Praha: SPN, 1964. ISBN neuvedeno

Periodika:

12. *Věstník MO ročník 2002, částka 25, z 31. prosince 2002*

13. *Vojenská publikace. Psychologická služba v AČR*. Správa doktrín ŘeVD Vyškov. 2006.

14. *Časopis – Zaostřeno na zahraniční mise*. [online]. 2009- [cit. 2010-11-13]. Dostupný z WWW: <www.psychologiednes.eu>

Zahraníční literatura:

15. OBERUČ, J. *Psychológia osobnosti. Psychológia a pedagogika II.*, 2. vyd., Liptovský Mikuláš: Vojenská akadémia, 1998. ISBN 80-8040-069-5

16. COHEN, W. S. *Annual Report to the President and the Congress. Secretary of defense. 2000. Duality of live*.

17. WHO Quality of Life Group: WHO QOL Study Protocol. Geneva: WHO. 1993.

Elektronické zdroje:

18. *Historie zahraničních misí*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-10-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>>

19. *Úkolové uskupení AČR ISAF*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni-acr-isaf-42409/>>

20. *Provincie Lógar*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=10519>>

21. *Provincní rekonstrukční tým ČR v Lógaru*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-04]. Dostupný z WWW:

<http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html>

22. *Složení 6. jednotky AČR PRT ISAF*. [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-11-08].

Dostupný z WWW:

<http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/kontingent_armady_cr/slozeni_provincniho_rekonstrukcniho_tymu.html>

23. [cit.2010-12-12]. Dostupný z <<http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>>

24. [cit.2010-12-12]. Dostupný z <<http://tema.novinky.cz/afghanistan>>

25. *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

SEZNAM ZKRATEK

- AČR – Armáda České republiky
- AMT – Air Movement Team; tým pro výcvik pilotáže
- ANA – Afghan National Army; afghánská národní armáda
- ANSF – Afghan National Security Forces; afghánské bezpečnostní složky
- CIMIC – Civil Military Cooperation; civilně vojenská spolupráce
- COIN – Counter Insurgency; protipovstalecký boj
- CBRN – Chemical, Biological, Radiological, Nuclear
- ČR – Česká republika
- ČSR – Československá republika
- DG – District Governor; guvernér určité oblasti
- DIAG – Disbandment of Illegal Armed Groups; Program na odzbrojení ilegálních skupin
- ECS – Executive Steering Committee; výbor mající mandát k udělování souhlasu s politikou řízení činností PRT
- EOD – Explosive Ordnance Disposal; likvidace nevybuchlého výbušného materiálu
- EU – Evropská unie
- FOB SHANK – Forward Operational Base SHANK; předsunutá operační základna SHANK
- GIROA – Government of Islamic Republic of Afghanistan; vláda Islámské republiky Afghánistán
- IDLG – Independent Directorate for Local Governance; afghánská vládní agentura
- IED – Improvised Explosive Device; nástražné výbušné zařízení
- IO – International Organisation; mezinárodní organizace
- ISAF – International Security Assistance Forces; mezinárodní bezpečnostní složky
- KAIA – Kabul International Airport; kábulské mezinárodní letiště
- MO – Ministerstvo obrany
- MRCA – Medical Refreshment Course for Afghanistan; nádstavbový zdravotnický kurz pro afghánský lid
- MWR programs – Moral Welfare Recreation; Program k zajištění kvality života a sociálního zabezpečení
- NATO – North Atlantic Threat Organisation; Severoatlantická aliance
- NGO – Non Governmental Organisation; nevládní organizace
- NSE – National Support Element; národní podpůrný prvek
- OMLT – Operation Mentoring Liaison Team; výcvikový a poradní tým pro jednotky ANA

OS ČR – ozbrojené složky České republiky

OSN – Organizace spojených národů

PN – Partnerské Národy; Contributing Nations

PRT – Provincial Reconstruction Team; Provinční rekonstrukční tým

RB – Rada bezpečnosti

SSR – Security System Reform; Reforma bezpečnostního systému

USA – United States of America; Spojené státy americké

US AID – United States Agency for International Development; Americká agentura pro mezinárodní rozvoj

UNAMA – United Nation Assistance Mission in Afghanistan; Mise Spojených národů v Afghánistánu

ÚU – Úkolové uskupení

WHO – World Health Organisation; Světová zdravotnická organizace

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Věk

Graf č. 2: Dosažené vzdělání

Graf č. 3: Typ vzdělání

Graf č. 4: Zaměstnán před vstupem do AČR

Graf č. 5: Délka služebního poměru

Graf č. 6: Odloučení od rodiny

Graf č. 7: Počet misí

Graf č. 8: Rodina, děti, přítelkyně, přátelé

Graf č. 9a): **Moji blízcí/rodina** - Dávají mně najevo, že jsou na mě hrdí

Graf č. 9b): **Moji blízcí/rodina** - Povzbuzují mne

Graf č. 9c): **Moji blízcí/rodina** - Naslouchají mně, když jim potřebuji něco říci

Graf č. 9d): **Moji blízcí/rodina** - Radí se se mnou o důležitých věcech, které doma řeší

Graf č. 9e): **Moji blízcí/rodina** - Pomáhají mně, abych mohl dělat to, proč jsem tady

Graf č. 10: Možnost dovolené domů

Graf č. 11: Psycholog v zahraniční misi

Graf č. 12: Přítomnost problémů doma

Graf č. 13: Nespokojenost v misi

Graf č. 14: Pomoc v překonání odloučení

Graf č. 15: Tato mise mne

Graf č. 16: Dostatek soukromí

Graf č. 17a): **Moji kolegové** - Chovají se vstřícně

Graf č. 17b): **Moji kolegové** - Berou v úvahu moje názory

Graf č. 17c): **Moji kolegové** - Počítají se mnou

Graf č. 17d): **Moji kolegové** - Poradí mně

Graf č. 17e): **Moji kolegové** - Pochválí mě, když se mně něco povede

Graf č. 17f): **Moji kolegové** - Upozorní mě, když dělám chyby

Graf č. 17g): **Moji kolegové** - Ocení, že jsem usilovně pracoval

Graf č. 17h): **Moji kolegové** - Pozvou mě, abych se zapojil do společných aktivit

Graf č. 17i): **Moji kolegové** - Trávíme čas společnými aktivitami

Graf č. 18a): **Můj kamarád/ka** - Chápe moje pocity

Graf č. 18b): **Můj kamarád/ka** - Zastane se mě, když se jiní ke mně chovají divně

- Graf č. 18c): **Můj kamarád/ka** - Pomůže mně, když se cítím osamělý
- Graf č. 18d): **Můj kamarád/ka** - Dává mně dobré rady
- Graf č. 18e): **Můj kamarád/ka** - Řekne mně, když se mu (jí) líbí to, co dělám
- Graf č. 18f): **Můj kamarád/ka** - Citlivě mě upozorní, když dělám chyby
- Graf č. 18g): **Můj kamarád/ka** - Citlivě mně řekne pravdu o tom, jak se mně daří dělat věci, jak na tom jsem
- Graf č. 18h): **Můj kamarád/ka** - Pomůže mně, když to potřebuji
- Graf č. 18i): **Můj kamarád/ka** - Udělá si čas, aby mně pomohl (a) řešit moje problémy
- Graf č. 19: Finanční ohodnocení
- Graf č. 20: Hrozící nebezpečí vyvolává
- Graf č. 21: V případě zabití, zranění či zmrzačení se AČR
- Graf č. 22: Obavy v bojové akci
- Graf č. 23: Množství úkolů vyvolává
- Graf č. 24: Práce českého PRT

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 – Historie zahraničních misí
- Příloha č. 2 – Vůdce teroristické organizace Al-Káida – Usáma bin Ládín
- Příloha č. 3 – Vlajka Islámského státu Afghánistán
- Příloha č. 4 – Znak ISAF
- Příloha č. 5 – Orientační mapka Afghánistánu
- Příloha č. 6 – Mapa afghánských provincií
- Příloha č. 7 – FOB SHANK
- Příloha č. 8 – Krajina v Afghánistánu
- Příloha č. 9 – Přístupy ke zkoumání a diagnostice sociální opory
- Příloha č. 10 – Analýza běžných definic sociální opory
- Příloha č. 11 – Filozofie COIN
- Příloha č. 12 – Dotazník ŽSO/01/2011 – „Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“
- Příloha č. 13 – Žádost o provedení výzkumného šetření
- Příloha č. 14 – Tabulky porovnání absolvovaných misí (1 a více misí)
- Příloha č. 15 – Tabulky porovnání délky služebního poměru (2 - 5 let a 6 a více let)
- Příloha č. 16 – Všeobecné informace o Afghánistánu

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Historie zahraničních misí⁷⁸

	Název operace	Počet	Kdo	Kdy
1.	POUŠTNÍ BOUŘE Osvobozovací operace	200	ČSLA	1990 -1991 Kuvajt
2.	UNGCI Humanitární operace	320	AČR	1991 – 2003 Irák
3.	UNPROFOR Mírová mise	2250	ČSLA AČR	1992 – 1995 Země bývalé Jugoslávie
4.	UNCRO Mírová mise	750	AČR	3/1995 - 1/1996 Chorvatsko - Krajina
5.	UNTAES Mise - polní nemocnice	100	AČR	1/1996 - 1/1998 Chorvatsko - Vých. Slavonie
6.	IFOR, SFOR, SFOR II Mírová operace	6300	AČR	1996 - 12/2001 Bosna a Hercegovina, Chorvatsko
7.	AFOR 6. polní nemocnice	100	AČR	1999 Albánie + Turecko (zemětřesení)
8.	KFOR Mírová operace	3070	AČR	1999 - 2/2002 Kosovo
9.	ESSENTIAL HARVEST (TFH) Mírová operace	120	AČR	8 - 10/2001 Makedonie
10.	KFOR Česko-slovenský prapor	2400	AČR	2/2002 - 7/2005 Kosovo
11.	KFOR brigáda a úkolové uskupení Střed	3070	AČR	od 2005 Kosovo
12.	SFOR Velitelství + civilní spolupráce	42	AČR	2002 - 12/2004 Bosna a Hercegovina
13.	TRVALÁ SVOBODA Protiteroristická operace	612	AČR	3/2002 - 6/2003 Kuvajt
14.	ISAF Mírová operace - (6. a 11. polní nemocnice)	269	AČR	4/2002 - 1/2003 Afgánistán

⁷⁸ *Historie zahraničních misí.* [online]. Praha: Copyright. [cit.2010-10-06]. Dostupný z WWW:
<<http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>>

	Název operace	Počet	Kdo	Kdy
15.	ISAF Polní chirurgický tým	11	AČR	1/2003 - 4/2003 Afgánistán
16.	IZ SFOR Kontingent 7. polní nemocnice	526	AČR	4/2003 - 12/2003 Irák, Basra
17.	IZ SFOR (MNF - I) Kontingent Vojenské policie	1273	AČR	12/2003 - 12/2006 Irák, Shaibah
18.	CONCORDIA operace EU	2	AČR	4/2003 - 12/2003 Makedonie
19.	ISAF EOD + meteo Letiště Kábul	350	AČR	od 3/2004 - 3/2007 Afgánistán
20.	TRVALÁ SVOBODA - 2004 601. skss	120	AČR	3 - 8/2004 Afgánistán
21.	WINTER RACE humanitární operace NATO v Pákistánu	29	AČR	Pákistán
22.	TRVALÁ SVOBODA - 2006 operace NATO v Afgánistánu	120	AČR	Afgánistán
23.	ALTHEA Operace Evropské unie Bosna a Hercegovina	400	AČR	Bosna a Hercegovina 2.12.2004-26.6.2008
24.	MNF I Operace koalice mnohonárodních sil - Irák	423	AČR	-12/2008 Irák
25.	KAIA - ISAF Polní nemocnice na kábulském mezinárodním letišti KAIA	658	AČR	4/2007-12/2008 Afgánistán
26.	Výcviková mise NATO v Iráku - NTM - I	4	AČR	ukončena 28. 2. 2009
26.	Mise ISAF Uruzgán Ochrana a obrana obvodu nizozemské základny Camp Hadrian	200	AČR	ukončena 20. 3. 2009
27.	Operace Evropské unie "EUFOR" Čad (http://consilium.europa.eu)	2	AČR	ukončena 15. 3. 2009
28.	AIR POLICING 2009 Litva	2 x 75	AČR	ukončena 1. 9. 2009

	Název operace	Počet	Kdo	Kdy
29.	TRVALÁ SVOBODA - 2008-2009 Afghánistán	3 x 100	AČR	2008 - 2009

Příloha č. 2 - Vůdce teroristické organizace Al – Káida - Usáma bin Ládín⁷⁹

Příloha č. 3 - Vlajka Islámského státu Afghánistán

⁷⁹ [cit.2010-12-12]. Dostupný z <<http://tema.novinky.cz/afghanistan>>

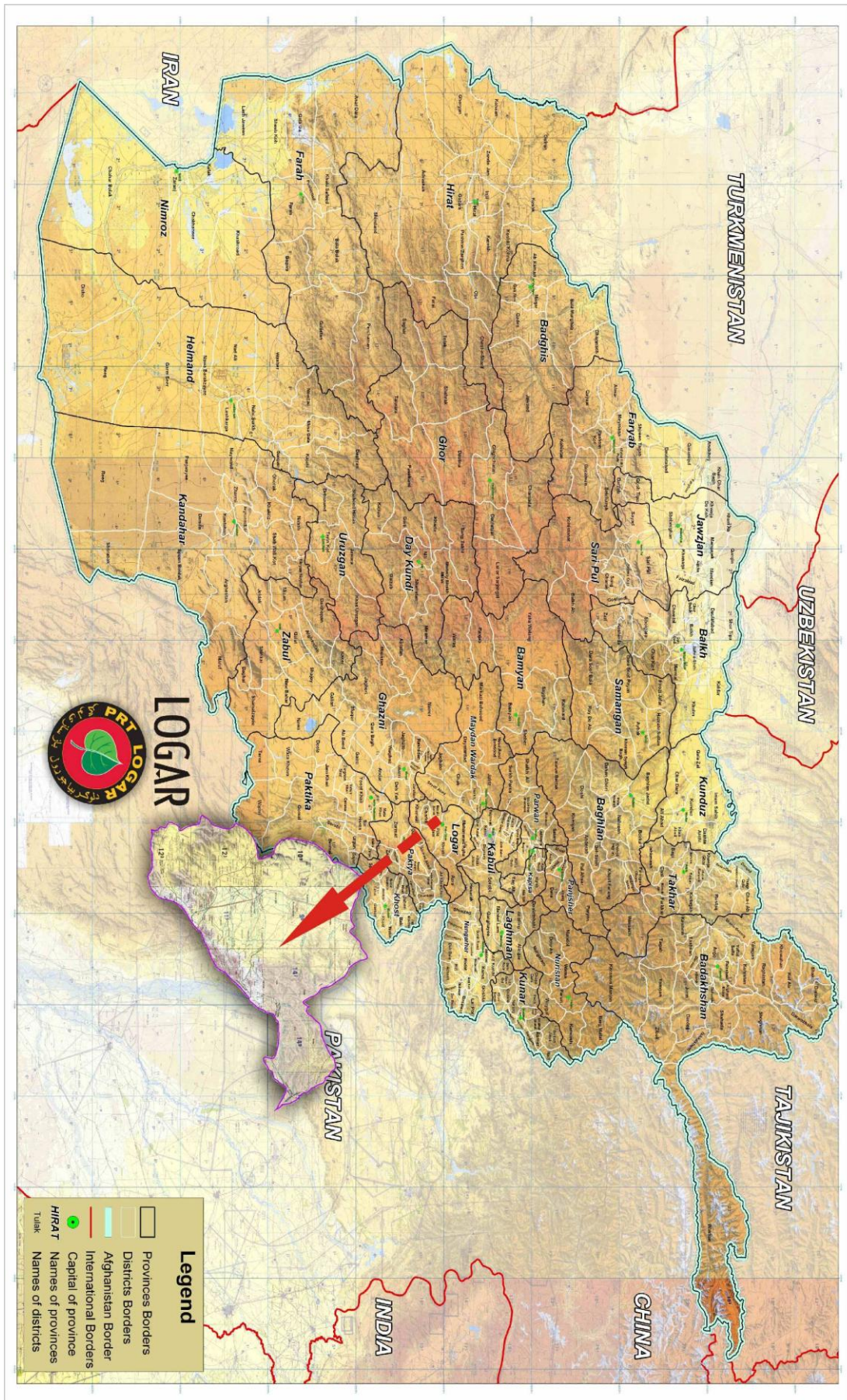

Příloha č. 5 - Orientační mapka Afghánistánu⁸⁰

⁸⁰ *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

Příloha č. 6 - Mapa afghánských provincií

Příloha č. 7 – FOB SHANK

Příloha č. 8 - Krajina v Afghánistánu

Příloha č. 9 - Přístupy ke zkoumání a diagnostice sociální opory⁸¹

Teoretické přístupy	Výzkumná tradice	Výzkumné akcenty	Ze sociální opory se hlavně sleduje	Předpokládané působení sociální opory	Typické diagnostické metody
Distres a zvládání zátěže	„Výzkumy stresu a zvládání zátěže“	Jedincovy strategie zvládání zátěže a pomoc druhých lidí při zvládání	Supportivní chování poskytovatelů opory	Tlumící efekt: usnadňuje zvládání zátěže použitím vhodných strategií	Pozorování a mikroanalýza supportivního chování; deníkové výpovědi o něm
		Interpretace distresu, hodnocení stresoru a svých zvládacích kapacit	Vnímání a hodnocení sociálním opory příjemcem	Tlumící efekt: snižuje negativní hodnocení distresu a zvládacích kapacit jedince	Diferencované hodnocení vnímaných specifických typů sociální opory příjemcem
Sociální konstruktivismus	Pragmatismus, sociální psych., psych. osobnosti, psychopatologie	Sociální kognice, mentální reprezentace	Globální hodnocení kognitivní reprezentace opory	Přímý efekt: ovlivňuje hodnocení sebe sama i druhých lidí	Globální hodnocení dostupnosti a kvality vnímané sociální opory
	pragmatismus, sociální psychologie, sociologie	Symbolický interakcionalismus	Sociální sítě, sociální role	Přímý efekt: ovlivňuje identitu člověka	Zkoumání integrace do společenství, sociálních rolí příjemce
Sociální vztahy	Obtížně určit: souvisí se sociologií a sociální psychologií“	Mezilidské vztahy	Společenství, dispoziční charakteristiky poskytovatele i příjemce, mezilidská interakce	Přímý efekt: různé mechanismy	Různé metody

⁸¹ MAREŠ, Jiří. *Teoretické přístupy ke zkoumání sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství, s. 6-7.

Příloha č. 10 - Analýza běžných definic sociální opory⁸²

Autor	Uváděná definice	Hlavní charakteristiky sociální opory				
		Zdroj opory	Typ opory	Příjemcovo vnímání opory	Výsledky opory	Specifikování vztahu mezi příjemcem a poskytovatelem
Cobb (1976)	„Sociální oporou rozumíme informování alespoň v jednom ze tří níže uvedených případech: 1. informaci, která vede jedince k přesvědčení, že je o něj pečováno nebo že ho má někdo rád, 2. informaci, která vede jedince k přesvědčení, že si ho někdo váží, že si cení, 3. informaci, která vede jedince k přesvědčení, že patří do komunikační sítě a sítě vzájemných závazků, vzájemné odpovědnosti.	Ne	ano	ano	ano	ne
Pilisuk (1982)	Sociální oporou nazýváme ty vztahy mezi člověkem, který poskytuje nejen materiální pomoc a emocionální jistotu, ale také pocit, že jedinec je trvalým objektem zájmu a účasti jiných lidí.	Ne	ano	ano	ano	ne
Procidano, Heller (1983)	Vnímaná sociální opora může být definována jako míra jedincova přesvědčení, že jeho potřeba získat oporu, získat informace a zpětnou vazbu je uspokojena.	Ne	ano	ano	ano	ne
Shumaker, Brownell (1984)	Sociální opora je výměna zdrojů mezi dvěma jedinci vnímaná poskytovatelem nebo příjemcem jako aktivita zaměřená na zvýšení pohody (<i>well-being</i>) příjemce.	Ne	ne	ano	ano	ne
Antonucci (1985)	Funkce sociální opory bývá zpravidla chápána jako aktuálně poskytovaná, obdržená a navzájem vyměňovaná opora. To naznačuje, co má většina lidí pravděpodobně na mysli, když mluví o aktuální sociální opoře, tj. komoditě nebo věci, kterou jedna osoba může poskytnout druhé.	Ne	ano	ne	ne	ne
Cohen et al. (1985)	Sociální opora jsou zdroje, které jsou jedinci poskytovány jinými osobami.	Ano/Ne	ne	ne	ne	ne
Thoitsová (1985)	Sociální oporou se běžně rozumí pomocné funkce vykonávané pro nějakého jedince lidmi, kteří jsou pro něj sociálně významní, jako členové rodiny, přátelé, spolupracovníci, příbuzní a sousedé. Tyto funkce obvykle zahrnují socioemoční pomoc, instrumentální pomoc a informační pomoc.“	Ano	ano	ne	ne	ano

⁸² MAREŠ, Jiří. *Problémy s definováním sociální opory*. UK Praha, LF v HK: Ústav sociálního lékařství, s. 2-8.

Heller, Swindle, Dunsenbury (1986)	„Sociální aktivita je zahrnuta v sociální opoře, jestliže je vnímána příjemcem jako aktivita, která posiluje jeho váženost nebo zahrnuje interpersonální pomoc při stresu.	Ne	ano	ano	ano	ne
Jacobson (1986)	Sociální opora je definována v termínech zdrojů, které uspokojují jedincovy potřeby... Emocionální opora se týká chování, které navozuje pocity klidu a jistoty, vede jedince k přesvědčení, že si ho lidé váží, respektují ho, mají ho rádi a jsou ochotni o něj pečovat a zajistit mu bezpečí. Kognitivní opora se týká informací, znalostí a/nebo rad, které pomáhají jedinci porozumět svému světu a vyrovnat se s jeho změnami. Materiální opora se týká zboží a služeb, které mohou pomoci vyřešit praktické problémy jedince.	Ne	ano	ano	ano	ne
Lin (1986)	Souhrnná definice sociální opory říká, že jde o vnímané nebo aktuální instrumentální a/nebo expresivní opatření, které poskytuje komunita, sociální sítě a nejbližší partneři člověka.	Ano	ano	ano	ne	ano
Hilbert (1990)	Sociální opora je definována jako rozmanité přirozené pomáhající chování, kterého se jedincům dostává při sociální interakci.	Ne	ne	ne	ano/ne	ne
Kahn, Antonucci (1990)	Sociální opora může být definována jako interpersonální výměna, která zahrnuje nejméně jeden z těchto aspektů: cit (vyjádření sympatií, lásky, obdivu, uznání), stvrzování něčeho (výraz souhlasu nebo uznání věcné správnosti či oprávněnosti určitého činu, výroku nebo stanoviska) a pomoc (transakce, která jedinci poskytuje přímou pomoc nebo asistenci při něčem, tj. poskytnutí věcí, peněz, informací, rad, času, oprávnění k něčemu).	Ne	ano	ne	ano	ne
Baštecký et al. (1993)	Sociální <i>podpora</i> je vnější pomocí při zvládnání zátěžových situací. Chrání člověka před následky životních událostí. Rozeznávají se čtyři typy podporujícího chování: emoční <i>podpora</i> (péče, důvěra, empatie), instrumentální pomoc (pomoc při práci, půjčení peněz, spolupráce v těžkých úkolech), informační <i>podpora</i> (dodání informací nebo naučení potřebných zručností), hodnotící <i>podpora</i> (informace, které mohou zhodnotit osobní úspěšnost).“	Ne	ano	ne	ano	ne

Kabele (1996)	<p>„Sociální opora spočívá v dobrých interpersonálních vztazích, v sociálním zázemí rodiny, přátel a známých, příp. zájmových a jiných institucí a v pracovním kolektivu.</p> <p>Sociální oporu lze operacionalizovat: 1. úrovní participace na aktivitách nejbližší komunity (makroúroveň), 2. bohatostí struktury a podpůrných funkcí sociální sítě jednotlivce (mezoúroveň), 3. kvalitou intimních vztahů jednotlivce (mikroúroveň).</p> <p>Přestože příznivý účinek sociální opory na zdraví a životní pohodu byl mnohokrát empiricky potvrzen, sám pojem se ukázal sporný. Eticky apriorní kladný pohled na mezilidské vztahy přestal být postačující základnou pro výzkum. Zjistilo se, že dobré mezilidské vztahy bývají zdrojem specifických stresů a že sociální opora, kterou jednotlivci nabízejí, se může mít svým účinkem (vytváří závislost, tlumí příležitosti pro řešení konfliktů). Vytváří cestu i pro sociální nepřízeň a umožňuje mocenskou manipulaci.</p> <p>Nejčastěji bývají rozlišovány tři základní druhy opory: emocionální (empatie, zrcadlení apod.), kognitivní (poskytování informací a vhledů) a materiální (praktická pomoc, finanční opora).</p>	Ano	ano	Ne	ano	ano
Šolcová, Kebza (1999)	<p>V rámci koncepce sociální směny může být sociální opora definována jako probíhající transakce zdrojů mezi členy sociální sítě, s explicitním či implicitním cílem posílení či podpoření pocitu pohody či dobrého naladění. Sociologicko-psychologické paradigma umožňuje rozlišit tři úrovně sociální opory: 1. makroúroveň (úroveň participace na aktivitách nejbližší komunity), 2. mezoúroveň (rozsah a kvalita struktury a podpůrných funkcí sociální sítě jednotlivce), 3. mikroúroveň (kvalita intimních vztahů jednotlivce)... Je nezbytné odlišovat anticipovanou (očekávanou) sociální oporu, mobilizaci (aktivaci) sociální opory a získanou (obdrženou) sociální oporu...“</p>	Ne	ano	ano	ano	ne

Křivohlavý (1999)	„Sociální oporou v širším slova smyslu rozumíme pomoc, která je poskytována druhými lidmi danému člověku, nacházejícímu se v zátěžové situaci. Obecně jde o činnost, která tomuto člověku jeho zátěžovou situaci určitým způsobem ulehčuje. Setkáváme se třemi různými přístupy: pojetí sociální opory vycházející ze sociologických představ o sociální síti, vycházející z aktů poskytování a přijímání pomoci v sociální interakci a konečně příjemcem viděné pomoci od druhých lidí.“	Ne	ano	ano	ano	ne
Hartl. Hartlová (2000)	Sociální opora je vztahová opora v prostředí, v němž člověk žije; zvyšuje odolnost vůči stresu a chuť přežít i životní prohry a krize; důležitý pilíř duševního zdraví.“	Ne	ne	ne	ano	ano/ne

Všem vojákům pozemních sil, námořnictva, letcům, příslušníkům námořní pěchoty a civilním zaměstnancům NATO ISAF a amerických sil v Afghánistánu, vydal velitel ISAF dne 27. července 2010 poučení k vojenským protipovstaleckým akcím v Afghánistánu:

Ochraňujte obyvatele a vykonávejte svoji službu pro ně. Rozhodujícím prostředím je prostředí mezilidské. Těžištěm úsilí jsou lidé. Afghánská vláda a ISAF mohou své působení vést k úspěšnému konci pouze tím, že budou lidem zajišťovat bezpečnost a získávat si jejich důvěru.

Žijte s lidmi. Nemůžeme za bojem dojíždět. Základny a bojové předsunuté posty zřizujte co nejbližší těm, které se snažíme chránit. Lokalitu vyberte za konzultací s našimi partnery a místními obyvateli a na základě zpravodajských a bezpečnostních vyhodnocení.

Postavte se kultuře beztrestnosti. Taliban není jediným nepřítelem obyvatelstva. Lidé jsou také ohroženi neodpovídající místní a státní správou, korupcí a zneužíváním moci – což jsou nejlepší náboráři Talibanu. Prezident Karzáí se zavázal, že bude s těmito hrozbami bojovat. Spolupracujte s našimi afghánskými partnery a pomozte jim uvést prezidentova slova do praxe a ochraňovat obyvatele před teroristy i neblahými činiteli.

Pomozte Afgháncům vybudovat zodpovědnou státní správu. Afghánistán má dlouhou historii zastupitelské samosprávy na všech úrovních od vesnické Shury až po vládu v Kábulu. Pomáhejte vládě a obyvatelstvu obnovit tuto tradici, rozvíjejte kontroly a rovnováhu k prevenci zneužívání moci.

Vytrvale jděte po protivníkovi. Společně s našimi afghánskými partnery se „zakousněte“ do povstalců a nepolevujte. Pokud extremisté bojují, přinutíte je nést následky. Vypátrejte a zlikvidujte ty, kteří jsou pro obyvatelstvo hrozbou. Nenechte je zastrášovat nevinné obyvatele. Zaměřte se na celou síť, ne pouze na jednotlivce.

Bojujte tvrdě a ukázněně. Protivníka stíhejte agresivně, ale využijte palebnou sílu pouze k tomu, abyste v boji vyhráli. Nemůžeme zvítězit bez boje, ale naše cesta k vítězství nevede pouze přes zabíjení nebo zajímání. Pokud navíc zabijeme civilisty nebo zničíme jejich majetek, vytvoříme si více nepřátel, než v průběhu operace eliminujeme. To je přesně to, co Taliban chce. Vyvarujme se této jejich pasti.

Identifikujte a postavte se zkorumpovaným funkcionářům. Prezident Karzáí řekl: „Má vláda se zavazuje k boji s korupcí všemi možnými způsoby“. Pomozte vládě dosáhnout tohoto cíle. Ujistěte se, že lidé, se kterými spolupracujete, pracují ve prospěch obyvatel. V opačném případě konejte, jinak se stanete součástí tohoto problému. Upozorněte spolehlivé

afghánské partnery a vaše nadřazené na síti nepřátelských aktérů. Společně se svými partnery se nepřátelským aktérům postavte, potlačujte a oslabujte je a odřízněte od finančních prostředků - a v případě potřeby doporučte zahájení trestního stíhání.

Držte to, co zajistíme. Společně s našimi partnery rozvíjejte plán udržení oblasti (a posílení přítomnosti v ní) předtím, než ji začnete čistit a zajišťovat. Místní lidé musí vědět, že je neopustíme. Upřednostňujte bezpečnost obyvatel před krátkodobými výpady k narušení činnosti protivníka. A až dojde k předávání vedení Afgháncům, spíše předávejte postupně, než abyste odešli naráz.

Podporujte stálá řešení. Pomáhejte vytvořit Afgháncům dobrou správu a trvalou bezpečnost. Vyvarujte se kompromisům s nepřátelskými aktéry, kterými dosáhnete krátkodobých úspěchů, ale na úkor dlouhodobé stability. Pečlivě si promyslete prosazování iniciativ, které nejsou dlouhodobě udržitelné. Co se týče projektů, méně je někdy více.

Peníze jsou munice – nedávejte je do špatných rukou. Zavádějte „smluvní vztahy na COIN“. Pozorně sledujte výsledky vašeho financování a snažte se porozumět tomu, kdo z něj má skutečně užitek. A pamatujte si, vy jste ti, kteří financují. Jak peníze vynakládáte, je často důležitější, než kolik jich vynakládáte.

Bud'te dobrými hosty. Přistupujte k afghánskému lidu a jeho majetku s úctou. Přemýšlejte o tom, jak jezdíte, jak provádíte patroly, jaké vztahy máte s lidmi a jak pomáháte komunitám. Na svoji činnost se dívejte očima Afghánců. Znepřátelením afghánských civilistů zaséváte sémě naší možné porážky.

Vytvářejte vztahy, ale ne jen s těmi, kteří vás vyhledávají. Zaslúžte si důvěru lidí, hovořte s nimi, klad'te jim otázky a seznamte se s tím, jak žijí. Ptejte se na společenský vývoj, na třenice, místní historii a rozmlíšky. Naslouchejte jim. Uvědomujte si, že v místnosti sedí další lidé, a snažte se přemýšlet o tom, jak jejich přítomnost může ovlivnit odpovědi, kterých se vám dostane. Prověřujte informace z jiných zdrojů a ujistěte se, že máte před sebou kompletní obraz. Vyhněte se zbrklým odpovědím na základě prvního dojmu. Nesmíte se stát figurou ve hře jiných. Nešetřete čas, který s nimi strávíte, naslouchejte a popíjejte čaj.

Chod'te. Zastavte se u nich, ne, že pouze okolo projedete. Patroly provádějte pěšky kdekoli to bude možné a navazujte kontakty s obyvatelstvem. Sundejte si sluneční brýle. Situační přehled lze získat pouze cestou osobní akce, nikoli přes neprůstředné sklo či brýle Oakley.

Musíte pracovat jako tým. Úzce spolupracujte s našimi zahraničními a afghánskými partnery, civilisty i vojáky. Přistupujte k nim jako ke spolubojovníkům. Jednota úsilí a spolupráce je naprosto nezbytná.

Vytvářejte partnerství s Afghánskými národními bezpečnostními silami (ANSF). Žijte, jezte, trénujte, plánujte a operujte společně. Spolehejte na sebe. Vzájemně na sebe kladte odpovědnost na všech úrovních až do jednotlivého vojáka. Cvičte vaše partnery z ANSF (Afghan National Security forces) na co nejlepší úroveň. Respektujte je a naslouchejte jim. Buďte jim vzorem.

Podporujte začleňování bývalých vyvrhelů na místní úrovni. Společně s našimi afghánskými partnery určete a odlište „usmiřitelné“ od „neusmiřitelných“. Identifikujte a hlaste překážky v reintegraci. Pomozte vašim partnerům popsat a řešit staré křivdy a snažte se, aby se ti usmiřitelní stali součástí místního řešení, i když při tom budete určovat a zabíjet, zajímat, vytlačovat nebo „přetvářet“ ty neusmiřitelné.

Buďte první, kdo vyjde s pravdou ven. Povstalce a neblahé funkcionáře vystavte na oči veřejnosti. Snažte se zamezit fámám. Nadřazeným stupňům, vedoucím afghánským představitelům, lidem a médiím dávejte přesné informace co nejdříve. V tomto boji má integrita zásadní důležitost. Nepřekrucujte a „nedávejte rtěnku na prasečí rypák“ (*pozn. překl. nepřikrašlujte*). Přiznejte nezdary a dílčí problémy včetně ztrát na životech civilistů a pak řekněte, jak budeme reagovat a jakou zkušenost jsme tím učinili.

V informační válce postupujte nekompromisně. Vystupujte proti dezinformacím. Extremistickou ideologii, utlačovatelské praktiky a plošné násilí našich nepřátel obraťte proti nim. Jejich barbarské skutky jim pověste na krk, aby je tížily.

Kontrolujte očekávání. Snažte se vyhnout ukvapeným prohlášením o úspěchu. Zmiňte to, co se podařilo, a to, co je ještě potřeba udělat. Snažte se slibovat méně a konat více.

Žijte podle našich hodnot. Zůstaňte věrni hodnotám, které si považujeme – přesně to nás odlišuje od našich nepřátel. My jsme zapojeni do náročné akce. Je to často brutální, fyzicky náročné a frustrující. Všichni z nás zažívají chvíle strachu, ale nesmíme ustoupit temným podnětům či tolerovat nepřijatelné chování druhých.

Udržujte kontinuitu při střídání jednotek. Od prvního dne vytvářejte souhrn informací, které předáte svým následovníkům. Sdílejte informace a znalosti během předávání dalším jednotkám. Snažte se udržovat tempo operací a vztahy s místními při předávání tak, aby povstalci a neblazi činitelé nezískali čas.

Delegujte pravomoci. Vyčleňujte zdroje, aby bylo možné postupovat necentrálním způsobem. Snažte se prostředky a pravomoci přesunout na co nejnižší úroveň velení k těm, kteří je potřebují nejvíce a kteří je skutečně využijí. Zeštíhlete počet velitelských stupňů, kterými prochází zpětná vazba nahoru (zatímco hierarchie rozhodovacích a řídicích stupňů zůstane zachována). Pamatujte si, že jsou to lidé na taktické úrovni – ti takzvaní „strategičtí rotmistři“ a „strategičtí kapitáni“ – kteří plány na protipovstalecké operace uvádějí do praxe.

Vyhrajte bitvu mozků. Učte se a adaptujte rychleji než protivník. Buďte mazaní. Vyzrajte na povstalce. Vyměňujte si poznatky o nejlepších postupech a získané zkušenosti. Vytvářejte a využívejte příležitosti.

Postupujte iniciativně. V případě chybějících instrukcí nebo rozkazů popřemýšlejte, jak by rozkazy bývaly vypadaly a intenzivně je plňte.

Dotazník ŽSO/01/2011

Po vyplnění pouze pro potřeby výzkumného týmu!

„Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi AČR v Afghánistánu“

6. úkolové uskupení AČR PRT Lógar, Afghánistán

Vážený respondente,

jsem studentka 3. ročníku bakalářského studia Ošetrovatelství, studijního oboru všeobecná sestra, kombinované formy na LF UK v Hradci Králové.

Chtěla bych Vás požádat o spolupráci formou vyplnění tohoto dotazníku, který bude **VÝHRADNĚ** použit a zpracován pro moji bakalářskou práci na téma:

„Život a sociální opora u vojáků v zahraniční misi Armády České republiky v Afghánistánu“.

Vaše odpovědi prosím zakroužkujte, popřípadě doplňte volným písemným projevem.

V dotazníku můžete označit jednu nebo více odpovědí.

Dotazník je **ANONYMNÍ**, nepodepisujte jej, prosím.

V případě Vašeho zájmu o výsledky výzkumu mě kontaktujte na e-mailové adrese:

lenka.dvorak@centrum.cz

Děkuji vám za ochotu, váš čas i vaše sdělené informace a postoje.

Lenka Dvořáková, DiS.

DOTAZNÍK ŽSO - 1. ČÁST

1. Pohlaví:

- ① muž
- ② žena

2. Věk:

- ① 20 let a méně
- ② 21-34 let
- ③ 35-50 let

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- ① základní
- ② střední odborné
- ③ středoškolské
- ④ vysokoškolské

4. Vzdělání:

- ① vojenské
- ② civilní

5. Byl (a) jste zaměstnán v civilním sektoru před vstupem do AČR?

- ① ano
- ② ne

6. Délka vašeho služebního poměru VZP je:

- ① méně než rok
- ② 2-5 let
- ③ 6-9 let
- ④ 10 let a více

7. Vaše odloučení od rodiny trvá:

- ① 1 měsíc
- ② 2 - 6 měsíců
- ③ 7 - 12 měsíců
- ④ více než rok

8. Tato mise ISAF je vaše:

- ① první
- ② druhá
- ③ třetí
- ④ více než třetí

DOTAZNÍK ŽSO - 2. ČÁST

Oblast č. 1

1. Vaše rodina, děti, přítelkyně, přátelé vám:

- ① chybí, často vzpomínám
- ② snažím se na ně nemyslet
- ③ občas si vzpomenu
- ④ nechybí

2. Moji blízcí/rodina

MOJI BLÍZCÍ/RODINA	Jak často?					
	Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy
dávají mně najevo, že jsou na mě hrdí	①	②	③	④	⑤	⑥
povzbuzují mne	①	②	③	④	⑤	⑥
naslouchají mně, když jim potřebuji něco říci	①	②	③	④	⑤	⑥
radí se se mnou o důležitých věcech, které doma řeší	①	②	③	④	⑤	⑥
pomáhají mně, abych mohl dělat to, proč jsem tady	①	②	③	④	⑤	⑥

3. Pokud byste měli možnost jet na dovolenou domů, pak:

- ① bych rozhodně jel
- ② nevím, nepřemýšlel jsem nad tím
- ③ dá se to vydržet i bez dovolené, není to zase tak dlouhá doba
- ④ nejel bych (doplňte proč).....

4. Psycholog do zahraniční mise:

- ① rozhodně sem patří
- ② jeho funkci by zastoupil například kaplan nebo lékař
- ③ zvládlo by se to i bez něj
- ④ psycholog v misi je k ničemu

5. Když víte o nějakém problému doma...:

- ① se snažím na to nemyslet, stejně s tím nic neudělám
- ② se to snažím vyřešit, abych se cítil lépe - telefon, email
- ③ doufám, že se to vyřeší i bez mé pomoci
- ④ se cítím špatně, když vím, že dění v ČR nemohu ovlivnit

6. Nejvíce vám zde vadí:

- ① nedostatek volného času
- ② nedostatek informací ze strany velení
- ③ únava, nedostatek spánku
- ④ nedostatečné ohodnocení naší práce
- ⑤ jiné (doplňte co).....

Oblast č. 2

7. V překonání odloučení od rodiny a blízkých vám nejvíce pomáhá:

- ① posilovna, volnočasové aktivity
- ② knihovna, možnost půjčení časopisů, DVD
- ③ spánek
- ④ být ve společnosti kamarádů
- ⑤ jiné (doplňte co).....

8. Myslím, že mě tato mise do budoucna:

- ① změní (doplňte jak).....
- ② nezmění
- ③ nepřemýšlím o tom

9. Dostatek soukromí zde:

- ① mám
- ② mám, ale uvítal bych více času, který bych měl jen sám pro sebe
- ③ nemám, ale nevádí mi to
- ④ nemám a vadí mi to

10. Moji kolegové

MOJI KOLEGOVÉ	Jak často?					
	Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy
chovají se vstřícně	①	②	③	④	⑤	⑥
berou v úvahu moje názory	①	②	③	④	⑤	⑥
počítají se mnou	①	②	③	④	⑤	⑥
poradí mně	①	②	③	④	⑤	⑥
pochválí mě, když se mně něco povede	①	②	③	④	⑤	⑥
upozorní mě, když dělám chyby	①	②	③	④	⑤	⑥
ocení, že jsem usilovně pracoval	①	②	③	④	⑤	⑥
požvou mně, abych se zapojil do společných aktivit	①	②	③	④	⑤	⑥
trávíme čas společnými aktivitami	①	②	③	④	⑤	⑥

11. Můj kamarád/ka

MŮJ KAMARÁD/KA	Jak často?					
	Nikdy	Téměř nikdy	Občas	Často	Téměř vždy	Vždy
chápe mé pocity	①	②	③	④	⑤	⑥
zastane se mě, když se jiní ke mně chovají divně	①	②	③	④	⑤	⑥
pomůže mně, když se cítím osamělý	①	②	③	④	⑤	⑥
dává mně dobré rady	①	②	③	④	⑤	⑥
řekne mně, když se mu (jí) líbí to, co dělám	①	②	③	④	⑤	⑥
citlivě mě upozorní, když dělám chyby	①	②	③	④	⑤	⑥
citlivě mně řekne pravdu o tom, jak se mně daří dělat věci, jak na tom jsem	①	②	③	④	⑤	⑥
pomůže mně, když to potřebuji	①	②	③	④	⑤	⑥
udělá si čas, aby mně pomohl(a) řešit moje problémy	①	②	③	④	⑤	⑥

Oblast č. 3

12. Finanční ohodnocení vzhledem k riziku, které podstupujete, považujete za:

- ① zcela přiměřené
- ② spíše přiměřené
- ③ nevím
- ④ spíše nepřiměřené (doplňte proč).....
- ⑤ nepřiměřené (doplňte proč).....

13. Nebezpečí, které tady hrozí (např. nájezd na IED, raketové a minometné útoky) ve vás vyvolává:

- ① obavy
- ② obavy, ale nenechám se jimi ovlivnit
- ③ jinou emoci (doplňte jakou)
- ④ nic

14. V případě, že byste zde byl zraněn, zmrzačen či zabit, pak si myslíte, že se AČR:

- ① postará o mě i mou rodinu
- ② postará o mě, ale už ne o rodinu
- ③ postará o mě i mou rodinu, ale nedostatečně
- ④ nepostará se o mě ani o mou rodinu
- ⑤ nevím

Oblast č. 4

15. Při bojové akci se bojíte zejména:

- ① zabití
- ② zranění s trvalými následky
- ③ vlastního selhání
- ④ nepřemýšlím o tom
- ⑤ nevím
- ⑥ jiného rizika (doplňte kterého).....

16. Množství úkolů, které před vámi stojí, ve vás vyvolávají zejména:

- ① adrenalinové zážitky
- ② únavu, ale snesitelnou
- ③ únavu nesnesitelnou
- ④ zlost na ty, kteří ty úkoly vymýšlí a špatně je organizují
- ⑤ nic – dá se to zvládnout
- ⑥ jinou reakci (doplňte jakou).....

17. Domníváte se, že práce českého PRT v Afghánistánu:

- ① má smysl
- ② nemá smysl
- ③ má dobrý záměr, ale k ničemu to nepovede
- ④ jiná odpověď (doplňte).....

Odpovězte volným písemným projevem

1. Pokud v nějaké situaci pociťujete obavy o své zdraví či život, napište, jak tento stav zvládáte ⇒

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Navrhněte, jak a v čem zlepšit podmínky vojáků v zahraniční misi ISAF ⇒

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*Děkuji vám za vyplnění dotazníku
a přeji vám kvalitní odpočinek a brzké načerpání duševních i fyzických sil
po splnění náročného úkolu!*

Příloha č. 13 – Žádost o provedení výzkumného šetření

mjr. Ing. Martin Hajduch
Velitel Roty ochrany 6.PRT
Mise ISAF
Afghánistán
FOB SHANK, Lógar

Afghánistán, FOB SHANK, Lógar 28. 11. 2010

Věc: Žádost o povolení výzkumného šetření u vojáků Roty ochrany 6.PRT

Vážený pane majore,

touto cestou si Vás dovoluujeme požádat o povolení výzkumného šetření u vojáků Roty ochrany 6.PRT, jež by mělo být součástí závěrečné bakalářské práce Lenky Dvořákové, DiS., nar. 11. 3. 1983, studentky 3. ročníku bakalářského studijního programu Ošetrovatelství – všeobecná sestra, kombinované formy, Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové.

Pro bakalářskou práci bylo vybráno téma: ŽIVOT A SOCIÁLNÍ OPORA U VOJÁKŮ V ZAHRANIČNÍ MISI AČR V AFGHÁNISTÁNU. Výzkumné šetření bude provedeno formou dobrovolného anonymního dotazníku, který přikládáme.

Bakalářská práce je zpracovávána pod odborným vedením prof. PhDr. Jiřího Mareše, CSc., zástupce přednosty Ústavu sociálního lékařství LF UK v Hradci Králové a Mgr. Evy Vachkové, vedoucí Oddělení ošetrovatelství. Výsledky šetření Vám rádi poskytneme.

Prosíme o sdělení Vašeho rozhodnutí.

S pozdravem

Lenka Dvořáková, DiS.
Klívarova 5
750 02 Přerov
tel. 736 100 996
lenka.dvorak@centrum.cz

Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.
Ústav sociálního lékařství
LF UK v Hradci Králové
Šimkova 870
500 38 Hradec Králové 1
tel. 495 816 426
mares@lfhk.cuni.cz

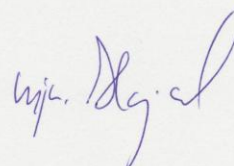
Vyjádření:

- Souhlasím
 Nesouhlasím

Odůvodnění:

Datum: 28. 11. 2010

Podpis:

Přílohy: Anonymní dotazník

Příloha č. 14 – Tabulky porovnání absolvovaných misí (1 a více misí)

Rodina, děti, přítelkyně, přátelé

	1. mise	2. a více misí	
chybí často	14	10	24
snažím se nemyslet	2	2	4
občas si vzpomenu	3	2	5
	19	14	33

P=1

Dávají mně najevo, že jsou na mě hrdí

	1. mise	2. a více misí	
občas	8	5	13
často	3	7	10
téměř vždy	4	0	4
vždy	4	2	6
	19	14	33

P=0,122586

Povzbuzují mne

	1. mise	2. a více misí	
občas	4	2	6
často	7	6	13
téměř vždy	1	2	3
vždy	7	4	11
	19	14	33

P=0,806009

Naslouchají mně, když jim potřebuji něco říci

	1. mise	2. a více misí	
občas	3	1	4
často	3	4	7
téměř vždy	3	2	5
vždy	10	7	17
	19	14	33

P=0,871148

Radí se se mnou o věcech, které doma řeší

	1. mise	2. a více misí	
občas	4	1	5
často	5	5	10
téměř vždy	4	5	9
vždy	6	3	9
	19	14	33

P=0,610795

Pomáhají mně, abych mohl dělat to, proč jsem tady

	1. mise	2. a více misí	
téměř nikdy	1		1
občas	8	1	9
často	3	1	4
téměř vždy	1	5	6
vždy	6	7	13
	19	14	33

P=0,030907

Možnost dovolené domů

	1. mise	2. a více misí	
Rozhodně bych jel.	6	4	10
Nevím, nepřemýšlel jsem nad tím.	4	5	9
Dá se to vydržet i bez dovolené.	8	5	13
Nejel bych.	1	0	1
	19	14	33

P=0,850277

Psycholog v zahraniční misi

	1. mise	2. a více misí	
Rozhodně sem patří.	5	6	11
Jeho funkci by zastoupil například kaplan.	4	3	7
Zvládlo by se to i bez něj.	10	4	14
Psycholog v misi je k ničemu.	0	1	1
	19	14	33

P=0,379932

Tato mise mne

	1. mise	2. a více misí	
změní	5	2	7
nezmění	7	4	11
nepřemýšlím o tom	7	8	15
	19	14	33

P=0,485630

Dostatek soukromí

	1. mise	2. a více misí	
Mám	9	6	15
Mám, ale uvítal bych víc času, který bych měl jen sám pro sebe.	0	2	2
Nemám, ale nevadí mi to.	10	6	16
Nemám a vadí mi to.	0	0	0
	19	14	33

P=0,339708

Chovají se vstřícně

	1. mise	2. a více misí	
téměř nikdy	1		1
občas	5	4	9
často	5	4	9
téměř vždy	5	5	10
vždy	3	1	4
	19	14	33

P=0,975570

Berou v úvahu moje názory

	1. mise	2. a více misí	
občas	4	1	5
často	3	4	7
téměř vždy	5	4	9
vždy	7	5	12
	19	14	33

P=0,681383

Počítají se mnou

	1. mise	2. a více misí	
téměř nikdy	2		2
občas	3	3	6
často	3	4	7
téměř vždy	5	2	7
vždy	6	5	11
	19	14	33

P=0,711104

Pozvou mě, abych se zapojil do společných aktivit

	1. mise	2. a více misí	
téměř nikdy	2	1	3
občas	3	2	5
často	4	6	10
téměř vždy	6	3	9
vždy	4	2	6
	19	14	33

P=0,810033

Trávíme čas společnými aktivitami

	1. mise	2. a více misí	
téměř nikdy	2	1	3
občas	4	2	6
často	3	5	8
téměř vždy	6	4	10
vždy	4	2	6
	19	14	33

P=0,822782

Chápe mé pocity

	1. mise	2. a více misí	
občas	4	3	7
často	8	5	13
téměř vždy	4	2	6
vždy	3	4	7
	19	14	33

P=0,861368

Zastane se mě, když se jiní ke mně chovají divně

	1. mise	2. a více misí	
občas	6	3	9
často	6	5	11
téměř vždy	3	3	6
vždy	4	3	7
	19	14	33

P=0,927129

Pomůže mně, když se cítím osamělý

	1. mise	2. a více misí	
téměř nikdy	1		1
občas	2	3	5
často	8	3	11
téměř vždy	3	4	7
vždy	5	4	9
	19	14	33

P=0,630788

Dává mně dobré rady

	1. mise	2. a více misí	
občas	2	4	6
často	10	3	13
téměř vždy	4	5	9
vždy	3	2	5
	19	14	33

P=0,263420

Řekne mně, když se mu (jí) líbí to, co dělám

	1. mise	2. a více misí	
téměř nikdy	2		2
občas	5	5	10
často	7	3	10
téměř vždy	1	5	6
vždy	4	1	5
	19	14	33

P=0,136105

Citlivě mě upozorní, když dělám chyby

	1. mise	2. a více misí	
nikdy		1	1
téměř nikdy	2	1	3
občas	5	5	10
často	4	3	7
téměř vždy	5	1	6
vždy	3	3	6
	19	14	33

P=0,717373

Citlivě mně řekne pravdu o tom, jak se mně daří dělat věci, jak na tom jsem

	1. mise	2. a více misí	
nikdy		1	1
téměř nikdy	2	1	3
občas	1	4	5
často	8	4	12
téměř vždy	6	1	7
vždy	2	3	5
	19	14	33

P=0,174555

Udělá si čas, aby mně pomohl (a) řešit moje problémy

	1. mise	2. a více misí	
občas	2	6	8
často	5	2	7
téměř vždy	6	4	10
vždy	6	2	8
	19	14	33

P=0,193735

Finanční ohodnocení

	1. mise	2. a více misí	
zcela přiměřené	3	2	5
spíše přiměřené	10	6	16
nevím	2	1	3
spíše nepřiměřené	1	4	5
nepřiměřené	3	1	4
	19	14	33

P=0,515178

Hrozící nebezpečí vyvolává

	1. mise	2. a více misí	
obavy		2	2
Obavy, ale nenechám se jimi ovlivnit.	17	10	27
jinou emoci	1		1
nic	1	2	3
	19	14	33

P=0,231854

V případě zabití, zranění, či zmrzačení se AČR

	1. mise	2. a více misí	
Postará o mě a mou rodinu	3	2	5
Postará o mně, ale ne o mou rodinu.	2	0	2
Postará o mně a mou rodinu, ale ne dostatečně.	9	6	15
Nepostará se o mě ani o mou rodinu.	5	5	10
nevím		1	1
	19	14	33

P=0,669158

Práce českého PRT

	1. mise	2. a více misí	
Má smysl.	7	7	14
Má dobrý záměr, ale k ničemu to nepovede.	12	7	19
	19	14	33

P=0,496936

Příloha č. 15 – Tabulky porovnání délky služebního poměru (2 – 5 let a 6 a více let)

Rodina, děti, přítelkyně, přátelé

	2 – 5 let	6 a více let	
Chybí, často vzpomínám.	14	10	24
Snažím se na ně nemyslet.	3	1	4
Občas si vzpomenu.	3	2	5
	20	13	33

P=1

Dávají mně najevo, že jsou na mě hrdí

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	8	5	13
často	5	5	10
téměř vždy	3	1	4
vždy	4	2	6
	20	13	33

P=0,882115

Povzbuzují mne

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	5	1	6
často	6	7	13
téměř vždy	1	2	3
vždy	8	3	11
	20	13	33

P=0,278606

Naslouchají mně, když jim potřebuji něco říci

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	2	2	4
často	3	4	7
téměř vždy	4	1	5
vždy	11	6	17
	20	13	33

P=0,596817

Radí se se mnou o věcech, které doma řeší

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	4	1	5
často	4	6	10
téměř vždy	4	5	9
vždy	8	1	9
	20	13	33

P=0,0921

Pomáhají mně, abych mohl dělat to, proč jsem tady

	2 – 5 let	6 a více let	
téměř nikdy	1		1
občas	8	1	9
často	1	3	4
téměř vždy	3	3	6
vždy	7	6	13
	20	13	33

P=0,151482

Možnost dovolené domů

	2 – 5 let	6 a více let	
Rozhodně bych jel.	5	5	10
Nevím, nepřemýšlel jsem nad tím.	6	3	9
Dá se to vydržet i bez dovolené.	8	5	13
Nejel bych.	1	0	1
	20	13	33

P=0,887774

Psycholog v zahraniční misi

	2 – 5 let	6 a více let	
Rozhodně sem patří.	7	4	11
Jeho funkci by zastoupil například kaplan.	3	4	7
Zvládlo by se to i bez něj.	9	5	14
Psycholog v misi je k ničemu.	1	0	1
	20	13	33

P=0,790679

Tato mise mne

	2 – 5 let	6 a více let	
změní	5	2	7
nezmění	8	3	11
nepřemýšlím o tom	7	8	15
	20	13	33

P=0,45289

Dostatek soukromí

	2 – 5 let	6 a více let	
mám	9	6	15
Mám, ale uvítal bych víc času, který bych měl jen sám pro sebe.	1	1	2
Nemám, ale nevadí mi to.	10	6	16
Nemám a vadí mi to.	0		0
	20	13	33

P=1

Chovají se vstřícně

	2 – 5 let	6 a více let	
téměř nikdy	1		1
občas	4	5	9
často	6	3	9
téměř vždy	6	4	10
vždy	3	1	4
	20	13	33

P=0,854415

Berou v úvahu moje názory

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	4	1	5
často	2	5	7
téměř vždy	6	3	9
vždy	8	4	12
	20	13	33

P=0,326675

Počítají se mnou

	2 – 5 let	6 a více let	
téměř nikdy	2		2
občas	2	4	6
často	2	5	7
téměř vždy	5	2	7
vždy	9	2	11
	20	13	33

P=0,086783

Pozvou mě, abych se zapojil do společných aktivit

	2 – 5 let	6 a více let	
téměř nikdy	2	1	3
občas	4	1	5
často	3	7	10
téměř vždy	7	2	9
vždy	4	2	6
	20	13	33

P=0,22819

Trávíme čas společnými aktivitami

	2 – 5 let	6 a více let	
téměř nikdy	2	1	3
občas	4	2	6
často	3	5	8
téměř vždy	7	3	10
vždy	4	2	6
	20	13	33

P=0,721578

Chápe mé pocity

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	4	3	7
často	9	4	13
téměř vždy	3	3	6
vždy	4	3	7
	20	13	33

P=0,82671

Zastane se mě, když se jiní ke mně chovají divně

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	6	3	9
často	7	4	11
téměř vždy	3	3	6
vždy	4	3	7
	20	13	33

P=0,926367

Pomůže mně, když se cítím osamělý

	2 – 5 let	6 a více let	
téměř nikdy	1		
občas	2	3	
často	7	4	
téměř vždy	4	3	
vždy	6	3	
	20	13	33

P=0,911810

Dává mně dobré rady

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	2	4	6
často	8	5	13
téměř vždy	6	3	9
vždy	4	1	5
	20	13	33

P=0,444206

Řekne mně, když se mu (jí) líbí to, co dělám

	2 – 5 let	6 a více let	
téměř nikdy	2		2
občas	5	5	10
často	6	4	10
téměř vždy	3	3	6
vždy	4	1	5
	20	13	33

P=0,711578

Citlivě mě upozorní, když dělám chyby

	2 – 5 let	6 a více let	
nikdy	1		1
téměř nikdy	2	1	3
občas	3	7	10
často	5	2	7
téměř vždy	4	2	6
vždy	5	1	6
	20	13	33

P=0,294993

Citlivě mně řekne pravdu o tom, jak se mně daří dělat věci, jak na tom jsem

	2 – 5 let	6 a více let	
nikdy	1		1
téměř nikdy	2	1	3
občas	0	5	5
často	8	4	12
téměř vždy	5	2	7
vždy	4	1	5
	20	13	33

P=0,06664

Udělá si čas, aby mně pomohl (a) řešit moje problémy

	2 – 5 let	6 a více let	
občas	3	5	8
často	4	3	7
téměř vždy	7	3	10
vždy	6	2	8
	20	13	33

P=0,426821

Finanční ohodnocení

	2 – 5 let	6 a více let	
zcela přiměřené	4	1	5
spíše přiměřené	8	8	16
nevím	2	1	3
spíše nepřiměřené	3	2	5
nepřiměřené	3	1	4
	20	13	33

P=0,823524

Hrozící nebezpečí vyvolává

	2 – 5 let	6 a více let	
obavy	1	1	2
Obavy, ale nenechám se jimi ovlivnit.	16	11	27
jinou emoci	1	0	1
nic	2	1	3
	20	13	33

P=1

V případě zabití, zranění, či zmrzačení se AČR

	2 – 5 let	6 a více let	
Postará o mě a mou rodinu.	3	2	5
Postará o mě, ale ne o mou rodinu.	0	2	2
Postará o mě a mou rodinu, ale ne dostatečně.	9	6	15
Nepostará se o mě ani o mou rodinu.	8	2	10
nevím	0	1	1
	20	13	33

P=0,182193

Práce českého PRT

	2 – 5 let	6 a více let	
má smysl	8	6	14
Má dobrý záměr, ale k ničemu to nepovede.	12	7	19
	20	13	33

P=1

Historie Islámského státu Afghánistán

Afghánský stát vznikl v roce 1746, poté získali kontrolu nad touto zemí Britové a drželi ji po dlouhá léta, až do roku 1919. Po krátké britsko - afghánské válce získala země plnou suverenitu.

Afghánistán představuje od 70. let jedno z největších ohnisek napětí světa. Poslední období stability v této zemi bylo mezi lety 1933 a 1973, kdy v zemi vládl král Záhír Šáh. V roce 1973 byl na podnět Záhirova švagra Muhammada Dáúda Chána zahájen nekrvavý puč. O několik let později, přesněji v roce 1978, byl Dáúd a celá jeho rodina zavražděni. Afghánská komunistická strana tehdy uspořádala převrat a převzala vládu v zemi.⁸³

Od tohoto převratu na konci sedmdesátých let se bohužel zemi zmítají krvavé konflikty. Sovětská vojska byla vytlačena po dlouhých deseti letech, pak mezi sebou bojovaly jednotlivé frakce vzbouřenců, než zemi ovládl Tálibán. Američany vedená koalice s Tálibánem bojuje na území Afghánistánu již devátý rok.⁸⁴

Vláda Tálibánu

Nová a rychle rostoucí síla v podobě Tálibánu vedeného mullou Umarem z Kandaháru se objevila v roce v roce 1994. Ten chytře využil touhy obyvatel po ukončení krvavých válek a pokusil se sjednotit Afghánistán na základě víry v islám.

Na konci roku 1994 ovládl Kandahár a začal postupovat na sever. Kábul ovládal Tálibán již od roku 1996, v té době už působil v zemi Usáma bin Ládín. V zemi bylo uplatněno islámské právo šaría, schvalovalo popravy, kamenování a bičování. Zakázána byla televize, film, hudba stejně tak i sport, ženy musely chodit zcela zahalené.⁸⁵

Geografie

Hornatý a vyprahlý Afghánistán, ležící na jihu Asie, má rozlohu 647 500 kilometrů čtverečných a žije v něm asi 30 milionů obyvatel. Na západě sousedí s Íránem, na východě s Pákistánem, společná hranice má skoro 2 500 kilometrů.

⁸³ *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

⁸⁴ . [cit.2010-12-12]. Dostupný z <<http://tema.novinky.cz/afghanistan>>

⁸⁵ . [cit.2010-12-12]. Dostupný z <<http://tema.novinky.cz/afghanistan>>

Na severovýchodě má krátkou hranici s Čínou, na severu s Tádžikistánem a Uzbekistánem a na severozápadě s Turkmenistánem. Velká území země jsou suchá s omezenými zdroji pitné vody. Afghánistán má kontinentální klima s horkými léty a chladnými zimami. V zemi jsou častá zemětřesení.

Povrch

Afghánistán je vyloženě horskou zemí, která má velmi členitý povrch. Dají se zde (podobně jako např. v pouštích oázy) najít i ve vysokých horách skrytá zelená údolí. Celých 33 % plochy tohoto státu leží mezi 1 800 - 3000 m n.m. Dalších 10 % země je výše než 3000 m n.m. Od severovýchodu k jihozápadu se táhne horská soustava Hindúkuše. Je to nejvyšší pohoří v Afghánistánu, jehož některé vrcholy přesahují 7 000 m n.m. Nejvyšší vrchol je na pákistánských hranicích - Nošak, který dosahuje 7 485 m n.m.). Tohle pohoří tak tvoří přírodní bariéru, díky které je Afghánistán izolován nejen "diplomatically", ale zčásti i geograficky.⁸⁶

Vzhledem k charakteristice povrchu je jasné, že země nenabízí ty nejlepší podmínky pro nějaké výraznější aktivity. Jedná se hlavně o naprostou nedostupnost některých oblastí. Většina státu totiž leží na velmi suchém a neúrodném území (na jihu a jihovýchodě jsou převážně pouště - např. Registan a Margo). Nejúrodnější místo země je na severu podél řeky Amudarji, která zde tvoří hranici s Uzbekistánem a Tádžikistánem. Jedna z dalších řek je Kábul, která vtéká do Indu a díky němu dále do Indického oceánu. Drtivá většina řek na tomto území končí svou pouť ve vnitrozemských jezerech, nebo vysychají v písečných pouštích či v solných oblastech. Přesto jsou řeky v mnoha místech této země velmi významným dárcem života. K dalším významným řekám můžeme zařadit např. ještě Helmand, Hari či Farrahrud.⁸⁷

Podnebí

Velké rozdíly panují hlavně mezi severem a jihem. Klima severovýchodu je subarktické. Velký podíl na to má velká nadmořská výška. Obyvatelům to přináší velmi tvrdé, studené a suché zimy. Pohoří na hranici s Pákistánem je zase silně ovlivněno indickými monzunami, jež pravidelně přicházejí v období června až září.

⁸⁶ *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

⁸⁷ *Wikipedi : otevřená encyklopedie* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

Tyto monzuny přinášejí do oblasti velkou vlhkost a také déšť, který tady tolik chybí. Průměrné srážky se na většině území pohybují mezi 40 - 400 mm za rok.

Velké rozdíly jsou ovšem také v teplotách. Průměrná letní teplota se v místech, kam ještě zasahuje vliv monzunu, pohybuje od 25 do 32 stupňů a v zimě od 0 do - 8 stupňů Celsia. Horské oblasti pak nabízejí nesrovnatelně drsnější podmínky. Na místech, kam ještě zasahuje vliv monzunu, v létě nepřekročí teplota často ani 10 stupňů a v zimě se zde obyvatelé mohou dočkat až třicetipětistupňových mrazů. Jih země je pak ovlivněn zejména svým polopouštním charakterem. Krátce shrnuto – teplo a sucho. Navíc jsou v této oblasti velmi charakteristické časté prudké větry, které vyvolávají písečné bouře. Díky své izolovanosti od okolí a díky drsnému podnebí, jež tady panuje, však zůstává pravdou, že některé části Afghánistánu si stále zachovávají svou tvář tak, jak je příroda stvořila. Je zde mnoho oblastí, kam ještě lidská noha nikdy nevkročila, což dalo vzniknout mnoha národním parkům a přírodním rezervacím.⁸⁸

Obyvatelstvo

Obyvatelstvo Afghánistánu je rozděleno do mnoha etnických skupin. Největší skupinou jsou Paštunové, kteří tvoří přes polovinu obyvatel. Žijí především na etnicky víceméně jednotném jihu a jihovýchodě. Další nejpočetnější skupinou jsou Tádžikové na severu, Uzbekové a Hazárové. V zemi patří k nejdůležitějším jazykům paštu či paštština a perština (darijština či darí). V zemi se mluví ještě asi dalšími 30 jazyky, z nichž je dále nejpoužívanější uzbečtina a turkmenština. Většina Afghánců jsou samozřejmě muslimové vyznávající islám.⁸⁹

Velkým problémem a nebezpečím představují pro místní obyvatele z minulých i současných konfliktů nášlapné miny a také různé druhy nevybuchlé munice. Každý den v celé této oblasti ztratí 10 až 20 lidí končetinu nebo dokonce přijde o život, nejvíce děti a zemědělci.

⁸⁸ *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

⁸⁹ *Wikipedi : otevřená encyklopedie* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

Co se týče problematiky postavení žen ve společnosti, v posledních několika letech zde působí např. místní organizace RAWA (revoluční asociace afghánských žen). Klade si za cíl postavení žen vylepšit, bojuje za práva žen, vede vzdělávací lekce pro ženy a provozuje sirotčince. Bohužel se výsledky podle pozorovatelů lepší jen v oblasti hlavního města země.⁹⁰

Kultura

Zajímavé je, že než se k moci dostal Tálibán, byl Afghánistán sídlem mnoha nadaných hudebníků tradiční i moderní afghánské hudby.

Co se týče historických památek, bylo jich spousta v poslední době zničeno kvůli válkám. Např. slavné sochy dvou Budhů v Bamjánském údolí byly taktéž zničeny Tálibánem, protože byly označeny za symbol jiného náboženství.

Vzdělání

Následkem bojů v předchozích letech roku 2003 bylo 30 % ze 7 000 afghánských škol vážně poničeno. Za vlády Tálibánu bohužel nebylo vzdělání chlapců dostatečné a dívky se nesměly vzdělávat vůbec.

V roce 2003 se přihlásilo do školy až čtyři miliony afghánských dětí se, což je asi nejvíc v historii této země. Vzdělání je teoreticky dostupné pro obě pohlaví, ale v praxi je to jiné. Zejména to platí ve venkovských oblastech, kde může být vzdělání žen a dívek značně podmíněno tamním dodržováním orthodoxního islámského náboženství. K roku 2000 je gramotnost obyvatelstva 28,1 %, z toho muži 43,1% a ženy 12,6%.⁹¹

⁹⁰ *Wikipedi* : *otevřená* encyklopedie [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>

⁹¹ *Wikipedi*: *otevřená* encyklopedie [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2010-11-13]. Dostupná z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1>>